

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

II 43978

1971.

ME MARIA

Sveti

KOLEDAR

1971

AVE MARIA KOLEDAR 1971

58. letnik koledarja

Izdali: Frančiškani - Lemont - Illinois

NUMBER 10 b

OCTOBER 1970

VOLUME 62 (AMK 58)

AVE MARIA - Nabožni slovenski mesečnik - 62. letnik - Urejajo in izdajajo slovenski frančiškani v ZDA - St. Mary's Seminary, Lemont, Illinois - 60439 - Naročnina - Subscription rate: Za ZDA in Kanado 2.50 - za inozemstvo 3.00

Published once monthly - twice in October - by the Slovene Franciscans Fathers, Lemont, Illinois, in the interests of the Commissariat of the Holy Cross. Entered as second class matter at the post office of Lemont, Illinois, under the act of March 3, 1879. Acceptance of mailing at special rate of postage provided for in section 1103 act of October 1917. Authorized July 14, 1945. "Second Class Postage Paid at Lemont, Illinois". Printed by Ave Maria Printery, Lemont, Illinois

+ II 43978

II 43978

AVE MARIA KOLEDAR 1971

*1971 - Uvod	3
*Zapovedani prazniki ali Holy Days of Obligation	3
*Glavni premakljivi prazniki	3
*Državni prazniki	4
*Postna postava	6
*Koledarski del	6
*Maša v zgodnji krščanski dobi - P. Fortunat ofm:	17
Kaj naj nam bo obhajanje daritve sv. maše?	18
Kaj vpliva na razvoj bogoslužja?	21
Prva maša	23
Svetopisemska poročila o ustanovitvi sv. maše	24
Maša v času apostolov in v zgodnji Cerkvi	27
Maša sredi drugega stoletja	31
Maša na meji drugega in tretjega stoletja	34
*Baragov indijanski slovar - P. Bertrand Kotnik ofm:	37
Uvod	37
Do konca	40
Drugi poizkusi pred Baragom	40
Otavski slovar	42
Belcourtov slovar	43
Slovar patra Thaveneta	43
Nova izdaja	44
Ferardov slovar	45
Verwystov slovar	45
Slovar mora plačati sam	51
*Posameznik in občestvo (iz „The Church in Our Day“)	53
*Iz življenja papeža Janeza XXIII.	54
*Šmarje pri Jelšah - Pot trpljenja k sv. Roku - P. Odilo ofm	57
*Po Frančiškovih stopinjah - M.M. Margareta Puhar - Sr. Lavoslava	105
*Zlomljena ročica - Karel Mauser	114
*Stari Fronc - Karel Mauser	117
*Boltarji - Karel Mauser	121
*Obram - Karel Mauser	124
*Velikonočnice - Karel Mauser	126
*Naslovi slovenskih duhovnikov v ZDA in v Kanadi	130
*Domislice	52, 53, 54, 104, 123, 125

D 968/1976

1971

Koledar za vsak mesec je razdeljen v dva dela:

1. Na levi strani je liturgični koledar, ki je sestavljen za cerkveno bogoslužje; označuje dobe cerkvenega leta, nedelje, praznike, obvezne in neobvezne godove svetnikov in preproste dneve. Ta liturgični koledar je vpeljal papež Pavel VI. z apostolskim pismom „Velikonočna skrivnost“. Ker pa nimamo še vseh liturgičnih knjig, je prirejen tako, da lahko še uporabljamo stare liturgične knjige, v katere smo dali vložke z novimi liturgičnimi besedili in molitvami. Zato je ta koledar začasen; ko bomo imeli liturgične knjige, v katerih bo v celoti upoštevana liturgična obnova, bo ta koledar spopolnjen, a bistvenih sprememb v njem več ne bo.

2. Na desni strani so godovi svetnikov za posamezne dneve v mesecu.

V liturgičnem koledarju so ostali svetniki, ki so važni za celotno Cerkev. Liturgično češčenje posameznih svetnikov, ki niso v liturgičnem koledarju za vesoljno Cerkev, je prepuščeno odredbi krajevnih ordinarijev. Posamezne škofije, cerkvene pokrajine in področja škofijskih konferenc imajo lahko v liturgičnem koledarju svetnike, ki so pomembni za škofijo, pokrajino ali deželo.

ZAPOVEDANI PRAZNIKI ali HOLY DAYS OF OBLIGATION v ZDA so:

Marija, Mati božja	1. januar
Vnebohod	20. maj (letos)
Vnebovzetje bl. D. M.	15. avgust
Vsi svetniki	1. november
Brezmadežna	8. december
Rojstvo Gospodovo	25. december

GLAVNI PREMAKLJIVI PRAZNIKI

	1971	1973
Pepelnica	24. februar	16. februar
Velika noč	11. april	2. april
Vnebohod	20. maj	11. maj
Binkošti	30. maj	21. maj
Sv. Rešnje Telo	13. junij	4. junij
Presv. Srce Jezusovo	18. junij	9. junij
Kristus Kralj	21. november	26. november
Prva adventna nedelja	28. november	3. december

V teku liturgičnega leta obhajamo celotno Kristusovo skrivnost, ki nam jo prazniki priobčujejo in v bogoslužju naredijo navzočo v njenih posameznih delih: od učlovečenja do trpljenja, smrti, vstajenja, vnebohoda našega Gospoda Jezusa Kristusa in prihoda Svetega Duha. Med obhajanjem Kristusove odrešilne skrivnosti v veri, upanju in ljubezni pričakujemo Gospodov drugi prihod.

Cerkveno leto ima te dobe: advent - božična doba, ki se zaključi s praznikom Razglasenja Gospodovega - postni čas - velikonočni čas, ki se zaključi z binkošti. Tedni med božično dobo in postnim časom ter tedni po binkošti do konca cerkvenega leta se imenujejo „med letom“ ali „letni“ tedni; latinsko „per annum“. Ti imajo svoje štetje, kar opazite v koledarju. Prej smo imeli tako štetje samo po binkošti, sedaj pa tudi od božične do postne dobe; tedni po Gospodovem Razglasenju več ne spadajo v božično dobo, predpostni čas je odpravljen, zato je doba „med letom“ sedaj daljša. Leta 1971 imamo 33 tednov „med letom“.

DRŽAVNI PRAZNIKI:

Pomnite: Washington's Birthday, Columbus Day in Veteran's Day so bili prestavljeni na ponedeljek; to stopi v veljavo letos - 1971. Lincoln's Birthday ostane na 12. februarja, ker ga uradno ne obhajajo v vseh državah.

Novo leto
Lincoln's Birthday
Washington's Birthday
Mothers' Day
Memorial Day
Fathers' Day
Independence Day
(Uradno praznovanje)
Labor Day
Columbus Day
Veterans' Day
Thanksgiving Day
Christmas

petek - 1. januar
petek - 12. februar
poned.- 15. februar
ned. - 9. maj
poned.- 24. maj
ned. - 20. junij
ned. - 4. julij
poned.- 5. julij
poned.- 6. september
poned.- 11. oktober
poned.- 25. oktober
četr. - 25. november
sob. - 25. december

Januar

Liturgični koledar

- 1 P Slovesni praznik: Marija, Mati božja
2 S
3 N Razglašenje Gospodovo
4 P
5 T
6 S
7 Č
8 P
9 S
10 N Krst n. Gospoda Jezusa Kristusa
11 P (1. teden „med letom“)
12 T
13 S
14 Č neobvezni god: Hilarij, š. in c.u.
15 P
16 S neobvezna Marijina sobota
17 N 2. po Raz. G. 2. „med letom“
18 P *začetek osmine za cer. edinost*
19 T
20 S Neobv. g.: Fabijan in Sebastijan, m.
21 Č obvezni god: Neža, devica in muč.
22 P neobv. god: Vincencij, muč.
23 S neobv. god: sv. Rajmund, duhovnik
24 N 3. po Raz. G. - 3. „med letom“
25 P praznik: Spreobrnjenje sv. Pavla
26 T obvezen god: Polikarp, škof in muč.
27 S obvezen god: Janez Zlatousti, c. u.,
28 Č
29 P obvezen god: Frančišek Sal., spozn.
30 S neobvezna Marijina sobota
31 N 4. po Raz. G. - 4. „med letom“

Godovi svetnikov

Novo leto

- Makarij, opat; Štefanija, redovnica
Genovefa, devica; Gašper del Buffalo, sp.
Angela Folinjska
Telesfor, papež in muč.; Emilijana, devica
Viltruda, vdova
Lucijan Antiohijski, mučenec; Aldrik, škof
Severin, opat; Apolinarij, škof; Erhard, škof
Julijan in Bazilisa, mučenca; Peter Armenski
Janez Dobri, škof; Agaton, papež
Higin, papež in muč.; Salvij, škof
Tatjana (Tanja), mučenka; Viktorijan, opat
Veronika Milanska, redovnica; Ida, redovnica
Sava, škof; Feliks, duhovnik in mučenec
Pavel, prvi puščavnik; Maver, opat
Marcel I., papež in muč.; Honorat, škof
Anton, opat; Sabin, škof
Priska, devica in muč.; Liberata, dev.
Marij, Marta in tov. mučenci; Knut, kralj in m.
Evtimij, opat
Meinrad, mučenec; Epifanij iz Pavije, škof
Anastazij perzijski, mučenec
Emerenciana, dev. in muč.; Ildefonz, škof
Timotej iz Efeza, škof in mučenec
Apolo, opat
Pavla, vdova; Margareta Ogrska, dev.
Julijan, škof
Peter Nolasko, spozn.;
Valerij, škof
Martina, muč. in devica
Janez Bosco, sp.; Marcela, vdova

V obnovljenem bogoslužju so nam bolj na široko odprti zakladi svetega pisma. Ob nedeljah in slovesnih praznikih imamo trojno svetopisemsko branje: iz stare zaveze, iz nove zaveze (iz apostolskih pisem, iz Apostolskih del in Janezovega Razodetja) in evangelij (odlomek iz enega izmed štirih evangelijev). Ta branja so izbrana za dobo treh let: prvo (A), drugo (B) in tretje (C) leto. Po preteku treh let začnemo zopet znova - s prvim (A) letom. - Za navadne dni „med letom“ imamo izbrana branja za dobo dveh let.

Februar

Liturgični koledar

- 1 P obv. god: Ignacij Antiohijski, m.
2 T Praznik Gospodovega darovanja
3 S neobv. god: Blaž, š. in M.; Oskar, š.
4 Č
5 P obv. god: Agata, devica in mučenka
6 S neobv. god: Tit, škof
Peter Baptist in tov. japo. muč.
7 N 5. po Raz. G. - 5. „med letom“
8 P
9 T neobv. god: Ciril Aleksandrijski
10 S obv. god: Sholastika, devica
11 Č neobv.: Lurška Mati božja
12 P neobv. god: 7 ust. reda servitov
13 S neobv.: Marijina sobota
14 N 6. po Raz. G. - 6. „med letom“
15 P
16 T
17 S
18 Č
19 P
20 S neobv.: Marijina sobota
21 N 7. po Raz. G. - 7. „med letom“
22 P Praznik: Stol sv. Petra
23 T neobv. god: Peter Damian, c.u.
24 S Pepelnica - Post in zdržek od mesa
25 Č
26 P zdržek od mesa
27 S
28 N 1. postna

Godovi svetnikov

- Brigita, devica
Andrej Corsini, škof; Veronika, devica
Albuin, škof
Doroteja (Dora, Rotija), dev. in muč.
Romuald, opat; Rihard, sp.; Julijana
Janez od Mathe, sp.; Pavel in Lucij, m.
Apolonija, dev. in muč.; Nicefor, muč.
Viljem, puščavnik
Gregor II., papež; Paskal I., papež
Evlalija, muč.; Marina, devica
Katarina de Ricci, dev.; Kristina, dev.
Valentin (Zdravko), muč.; Antonin, op.
Favstin in Jovita, muč.; Sigfrid, škof
Onezim, muč.; Julijana, dev. in muč.
Silvin, škof; Frančišek Clet, š.; Hildegarda
Simeon, škof in muč.; Kolman, škof
Konrad, spozn.; Julijan, muč.
Elevterij, škof in muč.
Severian, škof
Marjeta Kortonska, spokornica
Milburga, devica
Matija (Matjaž), apostol
Viktorin in tov. m.; Valburga, red.
Matilda, devica; Aleksander, škof
Gabrijel Žal. Matere božje, spozn.
Roman, opat; Hilarij, papež

POSTNA POSTAVA

Strogi post ali pritrganje v jedi in zdržek od mesa je na pepelnico in veliki petek. ta veže vernike od 21. do 59. leta starosti.

Zdržek od mesa, ki veže vernike nad 14. letom starosti, je vse petka postnega časa (seveda tudi na pepelnico).

To je postna postava za večino škofij v ZDA.

Spremenjene razmere, tudi gospodarske, dietna hrana in socialni vplivi so privedli nekatere naše ljudi do prepričanja, da zdržek od mesa ni vedno in tudi ne za vsakega najbolj učinkovito sredstvo pokore. Meso je bilo ščasih v prehrani nekaj izrednega, sedaj pa je najbolj splošno.

Marec

Liturgični koledar

- 1 P (Postni del. imajo svoje maše)
- 2 T
- 3 S
- 4 Č neobv. spomin: Kazimir, sp.
- 5 P zdržek od mesa
- 6 S neobv. spomin: Perpe tua in Felicita
- 7 N 2. postna
- 8 P neobv. spomin: Janez od Boga
- 9 T neobv. spomin: Frančiška Rimska
- 10 S
- 11 Č
- 12 P neobv. spomin: Gregor, p.; zdržek
- 13 S
- 14 N 3. postna
- 15 P
- 16 T
- 17 S neobv. spomin: Patricij, škof
- 18 Č neobv. spomin: Ciril Jeruzalemski
- 19 P Slov. praz.: sv. Jožef; zdržek od m.
- 20 S
- 21 N 4. postna
- 22 P
- 23 T neobv. spomin: Alfonz Toribij
- 24 S
- 25 Č Slov. praz.: Oznanjenje Gospodovo
- 26 P zdržek od mesa
- 27 S neobv. spomin: Janez Damaščan
- 28 N 5. postna
- 29 P
- 30 T
- 31 S

Godovi svetnikov

- Albin, škof; Antonina, muč.; Feliks II., papež
- Neža Praška, devica
- Konigunda, vdova
- Kazimir, spozn.; Lucij I., mučenec
- Janez Jožef od Križa, sp.; Hadrian, muč.
- Fridolin, opat; Koleta, devica
- Tomaž Akvinski, cer. uč.; Gaudioz, spozn.
- Beata, mučenka
- Gregor Niški, spozn.; Katarina Bolognska
- 40 mučencev; Makarij Jeruzalemski, škof
- Konstantin, muč.; Terezija Marjeta Redit
- Serafina, devica
- Kristina, muč.; Teodora (Božidara), muč.
- Matilda, vdova
- Klemen Marija Dvoržak, spozn.
- Julijan Antiohijski, mučenec
- Jožef iz Arimateje; Jedrt (Jerica), devica
- Salvator, spoznavalec
- Amancij, diakon
- Klavdija in tov. mučenka
- Benedikt, opat, Serapion, škof
- Nikolaj iz Flue, kmet in samotar; Lea
- Viktorijan in tov. mučenci
- Timolej, Dionizij, Romul in tov. m.
- Dizma; Pelagij, škof
- Emanuel, muč.; Tekla, m.
- Rupert, škof; Lidijska
- Janez Kapistran, spoznavalec
- Ciril iz Heliopolisa, mučenec
- Janez Klimak, opat; Amadej (Bogoljub)
- Modest Krški, apostol Slovencev; Gvido

Pokora zahteva v prvi vrsti obvladanje in disciplino samega sebe v stvareh, ki prinašajo užitke, zato za mnoge zdržek od mesa ni več pokora. Odpoved v drugih stvareh je postala učinkovitejša pokora.

Da bo pokora bolj učinkovita, posebno ob petkih, na dan, ko je Kristus umrl, priporočajo ameriški škofi vernikom, naj se držijo teh navodil:

1. Petek ostane dan spokornih vaj, dan, ko se oni, ki težijo za popolnostjo, zavejo svojih grehov in tudi grehov človeštva, da zanje s Kristusom zadoščujemo.

April

Liturgični koledar

- 1 Č
2 P neobv. sp.: Frančišek P. - z. od m.
3 S
4 N 6. postna - cvetna
5 Ponedeljek velikega tedna
6 Torek velikega tedna
7 Sreda velikega tedna
8 VELIKI ČETRTEK
9 VELIKI PETEK - post in zdr. od mesa
10 VELIKA SOBOTA
11 N Vstajenje Gospodovo
12 P med osmino
13 T med osmino
14 S med osmino
15 Č med osmino
16 P med osmino
17 S med osmino
18 N 2. velikonočna (1. po Veliki noči)
19 P
20 T
21 S neobv. god: Anzelm, škof, cer. uč.
22 Č
23 P neobv. god: Jurij, muč.
24 S neobv. god: Fidelis Sigmar., š.
25 N 3. velikonočna (2. po Veliki noči)
26 P
27 T neobv. god: Peter Kanizij, spozn.
28 S neobv. god: Pavel od Križa, sp.
Peter Chanel, muč.
29 Č
30 P obv. god.: Katarina Sienska, dev.

Godovi svetnikov

- Hugo, škof; Venancij, škof in mučenec
Leopold Gaj, spozn.
Rihard, škof; Agapa, m.; Izidor, škof
Benedikt Niger, spozn.; Izidor, škof
Vincencij, Fer., spozn.; Irena, mučenka
Celestin I., papež; Viljem, opat
Herman Jožef, spozn.; Saturnin, škof
Albert, škof in muč.; Julija Billiart, dev.
Marija Kleofova; Tomaž Tolentinski, muč.
Apolonij in tov. muč., Ezekiel, prerok
Leon I. Veliki, papež; Gemma Galgani, devica
Lazar, tržaški mučenec; Julij I. papež
Hermenegild, mučenec; Ida, devica
Justin, muč.; Valerian in tov. m.; Lidvina
Peter Gonzales, spozn.; Helena (Jelena)
Benedikt Jože Labre, spozn.; Lambert, m.
Anicet, papež, muč.; Robert, opat
Apolonij, mučenec; Elevterij, škof in muč.
Leon IV., papež; Ema; Sokrat; mučenec
Konrad Parzham, sp.; Neža Montepulčanska
Soter in Gaj, papeža, mučenca; Leonida, m.
Adalbert (Vojteh), škof, m.; Gerard, škof
Ivo, škof
Marko, evangelist
Klet in Marcelin, papeža, muč.
Hozana Koterska, dev.; Cita, dev.
Valeria, muč.; Ludvik Marija Montfortski, sp.
Peter iz Verone, muč.; Jožef Cottolengo, sp.
Marijan in Jakob, muč.

2. Vsak petek naj bo nekaj takega kot ves postni čas. Za tedensko obhajanje Velike noči ob nedeljah se pripravljamo tako, da vsak petek prostovoljno spremenimo v dan samopremagovanja in zatajevanja in da se v molitvi spominjamo Kristusovega trpljenja.

3. Škofi priporočajo prostovoljen zdržek od mesa, kar pa seveda ne veže pod grehom.

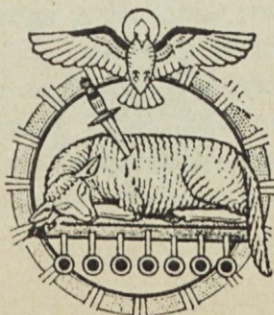
Maj

Liturgični koledar

- 1 S neobv. god: Jožef, delavec
2 N 4. velikonočna (3. po Veliki noči)
3 P
4 T obv. god: Monika, vdova
5 S neobv. god: Pij V., papež
6 Č
7 P neobv. god: Stanislav, š. in m.
8 S
9 N 5. velikonočna (4. po Veliki noči)
materinski dan
10 P
11 T praznik: Filip in Jakob, ap.
12 S neobv. god: Nerej, Ahilej, Pankracij
13 Č neobv. god: Robert Bellarmin, c. u.
14 P
15 S obv. god: Janez de la Salle, sp.
16 N 6. povelikonočna (5. po Veliki noči)
17 P
18 T
19 S
20 Č slov. praz. Gospodovega vnebohoda
21 P
22 S
23 N 7. velikonočna (n. po Vnehodu)
24 P (Memorial Day)
25 T neobv. god: Gregorij VII., papež
26 S obv. god: Filip Neri, spozn.
27 Č neobv. god: Beda; Janez I.
28 P neobv. god: Avguštin, škof
29 S neobv. god: Marija Magdalena P.
večerna maša: vigilija binkošti
30 N Slovesni praznik: Binkošti
31 P obvezen: Bl. D. MARIJA KRALJICA
8. teden „med letom“

Godovi svetnikov

- Jeremija, prerok
Atanazij, škof; Saturnin, Jerman, Celestin, m.
Aleksander, papež; Teodozij Pečarski
Florijan (Cvetko), muč.; Godhard, škof
Angel, muč.; Silvan, muč.
Dominik Savio, sp.; Benedikta, dev.
Domicijan, škof; Gizela, dev.
Peter, škof; Viktor, muč.
Gregor Nacianški, škof; Herma, spozn.
Antonin, škof; Gordijan in Epimah, m.
Sigismund, spozn.
Servacij, škof
Bonifacij, muč.; Justa in Justina, muč.
Zofija (Sonja), muč.
Ubal, škof; Janez Nepomuk, muč.
Pashal Bajlonski, sp.; Bruno, škof
Aleksandra in Klavdija, muč.
Peter Celestin V., papež; Pudencijana, d.
Bernardin Sienski, spozn.; Plavtila, žena
Andrej Bobola, muč.; Pahomij, puščavnik
Julija, dev. in muč.; Rjeta; Renata
Deziderij, muč.; Janez de Rossi, spozn.
MARIJA POMAGAJ
Urban I, papež in muč.
Elevterij, papež in muč.
Restituta iz Sore, dev. in muč.
Emilij, muč.
Maksim, škof in muč.; Teodozija, d. in m.
Feliks I., p. in muč.; Ivana Orleanska, dev.
Petronila, devica

Junij

Liturgični koledar

- 1 T neobv. god: Angela Merici, dev.
2 S neobv. god: Marcelin in Peter, muč.
3 Č neobv. god: Ugandski mučenci
4 P
5 S obv. god: Bonifacij, muč.
6 N Slovesni praznik PRESV. TROJICE
7 P 9. teden „med letom“
8 T
9 S
10 Č neobv. god: Marjeta Škotska, vdova
11 P obv. god: Barnaba, apostol
12 S neobv. Marijina sobota
13 N Slov. praznik: Presv. Rešnje Telo
14 P obv. god: Bazilij Veliki, š., c. u.
10. teden „med letom“
15 T
16 S
17 Č
18 P Slov. praznik Presv. Srca Jezusovega
19 S neobv. Marijina sobota
20 N 3. pobinkoštna - 11. „med letom“
očetovski dan
21 P obv. god: Alojzij Gonzaga, sp.
22 T neobv. god: Pavlin; Janez Fisher
Tomaž More
23 S večerna maša od vigilijske, neobvezna
24 Č Praznik Rojstva sv. Janeza Krstnika
25 P
26 S neobvezna Marijina sobota
27 N 4. pobinkoštna - 12. „med letom“
28 P večerna maša od vigilijske, neobvezna
29 T Praznik sv. Petra in Pavla, ap.
30 S neobv. god: Mučenci rimske Cerkve

Godovi svetnikov

- Pamfil, muč.
Erazem, muč.; Evgenij III., p.
Klotilda, vdova; Oliva, dev.
Francišek Caracciolo, spozn.; Kvirin, šk. in m.
Valerija, muč.
Norbert, š.; Bogomil, š.; Bertrand Oglejski, š.
Robert, opat; Ana Garzia, dev.
Medard, škof; Viljem, škof
Primož in Felicijan, muč.
Pelagija Antiohijska, dev.
Feliks in Fortunat, muč.
Janez Fakundski, spozn.; Bazilid in t. m.
Anton, Padovanski, cer. učitelj
Elizej, prerok
Vid, Modest in Krescencija, muč.
Gvido Kortonski, spozn.; Beno, škof
Gregor Barbarigo, škof; Rajnerij, škof
Efrem Sirski, diakon, c. u.;
Julijana Falc., dev.: Gervazij in Protazij, m.
Silverij I., papež, muč.; Florentina, dev.
Evzebij, škof in muč.
Agripina, dev.
Mučenci pod Neronom; Simplicij, škof
Viljem, opat; Doroteja, dev.; Lucija, muč.
Janez in Pavel, muč.; Vigilijski, škof, muč.
Ema Krška; Jožef Caf., spozn.; Ladislav
Vincenca Gerosa
Marcel, muč.
Emilijana, mučenka

Julij

Liturgicni koledar

- 1 Č
2 P Praznik: obiskovanje Dev. Marije
3 S obv. god: Irenej, muč.
4 N 5. pobinkoštna - 13. „med letom“
5 P neobv. god: Anton Marija Zaharija
6 T neobv. god: Marija Goretti, d. in m.
7 S obv. god: Ciril in Metod, ap. Slov.
8 Č neobv. god: Elizabeta Portugalska
9 P
10 S neobvezna Marijina sobota
11 N 6. pobinkoštna - 14. „med letom“
12 P
13 T
14 S obv. god: Bonaventura, cer. uč.
15 Č neobv. god: Henrik I., spozn.
16 P neobv.: Karmelska Mati božja
17 S neobvezna Marijina sobota
18 N 7. pobinkoštna - 15. „med letom“
19 P obv. god: Vincencij Pavelski, sp.
20 T neobv. god: Hieronim Emiliani, sp.
21 S neobv. god: Lavrencij Brindiški, c. u.
22 Č obv. god: Marija Magdalena, spokor.
23 P
24 S neobvezna Marijina sobota
25 N 8. pobinkoštna - 16. „med letom“
26 P obv. god: Ana, mati Dev. Marije
27 T
28 S
29 Č obv. god: Marta, dev.
30 P
31 S obv. god: Ignacij Lojolski, spozn.

Godovi svetnikov

- Estera, žena; Teobald, puščavnik
Proces in Martinijan, muč.
Bernardin Realino, spozn.; Anatol, škof
Urh (Urluh, Uroš), škof; Berta, vdova
Vilibald, škof; Viljem, opat
Bogomila, žena; Dominika, dev. in muč.
Izaija, prerok;
Kilijan, škof; Prokopij, muč.
Nikolaj in tov. gorkumski mučenci
Emanuel Ruiz in tov. muč.
Pij I., papež in muč.; Olga Kijevska, vdova
Janez Gvalbert, opat; Mohor in Fortunat, m.
Evgen, škof in muč.; Anaklet, papež in muč.
Francišek Solan, spozn.
Vladimir, spozn.
Štefan Harding, opat
Aleš, spozn.; Letancij in tov. muč.
Kamil de Lellis, spozn.; Friderik (Miroslav)
Avrea (Zlata), dev.
Marjeta ali Marina (Biserka), dev. in muč.
Prakseda, devica; Danijel, prerok
Teofil, muč.
Apolinarij iz Ravene, š. in m.; Liborij, škof
Kristina, dev. in muč.; Boris in Gleb, muč.
Jakob (Rado) Starejši, apostol; Krištof, muč.
Valens, škof; Hijacint, muč.
Pantaleon, muč.; Natalija (Božena), muč.
Nazarij in Celzij, muč.; Viktor I., papež
Feliks, Beatrika in drugi m.; Olaf, muč.
Abdon in Senen, muč.; Angelina, kneginja
Helena, vdova

Na navadne dni, ko ni obveznega godu, lahko vzamemo mašne molitve od prejšnje nedelje, votivno mašo (mašo po želji) od dneva ali kako drugo mašo po želji. Navadni dnevi „med letom“ niso zaznamovani; ob njih je prazen prostor. Kadar je na navaden dan neobvezen (neobv.) god, pomeni, da ga lahko pri maši in duhovniških dnevnicah obhajamo ali pa ne. Obvezne (obv.) godove moramo obhajati.

Prazniki so razdeljeni v dve skupini: slovesni prazniki in prazniki.

Avgust

Liturgični koledar

- 1 N 9. pobinkoštna - 17. „med letom“
2 P obv. god: Alfonz Ligvorij, c. u.
3 T
4 S obv. god: Dominik, spozn.
5 Č neobv. god: Marija Snežna
6 P Praznik: Spremenjenje Gospodovo
7 S neobv. god: Kajetan, spozn.
8 N 10. pobinkoštna - 18. „med letom“
9 P
10 T Praznik: Lavrencij, muč.
11 S
12 Č obv. god: Klara, dev.
13 P neobv. god: Poncijan, p. in Hipolit
14 S neobvezna Marijina sobota
večerna maša vigilije, neobvezna
15 N Slovesni praznik: Vnebovzetje D. M.
16 P obv. god: Joahim, oče Device Marije
17 T 19. teden „med letom“
18 S
19 Č neobv. god: Janez Eudes, spozn.
20 P obv. god: Bernard, op. in c. u.
21 S neobv. god: Ivana Frančiška. Š.
22 N 12. pobinkoštna - 20. „med letom“
23 P
24 T Praznik: Jernej, apostol
25 S neobv. god: Ludvik, spozn.
26 Č
27 P neobv. god: Jožef Kalasancij, spozn.
28 S obv. god: Avguštin, škof, cer. uč.
29 N 13. pobinkoštna - 21. „med letom“
30 P neobv. god: Roza iz Lime, dev.
31 T

Godovi svetnikov

- Makabejski bratje, mučenci
Štefan I., papež
Lidija; Julijan Peter Eymard, spozn.
Perpetua, žena
Sikst II. in drugi mučenci; Ožbalt

Donat, škof in muč.
Janez Marija Vianney, spozn..
Roman, muč.; Peter Faber, spozn.
Pavla, mučenka
Tiburcij in Suzana, muč.; Aleksander, škof
Hilarija, mučenka
Kasijan, muč
Evzebij, spozn.

Tarzicij, muč.
Rok, spozn.
Hijacint, spozn.; Liberat, muč.
Agapit, mučenec; Helena, vdova
Marijan, puščavnik; Ludvik Toulouški, škof
Lucij, muč.; Samuel, prerok
Fidelis, muč.; Baldvin, spozn.
Brez. Srce Marijino; Timotej in dr. muč.
Filip Beniti, spozn.; Klavdij in tov. m.
Emilija de Valar, dev.
Patricija, dev.
Zefirin, papež in muč.; Rufin, škof
Cezarij, škof
Pelagij; Hermes, muč.
Sabina, muč.; Mederik, opat
Feliks in Adavkt, muč.
Rajmund (Rajko) Nonat, spozn.; Pavlin, š.

September

Liturgični koledar

- 1 S
2 Č neobv. god: Štefan Ogrski, spozn.
3 P obv. god: Pij X., papež
4 S neobvezna Marijina sobota
5 N 14. pobinkošna - 22. „med letom“
6 P Delavski dan
7 T
8 S Praznik: Rojstvo Device Marije
9 Č obv. god: Peter Klaver, spozn.
10 P
11 S neobvezna Marijina sobota
12 N 15. pobinkošna - 23. „med letom“
13 P
14 T Praznik: Povišanje Svetega Križa
15 S obv. god.: Sedem žalosti Dev. Marije
16 Č obv. god: Kornelij in Ciprijan, muč.
17 P
18 S neobvezna Marijina sobota
19 N 16. pobinkošna - 24. „med letom“
20 P
21 T Praznik: Matej, apostol in evangelist
22 S
23 Č
24 P
25 S neobvezna Marijina sobota
26 N 17. pobinkošna - 25. „med letom“
27 P neobv. god: Kozma in Damijan, m.
28 T nobv. god: Venceslav, muč.
29 S Praznik: Mihael, Gabriel, Rafael, nada.
30 Č obv. god: Hieronim, c. u.

Človek je sestavina telesa in duše. Telo Jezusovo trpi največje ponižanje. Je deset skrivnosti, ki kličejo k pokori, katera more prinesiti človeku resnično blaginjo telesnemu in duhovnemu obstoju.

To je za vsakogar velika vaja. Mi nismo poklicani v krvavo mučenje, toda v trajno dnevno trpljenje za kazni. Po tej poti je vsakdo vedno bolj podoben Jezusu Kristusu in vedno bolj sodeluje pri Njegovem zasluženju.

Žalostna Mati božja ga vidi tako trpeti. Koliko mater, bi imele želje videti moralno popolnost svojih otrok in jih videti iti preko trpljenja, vzgoje in navodil do pametnega življenja. Včasih pa mesto tega morajo le jokati ob gledanju propada vsega njihovega upanja in truda. *Janez XXIII.*

Godovi svetnikov

- Egidij (Tilen), opat; Ana, prerokinja
Maksima, mučenka
Evfemija, Tekla in Doroteja, muč.
Rozalija (Zalka), dev.; Ida
Lavrencij Justinijan, škof
Petronij, škof; Favst in tov. muč.
Regina, dev. in muč; Marko Križevčan in t. m.
Hadrijan, muč.; Zeno in Nestor, muč.
Gorgonij, muč.
Nikolaj Tolentinski, spozm; Kandida, muč.
Prot in Hijacint, muč.; Emilijan, škof

Notburga, devica; Amat, opat
Krescencij, muč.
Nikomed, muč.; Katarina iz Genove, vdova
Efemija, muč.; Ljudmila, muč.; Edita, dev.
Rane sv. Frančiška; Lambert, š. in m.
Jožef Kupertinski, spozn; Irena in Zofija
Januarij in tov. muč.; Emilija de Rodat, d.
Evstahij in tov. muč.
Jona, prerok
Tomaž Vilanovski, škof; Mavricij in t. muč.
Lin, papež in muč.; Tekla, dev. in muč.
Marija Rešiteljica jetnikov;
Avrelija, dev.; Sergij Radomeški, spozn.
Ciprijan in Justina, muč.
Adolf in Janez, muč.
Lioba (Ljuba), dev.
Evtihij in tov. muč.
Zofija (Sonja)

Oktober

Liturgični koledar

- 1 P
2 S obv. god: Angeli varuhi
3 N 18. pobinkoštna - 26. „med letom“
4 P obv. god: Frančišek Asiški, spozn.
5 T
6 S neobv. god: Bruno, spozn.
7 Č obv. spomin: Rožnovenska Mati božja
8 P neobv. god: Brigita, vdova
9 S neobv. god: Dionizij in drugi m.
Janez Leonardi, spozn..
10 N 19. pobinkoštna - 27. „med letom“
11 P (Kolumbov dan)
12 T
13 S
14 Č neobv. god: Kalist, papež, muč.
15 P obv. god: Terezija Avilska, dev.
16 S neobv. god: Hedvika (Jadviga, Vika)
17 N 20. pobinkoštna - 28. „med letom“
18 P Praznik: Luka, evangelist
19 T obv. god: Isaak Jogues in t. m.
20 S neobv. god: Janez Kancij, spozn.
21 Č
22 P
23 S neobv. god: Anton M. Klaret, š.
24 N 21. pobinkoštna - 29. „med letom“
25 P (Veterans Day)
26 T
27 S
28 Č Praznik: Simon in Juda, apostola
29 P
30 S neobvezna Marijina sobota
31 N 22. pobinkoštna - 30. „med letom“

Molitev sv. rožnega venca se ponavlja na vseh delih sveta, kjer so ljudje poklicani po navodilih duhovništva ali misijonstva, ali po zakonitih motivih različne narave, kot je delo, poslovanje, vojaška služba, študij, poučevanje in slično.

Kako krasno srečanje je to, v katerem je skozi vseh deset svetih Marij tega premišljevanja toliko duš združenih po zavezi Krvi, po sorodstvu vseh teh velikih reči, katere posvečujejo in izravnavajo čustva ljubezni drug drugega.

Godovi svetnikov

- Remigij, škof; Verena, dev.
Teofil (Bogoljub), spozn.
Terezija Deteta Jezusa, dev.; Marija Rosello
Edvin, spozn.
Placid in tov. muč.; Marcelin, škof
Renato, škof
Marko I., papež
Sergij, Bakh, Marcel in Apulej, muč.
• Frančišek Borgia, spozn.; Danilo, muč.
Emilijan, spozn.
Maksimilijan Celjski, škof, muč.; Serafin, spozn.
Edvard, spozn.; Koloman, muč.
Gavdencij, škof, muč.
Avrelija, dev.
Gal, opat; Gerard Majella
Marjeta m. Alakok, dev.; Viktor, škof
Julijan, puščavnik
Peter Alkantara, spozn.; Kleopatra, vdova
Vendelin, opat
Hilarion, opat; Uršula in tov. muč.
Bertilda Moscardin, dev.; Marija Saloma
Roman, škof; Severin, škof
Feliks, škof in muč.
Krizant in Darija (Darinka), muč.
Evarist, papež in muč.;
Frumencij, škof; Vincencij in Sabina, muč.
Cirila, devica
Narcis, škof; Ermelinda, devica; Ferucij, m.
Alfonz Rodriguez, spozn.; Marcel, muč.
Volbenk, škof; Kvintin, muč

Janez XXIII.

November

Liturgični koledar

- 1 P Slovesni praznik: Vsi svetniki
2 T Spomin vernih duš
3 S neobv. god: Martin de Porres, sp.
4 Č obv. god: Karel Boromejski, škof
5 P
6 S neobvezna Marijina sobota
7 N 23. pobinkoštna - 31. „med letom“
8 P
9 T Praznik: Posvetitev lateranske baz.
10 S
11 Č obv. god: Martin (Davorin), škof
12 P neobv. god: Martin I., p. in m.
13 S obv. god: Frančiška Ks. Kabrini
14 N 24. pobinkoštna - 32. „med letom“
15 P neobv. god: Albert Veliki, š. in c. u.
16 T neobv. god: Gertruda (Jedrt, Jerica)
17 S
18 Č neobv. god: Posv. baz. sv. Petra in Pavla
19 P obv. god: Elizabeta Ogrska, vdova
20 S neobvezna Marijina sobota
21 N Slov. praznik: Kristus Kralj
22 P obv. god: Cecilija, d. in m.
33. teden „med letom“
23 T neobv. god: Klemen I. p. in m.
24 S obv. god: Janez od Križa, spozn., c. u.
25 Č Zahvalni dan
26 P
27 S neobvezna Marijina sobota
28 N 1. adventna
29 P
30 T Praznik: Andrej, apostol

Godovi svetnikov

- Marcel Pariški, škof; Vigor, škof
Viktorin, škof in muč.
Just, tržaški mučenec; Hubert, škof
Vital in Agrikola, muč.
Zaharija in Elizabet, starši Janeza Krstnika
Lenart, spozn.
Engelbert, škof; Vilibrord, škof; Ernest, op.
Deodat (Bogdan), škof
Teodor (Božidar), muč.
Andrej Avellino, sp.; Trifon in dr. muč.
Menas, muč.
Didak, spozn.; Stanislav Kostka, spozn.
Jozafat Kunčevič, muč.
Leopold, spozn.
Otmar, opat; Mehtilda, dev.
Gregorij Čud., škof
Poncijan, papež in muč.
Feliks Valoaški, spozn.
Kolumban, opat; Albert, škof
Maver, škof in muč.
Kolumban, opat; Felicita, muč.
Krizogon, muč.
Katarina, dev. in muč.; Erazem, muč.
Silvester, opat; Konrad, škof
Virgilij, škof; Valerijan, škof
Katarina Laboure, dev.; Gregor III. p.; Ruf, m.
Saturnin, muč.; Blaž in Demetrij, muč.
Justina, dev. in muč.

December

Liturgični koledar

- 1 S
- 2 Č
- 3 P obv. god: Frančišek Ksaverij, sp.
- 4 S neobv. god: Peter Krizolog, c. u.
- 5 N 2. adventna
- 6 P neobv. god: Nikolaj, škof
- 7 T obv. god: Ambrozij, š. in c. u.
- 8 S Brezmadežno spočetje D.M, slov. praz.
- 9 Č
- 10 P
- 11 S neobv. god: Damaz I., papež
- 12 N 3. adventna
- 13 P obv. god: Lucija, dev. in muč.
- 14 T
- 15 S
- 16 Č neobv. god: Evze bij, š. in m.
- 17 P
- 18 S
- 19 N 4. adventna
- 20 P
- 21 T Praznik: Tomaž, apostol
- 22 S
- 23 Č
- 24 P večerna maša od vigilijske, neobv.
- 25 S Slov. praznik: ROJSTVO GOSPODOVO
- 26 N Praznik: Sveta Družina
- 27 P Praznik: Janez, apostol-evangelist
- 28 T Praznik: Nedolžni otroci
- 29 S Dan med osmino
- 30 Č Dan med osmino
- 31 P Dan med osmino

Godovi svetnikov

- Eligij, škof; Natalija (Božena),
- Bibijana, devica; Blanka, muč.; Herta, dev.
- Kasijan, muč.; Sofonija, prerok
- Barbara, muč.; Osmund, škof
- Nikolaj Tavelič, muč.; Krispina, muč.
- Apolinarij, muč.
- Jožefa Rosello, dev.
- Valerija, muč.; Peter Fourier, spoz.; Abel, oča
- Melkijad, papež in muč.; Loretska Mati božja
- Sabin, škof
- Spiridijon (Dušan), škof; Amalija, muč.
- Otilija, dev.
- Lust, muč.; Pompej, škof
- Kristina, dev.; Marija di Rosa, dev.
- Adelaida, vdova
- Lazar, škof; Olimpija, vdova
- Gracijan, škof; Teotim in Bazilijan, muč.
- Urban V., papež; Tea, muč.
- Evgenij in Makarij, muč
- Severin, škof
- Demetrij (Mitja), muč.
- Viktorija, dev. in muč.; Serval, spozn.
- Adam in Eva
- Anastazija, , muč
- Štefan, diakon, prvi muč.; Marin, muč
- Fabiola, vdova
- Kastor in tov. muč.
- Tomaž Becket, muč.
- Evgen, škof; Rajnerij, škof
- Silvester I., papež; Pavlina in tov. muč.

V prikladnem času, skladnem zakonom prevzete človeške narave se je Božja Beseda pojavila kot človek iz tabernaklja - naročja Brezmadežne Device Marije.

On se prvič pojavi na zemlji na slami -, ki je hrana živalim. Mir, revščina, preprostost in nedolžnost napolnjujejo pozorišče.

Čujejo se glasovi angelov in nebesa oznanjajo mir, katerega je novorojeno božje Dete prineslo na svet.

Janez XXIII.

Maša v zgodnji krščanski dobi

Za razumevanje novih mašnih obredov in molitev

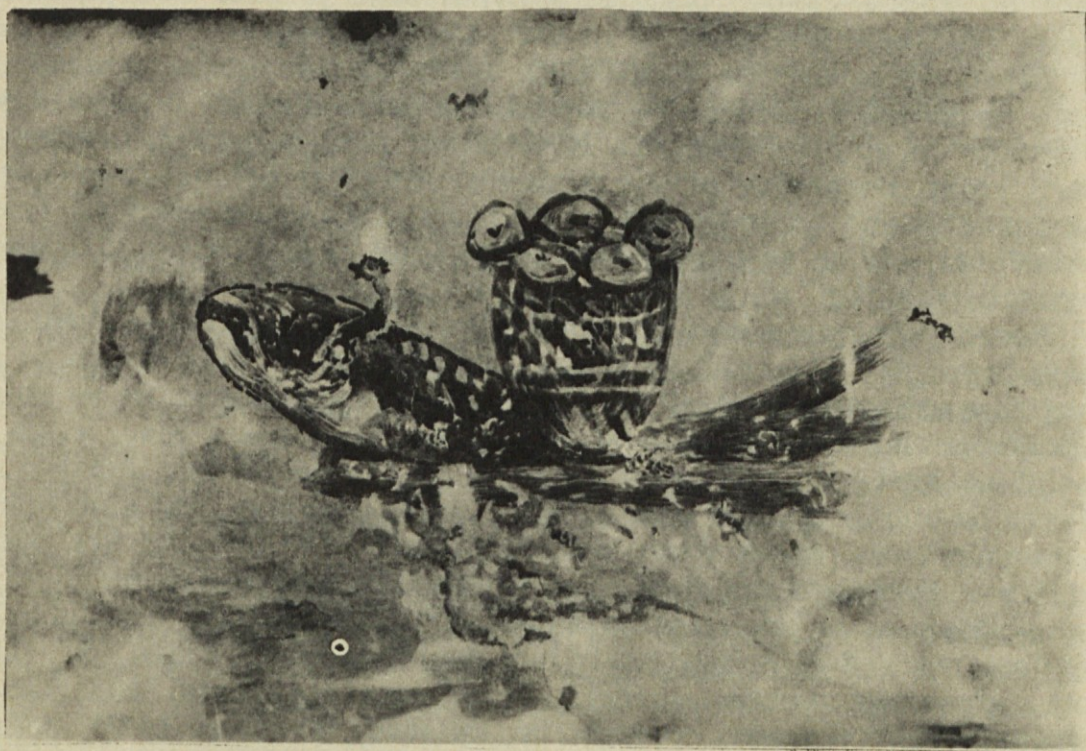
Kaj naj nam bo obhajanje daritve sv. maše?

Kaj vpliva na razvoj bogoslužja?

Sv. maša v času apostolov in v zgodnji Cerkvi

Sv. maša sredi drugega stoletja

Sv. maša na meji drugega in tretjega stoletja

Rim - Katakombe sv. Kalista: Evharistični simbol - Riba: simbol za Kristusa - Grška beseda za ribo je ichtus; vsaka grška črka v tej besedi je začetna črka v izrazu Iesous Christos, Theou Uios, Soter; to pomeni: Jezus Kristus, Sin božji, Odrešenik.

KAJ NAJ NAM BO DARITEV SV. MAŠE?

Razne besede rabimo, ko govorimo o daritve sv. maše. V preteklosti smo govorili o sv. maši, o daritvi sv. maše, o najsvetejši daritvi, o daritvi nove zaveze. Vsi ti izrazi so še vedno v rabi, a sedaj bolj pogosto slišimo o obhajanju Evharistije ali o obhajanju evharistične daritve. Nekatere je ta izraz motil, ker se ob njem spomnijo samo na sv. obhajilo. Pozabili smo na prvotni pomen besede obhajanje. Pri maši obhajamo spomin na Kristusovo daritev, a to je več kot spomin na pretekli dogodek, zakaj maša je zakramentalno obhajanje tega spomina. To pomeni, da je med mašo Kristusova daritev zakramentalno navzoča; ta spomin obhajamo tako, da je to tudi naša daritev, tj. : da smo mi v njo vključeni. Ta spomin je naša obnovitev zvestobe in predanosti novi in večni zavezi, ki je sklenjena v Kristusovi krvi. Obhajanje evharistične daritve je spomin celotne odrešilne skrivnosti - velikonočne skrivnosti (trpljenja, smrti in vstajenja našega Gospoda Jezusa Kristusa) in skrivnosti poveličanega Kristusa v nebeški mogočnosti, ki bo prišel na svet v slavi ob koncu časov. Obhajanje Evharistije je zato tudi poroštvo našega večnega življenja in hrana našega upanja.

Beseda obhajanje za daritev sv. maše ni nov izraz, marveč je samo pozabljen in skrčen po pomenu na sv. obhajilo, ki je le del celotnega obhajanja. "Hoja za Kristusom" nam to potrjuje, zakaj v četrti knjigi beremo v prvem poglavju: "Ko bi se obhajal ta presveti zakrament samo na enem kraju, ko bi ga samo en duhovnik na svetu posvečeval, ali ne bi hrepenenje gnalo ljudi na tisti kraj, k tistemu božjemu mašniku, da bi videli obhajati božje skrivnosti?"

Beseda obhajanje pomeni nekaj slovesnega, čeprav se vrši na zunaj preprosto. To velja za vsako liturgično opravilo, posebno pa za obhajanje evharistične daritve. Kaj nagiba božje ljudstvo, da se zbira k skupnemu bogoslužju? Zavest, da je Bog po svojem Sinu, ki ga je poslal na svet, naredil načrt za naše odrešenje. Božje ljudstvo se zbere, da obhaja spomin tega načrta. Spominjamo se, kaj smo in kaj moramo postati. Spominjamo se preteklosti in bodočnosti kot božje ljudstvo. Spomin v obhajanju bogoslužja ima poseben pomen. Med bogoslužjem se ne spominjamo samo skrivnosti božjega dela za našo rešitev, marveč damo temu delu tudi svoj pristanek: Amen, da, tako bodi. Sprejmemo božji načrt. Božji načrt je postal naš načrt. Odrešujoče skrivnosti, v katerih Kristus izvršuje božji načrt, postajajo naše skrivnosti; z zavedno vero se v nje vključimo, da Kristus v nas in po nas nadaljuje svoje delo. Spominjamo se svojega razmerja do Boga, spominjamo se razmerja, ki ga imamo v Bogu drug do drugega. To je najpopolneje doseženo v sv. obhajilu, ko se v obhajanju spomina srečamo in med seboj združimo v Kristusu.

Kadarkoli rečemu Bogu "tako bodi", se spominjamo, kaj smo v božjem načrtu in obenem ta načrt sprejememo za svoj načrt. Vendar pa čutimo, da še nismo popolno, kar smo v božjem načrtu. Z bogoslužjem izpovedujemo dejavno oblikovanje v božje ljudstvo. Prav ta zavest, tako pojmovanje bogoslužja, daje našemu sodelovanju v bogoslužju značaj obhajanja spomina. Sebe gledamo in presojamo pod vidikom tega, kar postajamo. Obhajanje evharistične daritve v tej zavedni veri oblikuje občestvo vernikov v občestvo vere. Občestvo vere gradi Cerkev z obhajanjem evharistične daritve.

V občestvu vere smo drug za drugega navzoči v obhajanju svetih skrivnosti; to nas naredi sposobne, da smo navzoči tudi za svet. Taka navzočnost je prvo in najvišje pričevanje vere. Svet pravi, da življenje nima pomena in smisla. Mi pa pridemo skupaj, da proglašamo resnico, da ima življenje svoj pomen. Tu odkrijemo, da je pomen življenja v človeku, ki živi "za druge"; človek živi za druge v Kristusu. Spominjamo sebe in proglašamo svetu, da ima za nas življenje pomen v tem, da sebe darujemo drugim kot je Kristus sebe daroval za nas - za druge, "da bi bili vsi eno". To je vir naše sreče. To skupno razpoloženje božjega ljudstva, ki je pripravljeno umirati sebi, da bodo drugi živeli, nas dela srečne. To skupno in medsebojno razumevanje našega poklica kot božjega ljudstva je preproško pričevanje svetu. Svet se tako znajde pred skupino ljudi, ki imajo v sebi živo in opazno upanje. To upanje nam daje obhajanje odrešilne skrivnosti, ki nas tudi usposablja, da živimo, kar proglašamo.

Spremembe v bogoslužju imajo namen, da bi jasno spoznali poklic obstoja božjega ljudstva. Naj to pojasnim s primerom. Verniki so se pogosto zbrali skupaj, da so molili zase. To je bila molitev vernikov za vernike. Tudi taka molitev je potrebna, toda če molimo le zase, to ni pristno bogoslužje. Občestvo vere moli za druge; zberemo se, da sebe preoblikujemo v podobnosti Kristusu, ki je umrl, da bi drugi imeli življenje in ga imeli v obilju. To je tudi poklic božjega ljudstva. Zato so bile prošnje vernikov pred pripravo darov (ali prinašanje darov) preimenovane v prošnje za vse potrebe; lahko jih imenujemo tudi splošne prošnje. "V prošnjah za vse potrebe izvršuje ljudstvo nalogo svojega duhovništva in prosi za vse ljudi" (Splošna ureditev rimskega misala, 45). Kar vršimo med obhajanjem evharistične daritve, ne vršimo samo zase, marveč za vse ljudi. Bogoslužje ne dosega svojega namena, ako se zbiramo le zato, da postajajo medsebojne vezi božjega ljudstva bolj trdne; medsebojno se moramo trdneje povezati, da bomo res odmirali sebi in nadaljevali Kristusovo delo za druge.

Obhajanja evharistične daritve ni mogoče opisati samo z obredi, božjo besedo in molitvami, ki sestavljajo sv. mašo. To obhajanje je

proglasitev ponižne in vdane vere v Jezusovo resnično navzočnost med božjim ljudstvom, ki je prišlo skupaj, da spolni njegovo naročilo: "To delajte v moj spomin." Po veri v obhajanje skrivnosti, ki nas je združila pred oltarjem, je v nas notranje razpoloženje in zavestno prepričanje, da obhajamo evharistično daritev kot občestvo vere; ne vsak vsak sam zase potopljen v zbranost in ločen od drugih, ne vsak s svojo molitvijo, marveč kot živa skupnost, kot občestvo, ki ga prešinja zavest, da v evharističnem obhajanju postajamo bolj in bolj božje ljudstvo in tako gradimo Cerkev, ki še ni dovršena. Dovršena ni, ker še ni zajela vseh narodov in ljudstev in tudi mi, ki jo sestavljamo, še nismo dosegli polnosti božjega življenja v Jezusu Kristusu. Cerkev mora biti občestvo vere, da se v njej popolno uresničuje namen, za katerega jo je ustanovil Kristus. Z obhajanjem daritve sv. maše postaja ta Kristusov namen tudi naš namen. Po tem obhajanju postajamo Kristusovi učenci vedno bolj svetla luč v Gospodu, da sveti ljudem, da bodo tudi oni slavili Očeta, ki je v nebesih. V obhajanju evharistične daritve smo skriti v Kristusu, ako več ne iščemo svoje slave in luči; le tako je lahko Kristus po nas luč sveta; le tako bodo ljudje pritegnjeni k češčenju Očeta, ki je v nebesih.

Občestvo vere ne posluša le božje besede, ki je v knjigah napisanih pred davnimi stoletji, marveč posluša Kristusa samega, ki oznanja blagovest. "Kadar se v Cerkvi bere sveto pismo, Bog sam govori svojemu ljudstvu; Kristus, ki je navzoč v svoji besedi, oznanja blagovest" (Splošna ureditev rimskega misala, 9). Vse besede, ki jih poslušamo med obhajanjem evharistične daritve, dobivajo svoj pomen iz bistvenega oznanila: "TO JE MOJE TELO, KI SE DAJE ZA VAS." in "TO JE KELIH MOJE KRVI..., KI BO ZA VAS IN ZA VSE PRELITA".

Bistvo blagovesti, ki ga oznanja Kristus v berilu, evangeliju in pridigi je: "Umrl sem za vas. In živim za vas."

Duhovno revni so oni, ki imajo sv. mašo za nekaj običajnega in samo po sebi umljivega; nedeljska maša jim je samo ena izmed mnogih krščanskih dolžnosti; ne morejo doživeti obhajanja odrešilne skrivnosti, ker pridejo v cerkev samo zato, da spolnijo nedeljsko dolžnost. Jezus Kristus, božji Sin in človek, je prelil svojo kri za nas. Ako to res verujemo, se moramo vprašati: "Ali se še nismo do krvi ustavljali v boju zoper greh?" Ali odgovarjamo z vero, ki je primerna oznanilu: "Umrl sem za vas. In sedaj živim za vas." Ako res verujemo, se ne bomo drznili onečastiti krvi zaveze, ki nas posvečuje (prim. Hebr 10, 29).

Obhajanje Evharistije je hrana krščanskega upanja. Tu in sedaj doživlja občestvo vere zakramentalno navzočnost Kristusovo, ki je za nas daroval svoje življenje in je sedaj za nas v nebeški mogočnosti.

"Poklicani smo k enemu upanju svojega poklica" (Ef 4, 4). Tu dobimo odgovor na vse naše dvome: Ali se nas bo Bog usmilil? Ali bom zveličan? V tem obhajanju smo deležni božjega usmiljenja in imamo zagotovilo zveličanja, zakaj med nami je zmagoslavni in poveljčani Kristus, ki nas posvečuje in zveličuje.

KAJ VPLIVA NA RAZVOJ BOGOSLUŽJA?

Nihče danes več ne misli, da so bili mašni obredi, besedila in molitve v vseh časih enaki.

Na svet in vesoljstvo gledamo danes popolnoma drugače kot naši predniki pred desetletji in stoletji. Poznanje stvarstva je sedaj popolnejše kot je bilo pred številnimi odkritji, katerih sadove uživamo. Zaradi odkritij ne mislimo, da je stvarstvo, ki ga sedaj poznamo, drugačno kot ga je Bog ustvaril. Z vsakim odkritjem spopolnujemo svoje poznanje sveta in vesoljstva. Isto velja za naše razumevanje dela vsemogočnega Boga za rešitev človeškega rodu. Bog ne spreminja svojega načrta za naše odrešenje. Bog sam je uredil tako, da po njegovi pomoči napredujemo v pojmovanju namena, za katerega nas je ustvaril. Ta napredek je nujen, saj se vrši pod vplivom božje pomoči, ki jo imenujemo milost. Zato je napredek tudi v razumevanju bogoslužja. Obhajanje evharistične daritve lahko in moramo presojati pod različnimi vidiki odrešilnega dela. Tudi potrebe družbe in mnoga nerešena vprašanja nas silijo k temu. Napredek v razumevanju božjega dela za naše zveličanje ne pomeni, da Bog spreminja delo odrešenja; pomeni samo, da je v celotni Cerkvi in v posameznih vernikih napredek v pojmovanju in razumevanju skrivnosti odrešenja. Tu je glavni razlog za sedanjo liturgično reformo.

"Zakaj nam Cerkev ne pusti maše takšne kot nam jo je Bog dal," je vzdihnil nekdo. Razumljivo je, da imamo težave ob vsaki spremembi; vemo pa tudi, da se v spremembe lahko vživimo, ko spoznamo, da so koristne. Nihče več ne misli, da je Kristus določil vse obrede, molitve in besedila za sv. mašo. Bogoslužje je šlo v zgodovini skozi razne spremembe. Razlike so opazne posebno med bogoslužjem prvih krščanskih stoletij in bogoslužjem srednjega veka. Zgodnja Cerkev je zajela ljudstva, ki so imela dolgo tradicijo in kulturo. V začetku srednjega veka stopijo v zgodovino nova ljudstva, katerih kultura je bila še na zelo nizki stopnji. To je zelo vplivalo na delovanje Cerkve in seveda tudi na bogoslužje, h kateremu je usmirjeno vse njeno delo.

Oglejmo si nekatere od teh sprememb v cerkveni umetnosti in v bogoslužju.

Cerkvena umetnost v prvih stoletjih upodablja verske motive pod vidikom celotne zgodovine odrešenja; srednji vek le posamezne svetopisemske dogodke. V srednjem veku so le redokrat upodobljeni motivi iz stare zaveze.

Zgodnja krščanska doba upodablja poveličanega Kristusa, srednji vek pa križanega Kristusa; spočetka je v srednjem veku Križani obdan z božjim sijom, pozneje božji sijaj izgine. Podobe Kristusovega trpljenja so v srednjem veku upodobljene s poudarkom močnega realizma ali stvarnosti.

V zgodnji krščanski dobi so upodabljali Kristusa in simbolične motive, v srednjem veku so začeli upodabljati Sveto Trojico in svetnike.

Cerkvena umetnost je pod vplivom duhovnosti vsake dobe; duhovnost je najbolj izražena v bogoslužju.

V zgodnji krščanski dobi prevladuje svet milosti; središče tega je velikonočni motiv z močnim poudarkom Kristusove zmage nad smrtjo in grehom; v ospredju je krščansko občestvo, ki ga združuje Kristus. Smotrnost in stvarnost učlovečene Ljubezni urejuje medsebojno razmerje kristjanov.

V srednjem veku je večji poudarek na človekovo dejavnost in dovršitev posameznega človeka. To je potrebno, ker vstopajo v Cerkev primitivna ljudstva, ki s krščanstvom šele ustvarjajo začetke svoje kulture.

Srednji vek je prinesel velike spremembe v celotnem družbenem življenju. Te spremembe so vplivale na bogoslužje in na duhovnost.

Že več desetletij cerkveni zgodovinarji in liturgisti raziskujejo razmere v zgodnji Cerkvi za časa apostolov in v poapostolski dobi. Pod vplivom njihovih odkritij se je povečalo zanimanje za cerkveno tradicijo, ki je ohranjena v spisih prvih krščanskih pisateljev. Najbolj važni so spisi apostolskih cerkvenih očetov; to so krščanski pisatelji prvega in drugega stoletja, ki so bili v kakšni zvezi z apostoli ali pa so v svojih spisih ohranili učenje apostolov; v drugo vrsto zgodnjih krščanskih pisateljev spadajo teologi prvih osmih stoletih, ki jih imenujemo cerkvene očete; ti se odlikujejo po svetosti in krščanskih naukih.

Poživiljeno zanimanje za prva krščanska stoletja je močno vplivalo na reformo bogoslužja.

Reforma ali obnova bogoslužja je bolj važna kot mislijo oni, ki so preveč zasidrani v tradicijo. Upoštevati je treba, da je tradicija, ki jo imajo narodi, krščanski in nekrščanski, nekaj drugega kot tradicija Cerkve. Tradicija Cerkve ohranja in oznanja apostolske nauke. Apostoli so predali svojim naslednikom izročila, ki so jih prejeli od Gospoda, po govoru in pismu (prim. 2 Tes 2, 15). Apostoli se borijo

za vero, ki jim je bila enkrat izročena (prim. Juda 3). "Kar so apostoli izročili, obsega vse tisto, kar naj bi pospeševalo sveto življenje božjega ljudstva in pomnoževalo vero. In tako Cerkev s svojim naukom, z življenjem in bogočastjem trajno ohranjuje in vsem rodovom posreduje vse, kar je sama, vse, kar veruje. To izročilo, ki je od apostolov, napreduje v Cerkvi ob podpori Svetega Duha; raste namreč spoznanje izročenih stvari in besed" (Dog. konst. o bož raz., 8). Napredek in rast v spoznanju božjega dela za ljudi vpliva tudi na bogoslužje; reforma bogoslužja je sad tega napredka. O tem bomo prepričani, ako vsaj malo spoznamo razvoj bogoslužja v zgodnji Cerkvi in duhovnost prvih kristjanov.

Poznanje duhovnosti in bogoslužja v zgodnji Cerkvi je v oporo pri verski vzgoji. V mnogih zadevah za mlajše generacija ne zadostuje verski pouk in vzgoja, ki je bila dobra in učinkovita pred desetletji. Človeška tradicija, ki je vplivala na duhovno oblikovanje sedanjih starejših generacij, je bila pod vplivom družbenih razmer in znanja, ki več ne more zadostno in uspešno odgovarjati potrebam mlajših generacij. Cerkev ne odklanja človeške tradicije; kar je v njej dobrega, upošteva tudi v obnovi, a prvi verski vzgoji je treba upoštevati stvari, ki jih mlajše generacije ne razumejo in jih ne morejo sprejeti. Nove družbene razmere, odkritja in celoten napredek zahtevajo tudi spopolnjevanje verske vzgoje. Tudi s tega vidika moramo presojati obnovo bogoslužja.

PRVA MAŠA

Prva maša je bila "tisto noč, ko je bil (Gospod Jezus) izdan" (1 Kor 11, 23). Juda je že naredil sklep, da bo Jezusa izdal; Gospod bo kmalu potil krvavi pot na Oljski gori; njegovi nasprotniki ga bodo ujeli. V tej uri je Gospod izročil učencem - apostolom - Sveti Zakrament, ki bo v vseh časih daritev Cerkve.

Okoliščine ustanovitve Svetega Zakramenta so značilne: judovski velikonočni obed. Jezus je sedel k mizi in dvanajsteri apostoli z njim. In rekel jim je: "Srčno sem želel to velikonočno jagnje jesti z vami, preden bom trpel" (Lk 22, 15).

Od izhoda izvoljenega ljudstva iz Egipta je velikonočno jagnje predstavljalo veliko pričakovanje. Uresničitev tega pričakovanja bo tudi spominjala na izhod, a ne le izhod iz Egipta v obljubljeno zemeljsko deželo, marveč v božje kraljestvo.

Sveto pismo ima o Gospodovi zadnji večerji skromne podatke. Liturgist Jožef Jungman, D. J., meni, da so najbrže okoliščine zadnje večerje opisane skromno, ker niso bile namenjene za trajno obhajanje Evharistije. In vendar bi radi več vedeli o prvi evharistični

daritvi, ki jo je Gospod obhajal s svojimi apostoli med zadnjo večerjo.

SVETOPISEMSKA POROČILA O USTANOVITVI SV. MAŠE:

Mt 26, 26 - 30:

- Pri večerji je vzel Jezus kruh, ga blagoslovil in razlomil, dal učencem in rekel: „Vzemite, jejte, to je moje telo.“ In vzel je kelih, se zahvalil, jim ga dal in rekel: „Pijte iz njega vsi. To je namreč moja kri zaveze, ki se za mnoge preliva v odpuščenje grehov. Povem vam pa: Poslej ne bom pil od tega sadu vinske trte do onega dne, ko bom z vami novega pil v kraljestvu svojega Očeta.“ -

Mk 14, 22 - 26:

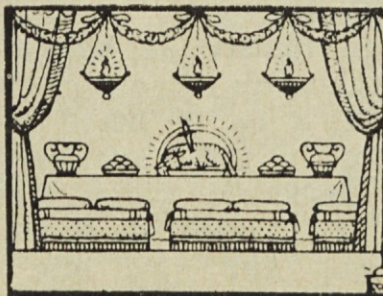
- Pri večerji je vzel Jezus kruh, ga blagoslovil in razlomil, jim ga dal in rekel: „Vzemite, to je moje telo.“ In vzel je kelih, se zahvalil in jim ga dal in so vsi iz njega pili, in rekel jim je: „To je moja kri, kri zaveze, ki bo kmalu za mnoge prelita. Resnično, povem vam: Ne bom več pil od sadu vinske trte do onega dne, ko bom v božjem kraljestvu novega pil.“ -

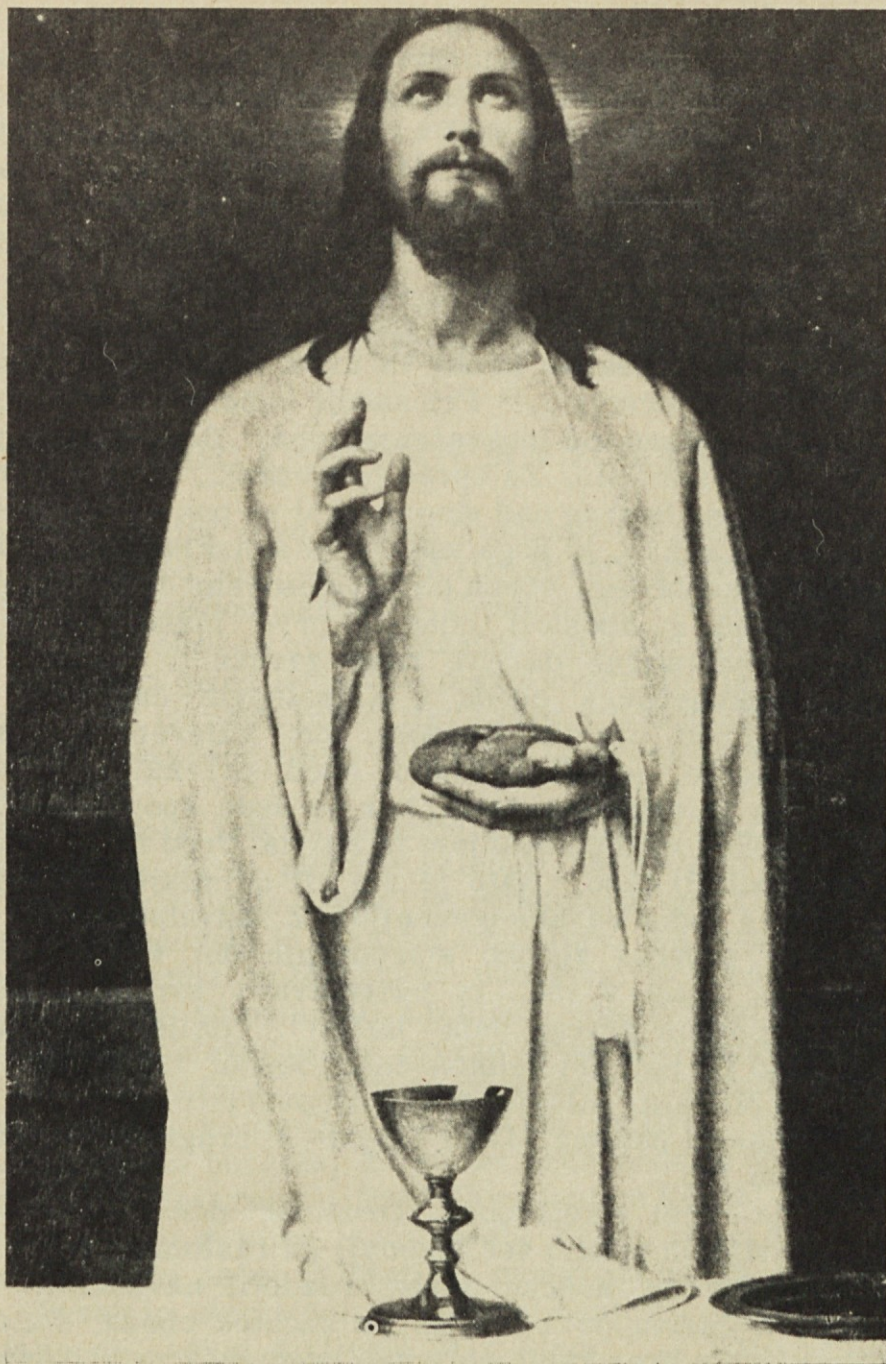
Lk 22, 14 - 20:

- In ko je prišla ura, je sedel k mizi in dvanajsteri apostoli z njim. In rekel jim je: „Srčno sem želel to velikonočno jagnje jesti z vami, preden bom trpel. Zakaj povem vam, da ga ne bom več jedel, dokler se ne dopolni v božjem kraljestvu.“ In vzel je kelih, se zahvalil in rekel: „Vzemite to in si razdelite med seboj. Zakaj povem vam, da ne bom več pil od sadu vinske trte, dokler ne pride božje kraljestvo.“ Potem je vzel kruh, se zahvalil, jim ga dal in rekel: „To je moje telo, ki se za vas daje; to delajte, kolikokrat boste pili, v moj spomin.“ Prav tako tudi kelih po večerji, govoreč: „Ta kelih je nova zaveza v moji krvi, ki se za vas preliva.“ -

1 Kor 11, 23 - 25:

- Jaz sem namreč prejel od Gospoda, kar sem vam tudi izročil: da je Gospod tisto noč, ko je bil izdan, vzel kruh in se zahvalil ter ga razlomil in rekel: „To je moje telo, ki se za vas daje; to delajte v moj spomin.“ Prav tako tudi kelih po večerji, govoreč: „Ta kelih je nova zaveza v moji krvi; to delajte, kolikokrat boste pili, v moj spomin.“ -

Müller

TO JE MOJE TELO, KI SE DAJE ZA VAS

Svetopisemska poročila o ustanovitvi Svetega Zakramenta se med seboj razlikujejo. Te razlike izvirajo iz razlik v bogoslužju prve Cerkve. Svetopisemska poročila izvirajo iz bogoslužja v apostolskih časih. Apostoli so izvrševali Gospodovo naročilo "to delajte v moj spomin", preden so bili napisani evangeliji in druge svetopisemske knjige nove zaveze. Matej in Marko imata Gospodove besede izgovorjene nad kruhom in vinom zapisane tako, kot da so bile izgovorjene besede posvečenja vina takoj za posvečenjem kruha. Po Luku in Pavlu je med obojenim posvečenjem pri zadnji večerji časovni presledek. Rimski kanon (sedaj prva evharistična molitev) ima po posvetilnih besedah kruha ta uvod v posvetilne besede vina: "Prav tako je po večerji..." Pri zadnji večerji je bilo posvečenje kruha časovno ločeno od posvečenja vina. Bogoslužje apostolske Cerkve je oboje združilo. Za obred posvečenja, pri katerem mašnik izgovori posvetilne besede nad vinom takoj za posvečenjem kruha, je važna tradicija Cerkve, ki sega vse do apostolskih časov. Okoliščine judovskega velikonočnega obeda ob Kristusovem času nam pojasnijo, kako je Gospod z apostoli obhajal prvo mašo, ki je obenem ustanovitev evharistične daritve nove zaveze.

Obred velikonočnega obeda v Kristusovih časih je bil zelo kompliciran. Pred pravim obedom, pri katerem so Judje jedli velikonočno jagnje, je bil neznaten obed, pri katerem so uživali grenka zelišča in nekvašen kruh, kar je Jude spominjalo na stisko njihovih prednikov med potovanjem iz Egipta. Pred in po tem uvodnim obedom so napolnili časo. Nato je sin ali najmlajši med navzočimi vprašal: Kaj te čudne navade pomenijo? Z zahvalno molitvijo je nato družinski oče povedal zgodbo starodavnih dni v Egiptu in opisal osvoboditev iz teme v luč, iz suženstva v svobodo. To je bilo zaključeno s petjem prvega dela "Hallel"; "Hallel" je bila skupina psalmov, ki so jih peli pri velikonočnem obedu; vsi, ki so bili zbrani okoli mize so ob vsaki polovici verza odgovarjali "Aleluja". Prvi del "Hallel" je obsegal psalma 112 in 113, 1 - 8; drugi del pa psalme 113, 9 do 117, 29 in 135.

Nato se je začel glavni obed. Družinski oče je vzel v roke hleb kruha (pripravljenih je bilo več hlebov), ga razlomil, molil nad njim kratek blagoslov in koščke hleba razdelil navzočim. Ta obred bratovskega občestva je bil znak za začetek obeda. Nato so jedli velikonočno jagnje brez kakih obrednih predpisov za uživanje in pitje. Ko je bil obed končan, je oče vzel časo, znova napolnjeno z vinom, in sedeč vzravnal jo je nekoliko dvignil in molil zahvalo po obedu. Nato so vsi pili iz te čase. To je bila tretja časa in se je imenovala "časa blagoslova". Nato so molili drugi del "Hallel-a". Po zadnjem blagoslovu so pili četrto časo.

Po tem obredu se je vršila zadnja večerja. Posvetitev kruha je bila združena z lomljenem in blagoslovom kruha pred uživanjem jagnjeta. Kruh, ki ga je hišni oče razdelil pred obedom, so spremljale besede: "Glejte kruh bede, ki so ga uživali naši očetje, ki so šli iz Egipta". Naš Gospod ga je dal svojim učencem z jasnimi besedami: "To je moje telo, ki se daje za vas." Posvečenje vina je bila združeno z zahvalno molitvijo po obedu in s tretjo čašo, iz katere so pili vsi, ki so bili pri mizi, dočim so med obedom pili vsak iz svoje čaše. Za molitev pri obedu je bila posebna molitev; Gospod je sestavil svojo molitev.

Jezus je ob ustanovitvi Evharistije naročil: "To delajte v moj spomin." Kako so apostoli in prvotna Cerkev izvrševali to Gospodovo naročilo?"

MAŠA V ČASU APOSTOLOV IN V ZGODNJI CERKVI

Po poročilu knjig nove zaveze o ustanovitvi Svetega Zakramenta že v prvotni Cerkvi niso upoštevali okoliščin velikonočnega obeda, med katerim je Gospod ustanovil Evharistijo. To je bilo nemogoče, zakaj velikonočni obed je bil le enkrat na leto. Ko sta Matej (med leti 50 in 55) in Marko (pred letom 63) pisala evangelij, je bila že navada, da se je pri maši izvršila posvetitev kruha v Gospodovo telo in vina v Gospodovo kri skupno; torej ne ločeno s presledkom časa kot pri zadnji večerji.

Apostolska dela trikrat omenjajo "lomljene kruha" in sicer v takih okoliščinah, da ni mogoče sklepati, da se je vršilo združeno z obedom. Izraz "lomljenje kruha" je popolnoma nov krščanski izraz, ki je neznan v judovski in klasični literaturi. Ta izraz označuje nov obred Svetega Kruha krščanskega občestva. Novospreobrnjenci so "vsak dan enodušno še prihajali v tempelj, lomili kruh po hišah" (Apd 2, 46). Poleg bogoslužja stare zaveze so se prvi kristjani zbirali po hišah k "lomljenju kruha". "Bili so pa stanovitni v nauku apostolov in bratski skupnosti, v lomljenju kruha in molitvi" (Apd 2, 42). V poznejšem poglavju beremo, da so se neke nedelje zvečer zbrali v Troadi k "lomljenju kruha". Pred "lomljenjem kruha" je imel Pavel dolgo pridigo. Med pridigo je mladenič Evtih, ki je sedel na oknu, zaspal in v spanju padel iz tretjega nastropja na tla; vzdignili so ga mrtvega. Pavel je stopil dol, se sklonil nanj, ga objel in rekel: "Ne vznemirjajte se, zakaj življenje je v njem." - "Nato je šel nazaj, razlomil kruh in ga zaužil" (Apd 20, 9 - 11).

Iz teh poročil ne moremo sklepati, da je bil z mašo, ki so jo imenovali "lomljenje kruha", vedno združen tudi skupen obed.

Vendar pa se zdi, da združuje apostole po Gospodovem vstajenju skupna miza - obed. To je bilo morda tudi po binkošti. To je bila

tudi prilika za obhajanje Evharistije. Tedaj je imel vsak obed spoštljiv značaj, zakaj začel in končal se je z molitvijo. Posebno obed ob sobotah in petkih zvečer, ko se je pravzaprav že začel sobotni dan, se je vršil v slovesnem razpoloženju. Ob gotovih prilikah so bile v navadi skupne pojedine (banketi), pri katerih so se zbrali prijatelji. Ti skupni obedi so bili združeni z različnimi obrednimi navadami. Gospodar je blagoslovil in razdelil kruh. Celotno skupnost je združil blagoslov in skupno uživanje hrane. Ob zaključku obeda je bila napolnjena "čaša blagoslova". To navado so ohranili tudi v krščanskih občestvih. To so bile agape - ljubezenski obedi, ki so bili ločeni od "lomljenja kruha" ali sv. maše. Le tu in tam so bili verjetno ti obedi združeni z obhajanjem Evharistije.

Da je imel skupen obed značaj slovesnosti tudi v krščanskih občestvih, imamo zanesljiv dokaz v spisu "Didache" (ali "Nauk apostolov") iz konca prvega stoletja. Ta spis so poznali cerkveni očeti in so ga zelo cenili. Razdeljen je v dva dela. Prvi del vsebuje moralne nauke, drugi del se bavi z bogoslužjem in disciplino; govori o hierarhiji apostolov, škofov in diakonov; govori o krstu, spovedi in obhajilu, a o spovedi in obhajilu ne dovolj jasno. Najbolj resni poznavalci zgodovine bogoslužja v zgodnji Cerkvi so mnenja, da v tem spisu ni mišljeno obhajanje Evharistije, marveč samo obed, ki se je vršil z molitvijo in obredi. Le zadnji del molitve, ki je poziv k zahvali, se morda nanaša na Evharistijo. Profesor dr. Franc Lukman, ki je v "Božjih vrelcih" (priloga "Kraljestva božjega") 1936 in 1937 objavljал spis "Evharistično bogoslužje v stari cerkvi", je bil mnenja, da se deveto in deseto poglavje "Nauka apostolov" nanašata na Evharistijo. - Tu objavljamo obe poglavji v Lukmanovem prevodu:

9. in 10. POGLAVJE „NAUKA APOSTOLOV“

9. poglavje:

Zahvala za kelih:

„Zahvalimo te, naš Oče, za vinsko trto Davida, tvojega služabnika, ki si nam je dal spoznati po Jezusu, svojem služabniku.“

„Tebi slava na veke!“

Za zlomljeni kruh pa:

„Zahvalimo te, naš Oče, za življenje in spoznanje, ki si nam ga dal spoznati po Jezusu, svojem služabniku.“

„Tebi slava na veke!“

„Kakor je bil ta kruh raztresen po hribih in je zgneten postal eden, tako naj se zbere tvoja cerkev od krajev zemlje v tvoje kraljestvo.“

„Tvoja je slava in moč po Jezusu Kristusu na veke!“

„Nihče drug pa ne jej in ne pij od vaše evharistije nego kršчени v Gospodovo ime, Zaradi tega je namreč Gospod dejal: Ne dajajte svetega psom!“

10. poglavje:

Ko ste se pa naužili, se takole zahvalite:

„Zahvalimo te, sveti Oče, za tvoje sveto ime, ki ga daš prebivati v naših srcih, in za spoznanje in vero in nesmrtnost, ki si nam jo dal spoznati po Jezusu, svojem služabniku.“

„Tebi slava na veke!“

„Ti, Gospod vsemogočni, si vse ustvaril zaradi svojega imena, si ljudem dal uživati hrano in pijačo, da te zahvaljujejo, nam pa si milostno podelil duhovno hrano in pijačo in večno življenje po svojem služabniku. Pred vsem te zahvalimo, ker si mogočen.“

„Tebi slava na veke!“

„Spomni se, Gospod, svoje cerkve, da jo rešiš vsega hudega in jo spolniš v svoji ljubezni, in zberi jo od štirih vetrov posvečeno v svoje kraljestvo, ki si ji ga pripravil.“

„Tvoja je moč in slava na veke!“

„Pridi milost, preide ta svet!“

„Hosana Bogu Davidovemu!“

„Maranatha!“ („Pridi, Gospod!“)

„Amen.“

Prerokom dovolite, da se zahvalijo, kolikor hočejo.

V sv. pismu je samo enkrat omenjeno, da je bilo v apostolski dobi obhajanje Evharistije združeno z obedom. To je bilo v Korintu. V prvem pismu Korinčanom opisuje sv. Pavel (11, 17 - 34) navado obeda združenega z obhajanjem Evharistije. Korinčani so združevali z obhajanjem Evharistije z obedom; pri tem so se vršile nerednosti, ki so nasprotovale krščanskem duhu; nerednosti so povzročale pohujšanje, ker se je obed vršil pred svetim obhajanjem. Hrano za obed so prinesle s seboj posamezne skupine, ki so jo sebično uživale same, kar se je pogosto končalo s pijanostjo. V takih okoliščinah so postali obredi in molitve med obedom drugotnega značaja in se niso vršili skupno, ampak v posameznih skupinah in tako, da skoro niso bili opazni. Najbolj žalostno je bilo, da so reveži, ki niso ničesar prinesli s seboj, ostali lačni. Pravilno bi bilo, da bi hrano dali v skupno zbirko in jo potem porazdelil med vse navzoče. Apostol graja tako ravnanje. Nikakor ni imel namena odpraviti obeda pred obhajanjem Evharistije, hotel je le narediti red. Po tem opominu opisuje, "kar je prejel od Gospoda" in je tudi izročil Korinčanom; v tem opisu je obred in besede posvečenja kruha v Kristusovo telo in vina v Kristusovo kri. Apostol torej govori o skupnem obedu in o obhajanju Evharistije kot o eni stvari - večerji Gospodovi.

Da to sklepanje ni zmotno lahko potrdimo z ostankom te navade,

ki jo najdemo v začetku tretjega stoletja. V cerkvenih uredbah Hipolita iz Rima so bile posebne naredne za velikonočno mašo, pri kateri so novokrščenci prejeli prvo sv. obhajilo. Najprej so prejeli sv. Rešnje Telo, nato so zaužili iz keliha sv. Rešnjo Kri. Prejeli so še dva keliha, prvi je bil napolnjen z mlekom in medom, drugi pa z vodo. Verjetno je, da so pili iz teh dveh kelihov preden so zaužili sv. Rešnjo Kri. Zauživanje sv. Rešnje Krvi je bilo na koncu. Kot novorojeni božji otroci so prejeli otroško hrano, mleko in med, da so bili okrepcani in obenem opomnjeni, naj ohranijo v spominu božje obljube. Voda, ki so jo tudi pili iz keliha, jih je spominjala na očiščenje, ki so ga bili pravkar deležni pri krstu. Čeprav je bilo že dolgo pred tem posvečenje kruha in vina združeno v en obred, nas spominja to obhajilo novokrščencev na oni čas, ko je bil obed pred posvečenjem vina.

Dve zahvalni molitvi sta bili pri maši združeni v eno, ker so že v apostolskih časih izvršili posvečenje vina takoj po posvečenju kruha tudi takrat, kadar je bil z obhajanjem Evharistije združen obed; najprej je bil obed, nato obhajanje Evharistije. To sklepajo iz različnih liturgij, ki so imele daljšo zahvalno molitev. A zgodovinski sledovi v zgodnji Cerkvi označujejo tudi, da je bila zahvalna molitev opravljena preje.

Na podlagi teh dejstev sklepamo, kako so obhajali evharistično daritev sv. maše v prvem stoletju. Apostoli so izpolnjevali Gospodovo naročilo, ki ga jim je bil dal Jezus Kristus pri zadnji večerji, ko je ustanovil Sveti Zakrament v okviru velikonočnega obeda. Najvažnejša zveza med obema je bila zahvalna molitev po obedu in "čaša blagoslova", ki je bila združena z njo. Gostitelj je povabil goste k zahvalni molitvi. To povabilo se je že v zgodnji dobi spremenilo v vzklik: KVIŠKU SRCA in ZAHVALIMO SE, kar najdemo skupno z soodgovarjajočimi odgovori skoro nespremenjeno v vseh poznejših liturgičnih tradicijah. Zahvalna molitev, ki je v stari zavezi vodila iz hvaležnosti za jed in pijačo k zahvaljevanju za dobre vodstva božjega ljudstva, je dobila v novi zavezi krščanski značaj.

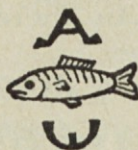
To je označeno tudi v "Nauku apostolov", ki je bolj pomenljiv, ako imamo 9. in 10. poglavje za molitev pri obedu.

Obhajanje Evharistije po skupnem obedu se je ohranilo v manjših skupinah vernikov skozi stoletja. Sv. Avgustin (354 - 430) opisuje, da so na veliki četrtek še posnemali zadnjo večerjo z obedom pred večerno mašo. Sledove te navade so odkrili zgodovinarji še v 14. stoletju. V Egiptu je bila v 5. stoletju navada, da so obhajali Evharistijo ob sobotah kot zaključek skupnega obeda.

Toda že iz pisem škofa sv. Ignacija Antiohijskega, ki je umrl mučeniške smrti za časa cesarja Trajana (98 - 117), spoznamo težnjo, da krščanska občina skupno obhaja Evharistijo.

Judovska in grška navada je bila, da so imeli obed zvečer. Ko je zginila navada obhajanje Evharistije po skupnem obedu, maša več ni bila vezana na večerno uro. Ker je nedelja dan Gospodovega vstajenja, se je zelo zgodaj pospeševala navada maševanja ob nedeljah; maša je bila vedno spomin odrešenja, posebno veličastnega zaključka - vstajenja. Iz istega razloga so prenesli obhajanje Evharistije na jutranjo uro, zakaj Gospod je vstal pred sončnim vzhodom. Veliko noč so obhajali v zgodnji Cerkvi zvečer, a višek obhajanja je bil dosežen šele ob prvem petelinjem petju v nedeljo zjutraj. Za jutranjo mašo so bili še drugi razlogi. Krščanstvo še ni bilo javno priznana vera, zato so morali obhajati božjo službo v času, ko vernikom ni bilo treba delati.

Ko je okoli 111 - 113 p. Kr. Plinij Mlajši, legat v Bitiniji, aretiral in zaslišal nekatere kristjane, je ugotovil, da imajo navado zbiranja ob določenem času pred jutranjo zarjo; skupno pojejo menjaje v dveh zborih hvalnice Kristusu, svojemu Bogu. Med seboj zaprisežejo, da ne bodo delali nič slabega. Nato se razidejo in se ob pozni uri ponovno zberejo k obedu. To Plinijevo poročilo razlagajo tako: Kristjani so se zbirali pred jutranjo zarjo k obhajanju Evharistije; med svetim obhajanjem so peli v dveh zborih molitev zahvaljevanja, ki se je začela s prošnjami in odgovori ter se je zaključila z Amen. Drugo zbiranje, ki je po Plinijevem poročilu manj važno, je bilo najbrž skupen obed, združen z obredi in molitvami, kot je opisano v "Nauku apostolov".

MAŠA SREDI DRUGEGA STOLETJA

Iz srede drugega stoletja je ohranjen opis evharističnega bogoslužja. Takrat je imel krščanski filozof mučenec Justin, ki je bil doma iz Palestine, v Rimu filozofsko šolo. Okoli leta 150 je napisal Apologijo v obrambo kristjanov. Spis je bil namenjen cesarju Antoninu, ki je bil srčno dober. Justin je hotel ovreči zlobne govorice o kristjanih, ki so jih dolžili, da med bogoslužnimi shodi počenjajo hude zločine; očitani so jim, da jedo meso nedolžnih otrok in počenjajo krvoskrunstva. Justin je cesarju opisal, kaj delajo kristjani med bogoslužnimi shodi. Iz njegovega opisa zvemo, kako so tedaj obhajali evharistično daritev. Justin je opisal mašo po slovesnem krstu in mašo ob nedeljah. Nedeljska maša je bila daljša, ker je bil pred evharističnim bogoslužjem poučen del ali besedno bogoslužje. Evharistično bogoslužje je bilo po krstu podobno sedanji maši pri velikonočni vigili.

I. SV. MAŠA PO SLOVESNEM KRSTU se je po Justinovem opisu vršila tako:

1. Najpreje so opravili molitve zase, krščence in vse kristjane - prošnje za vse potrebe;

2. dali so si poljub miru;

3. dali so kruh pred škofa (ali duhovnika-mašnika) - prinašanje darov;

4. škof (ali duhovnik-mašnik) je opravil hvalo in slavo Očetu veseljstva po imenu Sina in Sv. Duha - vsebinsko enaka molitev, ki jo sedaj moli mašnik nad kruhom in vinom;

5. mašnik je opravil evharistično molitev kakor Gospod pri zadnji večerji in posvetil kruh in vino - evharistična molitev;

6. posvetilnim besedam so verniki glasno odgovorili Amen - sedaj (veliki) AMEN ob sklepu evharistične molitve;

7. diakoni so navzoče obhajali in nesli sv. obhajilo bolnikom.

II. NEDELJSKA MAŠA je bila daljša; v začetku je bilo dodano besedno bogoslužje: branje sv. pisma in homilija. Na koncu nedeljske maše so pobirali prostovoljne darove za skupno blagajno krščanske občine. Blagajno je opravljal škof ali njegov pooblaščenec; iz nje so dobivali podporo reveži, vdove in drugi, ki so bili potrebni pomoči. Nedeljska zbirka (kolekta) torej ni nekaj novega. Razlika je le ta, da ima sedaj cerkvena občina (in škofija) večje potrebe, ker mora skrbeti za cerkvena poslopja in cerkvene ustanove, ki jih za časa Justina ni bilo, ker krščanstvo ni bilo od države priznana vera.

Med opisom obeh maš je Justin v posebnem odstavku razložil, kaj verujejo kristjani o evharistiji in odkod zajemajo svojo vero. Povedal je tudi, da smejo uživati evharistijo samo tisti, ki verujejo, so krščeni in krščansko živijo.

Justinov opis evharističnega bogoslužja. Prevedel dr. Franc Lukman:

SV. MAŠA PO SLOVESNEM KRSTU

(Molitve za vse kristjane): Mi pa, ko smo ga tako okopali, tistega, ki veruje in se nam je pridružil, peljemo k bratom, kakor jim pravimo, kjer so zbrani, da opravimo skupne molitve zase, za razsvetljenega (op.: razsvetljeni je krščeneec) in za druge povsod na vse misleči, da bi bili, ko smo resnico spoznali, vredni v dejanju lepo živeti in zapovedi držati, da bi dosegli večno zveličanje.

(Poljub miru): Ko nehamo moliti, se med seboj s poljubom miru pozdravimo.

(Prinašanje darov): Nato se predstojniku bratov prinese kruh in čaša vode in vina;

(Hvala in slava): in ta sprejme in pošlje kvišku hvalo in slavo Očetu vseh stvari po imenu Sina in Svetega Duha;

(Evharistična molitev, posvetitev): in na dolgo opravi zahvalo, da nam je (Oče) milostno to podeli.

(Ljudstvo pritrdi): Ko ta konča molitve in zahvalo, vse navzočno ljudstvo pritrdi, rekoč: „Amen“. „Amen“ pa v hebrejskem jeziku pomeni: Zgodi se.

(Sv. obhajilo): Ko je predstojnik opravil zahvalo in je vse navzočno ljudstvo pritrdilo, dajo diakoni, kakor jim pri nas pravimo, vsakemu izmed navzočih zaužiti kruha in vina in vode, z zahvalo posvečenih, in nesejo odsotnim.

KAJ JE PRESV. EVHARISTIJA?

In ta jed se pri nas imenuje „evharistija“; nihče drug je ne sme biti deležen kakor tisti, ki veruje, kar mi učimo, in je okopan s kopeljo prerojenja za odpuščenje grehov in tako živi, kakor je Kristus naročil. Zakaj tega ne uživamo kot navaden kruh in navadno pijačo, marveč kakor je po božji Besedi včlovečeni Jezus Kristus, naš Gospod, prevzel meso in kri za naše odrešenje, tako smo poučeni, da je tudi z molitvijo za Besedo, od Njega (Očeta) izhajajočo, posvečena hrana, ki se spreminja v naše meso in našo kri in ju hrani, meso in kri tistega meso postalega Jezusa*. Kajti apostoli so v svojih zapisanih spominih, ki se jim pravi evangeliji, sporočili, da jim je bilo tako zaukazano, da je Jezus vzel kruh, se zahvalil in rekel: „To delajte v moj spomin: to je moje telo“; in da je prav tako vzel kelih in se zahvalil in rekel: „To je moja kri“; in da je samo njim dal.

* Sv. Justin je v en stavek zgnetel štiri misli: 1. Kar verniki pri liturgiji prejemajo, ni navaden kruh in navadna pijača. - Kakor 2. resnično se je božji Sin (božja Beseda) učlovečil, tj. privzel meso in kri, tako resnično je ta hrana meso in kri tega učlovečenega Sinu božjega. - 3. Kakor je učlovečenje izvršila vsemogočna, stvariteljna božja Beseda, ki jo z molitvijo pokličemo na oltar. - 4. V Jezusovo telo in kri se spremeni tista hrana, ki se po naravnih zakonih spreminja v naše meso in kri in ju hrani.

KRŠČANSKO ŽIVLJENJE

Mi pa se kasneje (po krstu) vedno med seboj tega spominjamo. In tisti, ki imajo, zmeraj pomagajo potrebnim in vedno držimo skupnost med seboj. In za vse, kar zaužijemo, zahvaljujemo Stvarnika vseh stvari po njegovem Sinu Jezusu Kristusu in po svetem Duhu.

NEDELJSKA SV. MAŠA

Dan, ki se po Soncu (op.: poganski izraz) imenuje, pridejo skupaj vsi, ki prebivajo v mestih in na deželi;

(Besedno bogoslužje) in bero se spomini apostolov ali spisi prerokov, kolikor čas dopušča.

(Homilija.) Nato, ko bravec preneha, predstojnik z besedo opominja in vabi, naj te lepe reči posnemamo.

(Prošnje za vse potrebe.) Potem vsi vstanemo in pošljemo (kvišku) molitve.

(Prinašanje darov.) Ko nehamo moliti, se prinese, kot sem že prej povedal, kruh in vino in voda.

(Evharistična molitev.) In predstojnik pošlje kvišku molitve hkratu in zahvale, kolikor je v njegovi moči (op.: stalnih molitvenih obrazcev še niso imeli).

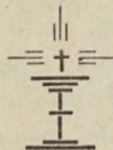
(Ljudstvo pritrdi.) in ljudstvo pritrdi: „Amen“.

(Sv. obhajilo.) In vsakemu se da in vsak užije od posvečenega, tistim pa, ki niso navzočni, se po diakonih pošlje.

(Zbiranje milodarov.) Premožni in voljni dajo, vsak po svoji volji, kolikor kdo hoče; kar se nabere, se da v hrambo predstojniku; on pa pomaga sirotam in vdovam in takšnim, ki so zaradi bolezni ali iz drugega vzroka v potrebi, in jetnikom in popotnim tujcem in sploh skrbi za vse, ki so v sili.

ZAKAJ SE NEDELJA POSVEČUJE

Na dan Sonca pa imamo skupne shode, ker je prvi dan, ko je Bog obrnil temo in prasnov in ustvaril (urejeni) svet, in je Jezus Kristus, naš Zveličar, isti dan od mrtvih vstal. Dan pred Kronovim dnem (op.: Kronov ali Saturnov dan - sobota) so ga namreč križali in dan po Kronovem dnevu, tj. dan Sonca, se je pokazal svojim apostolom in učencem in jim izročil nauk, ki smo ga tudi vam podali, da ga premislite.

SV. MAŠA NA MEJI DRUGEGA IN TRETJEGA STOLETJA

V delu, ki je bilo dolgo časa znano kot Egiptovski cerkveni red, se je ohranilo evharistično bogoslužje, ki je sledilo posvečenju škofa. Pred dobrimi 50 leti pa je bilo dokazano, da je ta spis napisal rimski duhovnik Hipolit, sposoben, a kontroverzen pisatelj tretjega stoletja. Hipolit je prišel v oster spor s papežem Zefirinom (umrl 217) in pozneje s Kalistom (umrl 222). Proti Kalistu se je postavil za protipapeža, a se je pozneje spravil s Cerkvijo in umrl mučeniške smrti leta 235. Delo, ki ga je napisal, se imenuje „Apostolsko izročilo“. Iz tega spisa spoznamo, kako se je tedaj v Rimu vršilo bogoslužje. Sv. Hipolit, ki je spadal med konservativno strujo, je to, kar je smatral za „apostolsko izročilo“, zbral v pravilo cerkvenega življenja. Spis je verjetno končal okoli leta 215, to je pred razkolom, ki ga je on sam povzročil, ko je bil Kalist izvoljen za papeža. „Apostolsko izročilo“ je bilo v Rimu in na Zapadu malo poznano, na Vzhodu (posebno v Egiptu in Siriji) pa je bilo zelo znano in ker je prišlo iz Rima, je imelo precej uspeha. To pojasnjuje, zakaj se ni ohranilo v izvirnem grškem tekstu, razen nekaj neznatnih odlomkov, marveč v koptskem, arabskem, etiopskem in delno sirske prevodu. Ohranjenih je tudi nekaj odlomkov latinskega prevoda v zbirki orientalskih pravnih listin. Za poznanje cerkvenega življenja v Rimu v tretjem stoletju je „Apostolsko izročilo“ važen vir.

V ta spis je sv. Hipolit vključil tudi evharistično bogoslužje - mašo - po škofovskem posvečenju. Ta maša se je začela s poljubom miru (kot maša po slovesnem krstu sredi drugega stoletja). Sledilo je prinašanje darov, pozdravi in opomini, ki jih sedaj slišimo v začetku hvalospeva (prefacije); nato je zahvala za učlovečenega božjega Sina in za odrešenje, posvetitev kruha in vina, spomin Gospodovega trpljenja in vstajenja (anamneza), prošnja za Svetega Duha (epikleza) in za milost sv. obhajila.

V teh molitvah, spoznamo, kako so rimski kristjani okoli leta 200 obhajali skrivnost Gospodovega Telesa in Krvi. Dobrih 17 stoletij nas loči od onega časa, a še lahko razumemo te starodavne molitve, posebno sedaj po obnovljenem bogoslužju.

EVHARISTIČNO BOGOSLUŽJE PO POSVEČENJU ŠKOFA

EVHARISTIČNA MOLITEV

(4. pogl.) Ko je ta za škofa narejen (posvečen), naj mu vsi dajo poljub miru in ga pozdravijo, da je postal vreden. Diakoni naj mu prinese darove (op.: kruh in vino) in on naj položi roke nanje (op.: na darove) in z vsemi prezbiterji (mašniki) opravi zahvalo rekoč:

„Gospod z vami!“

In vsi naj reko: „In s tvojim duhom.“

„Kvišku srca!“

„Imamo jih pri Gospodu.“

„Zahvalimo Gospoda.“

„Spodobno in prav je.“

(Škof:) „Zahvalimo te, Bog, po tvojem ljubljenu Sinu Jezusu Kristusu, ki si nam ga poslednji čas milostno poslal za zveličarja in odrešenika in znanilca svojega sklepa (op.: božji sklep odrešenja). Besedo, ki iz tebe izhaja, po kateri si vse ustvaril in nad katero imaš veselje; njo (Besedo) si poslal iz nebes v telo Device in v njenem telesu je meso postala in bila razodeta za tvojega Sina, rojenega od Svetega Duha in Device. Da bi izpolnil tvojo voljo in ti pripravil sveto ljudstvo, je Jezus, včlovečena Beseda) razprostrl svoje roke, ko je trpel, da bi tiste, ki vate verujejo, rešil trpljenja.

Ko je šel prostovoljno v trpljenje, da bi smrt uničil in vezi hudobnega duha raztrgal in pekel strl in pravične razsvetlil in mejnik postavil in vstajenje razodel, je vzel kruh, se zahvalil in rekel: „Vzemite, jejte, to je moje telo, ki se za vas lomi.“ Prav tako (je vzel) tudi čašo in rekel: „To je moja kri, ki se za vas preliva. Kolikokrat to storite, opravite v moj spomin.“

Spominjajoči se torej njegove smrti in njegovega vstajenja ti darujemo kruh in kelih in te zahvaljujemo, ker si nas vredne storil, da stojimo pred teboj in ti opravljamo službo.

In prosimo te, pošlji svojega svetega Duha na daritev cerkve; zedini jo in daj vsem svetim, ki od nje (daritve) zaužijejo, polnost svetega Duha in okrepitev vere v resnici, da te bomo hvalili in slavili po tvojem služabniku Jezusu Kristusu, po katerem ti bodi slava in čast Očetu in Sinu s svetim Duhom v tvoji sveti cerkvi zdaj in na vse veke. Amen.

OBHAJILNA MOLITEV

In ljudstvo naj reče:

„Kakor je bilo in je in bo od rodu do rodu in na vse veke. Amen.“

In škof naj reče:

„In zopet prosimo vsemogočnega Boga, Očeta našega Gospoda in Zveličarja Jezusa Kristusa, naj da, da to sveto skrivnost v naš prid prejmemo; in nikogar od nas naj ne pogubi, marveč vse, ki prejmejo sveto skrivnost, telo in kri Kristusovo, vredne stori (večnega življenja) vsemogočni Gospod, naš Bog.“

Diakon naj reče:

„Molite!“

In škof naj reče:

„Vsemogočni Bog, daj, da nam bo uživanje svete skrivnosti okrepitev; ne pogubi

nikogar od nas, marveč blagoslovi vse po Kristusu, po katerem bodi tebi z njim in svetim Duhom slava in oblast zdaj in zmeraj in na vse veke. Amen.“

Diakon reče:

„Stojte in priklonite glavo!“

Škof naj reče:

„Večni Bog, ki poznaš, kar je zakrito in očitno, pred teboj je tvoje ljudstvo sklonilo glavo, pred teboj je sklonilo trdo srce in meso; poglej s svojega bivališča, blagoslovi vse, moške in ženske, skloni k njim svoje uho in usliši njih molitev in okrepi jih z močjo svoje desnice in varuj jih hude bolezni in bodi jim varuh za telo in dušo; pomnoži njim in nam vero vase in strah pred seboj po svojem edinem Sinu, po katerem bodi tebi z njim in svetim Duhom slava in oblast zdaj in zmeraj in na vse veke. Amen.“

In diakon reče:

„Pazimo!“

In škof:

„Sveto svetim.“

In ljudstvo naj reče:

„En sveti Oče, en sveti Sin in en sveti Duh.“

Škof naj reče:

„Gospod z vami vsemi.“

In ljudstvo naj reče:

„S tvojim duhom.“

In nato naj vsi dvignejo roke in ljudstvo naj pristopi radi zveličanja svojih duš, da se mu greh odpusti, naj prejme (obhajilo).

Molimo po prejemu:

„Bog, Vsemogočni, Oče Gospoda in našega Zveličarja Jezusa Kristusa, zahvalimo te, ker si nas storil deležne svoje svete skrivnosti. Ne daj, da nam bi bila v krivdo in pogubo, marveč v prenovitev duše in telesa in duha po tvojem edinem Sinu, po katerem bodi tebi z njim in svetim Duhom slava in oblast zdaj in zmeraj in na vse veke.“

In ljudstvo reci:

„Amen.“

In presbiter (mašnik), pokladajoč roke, reci, ko so prejeli:

„Večni, vsemogočni Bog, Oče Gospoda in našega Zveličarja Jezusa Kristusa, blagoslovi svoje služabnike in služabnice, varuj jih in pomagaj jim in daj jim dobro po moči svojih nadangelov. Ohrani in okrepi v njih strah pred seboj; okraši jih po svojem veličastvu; naj mislijo, kar je tvoje, in verujejo, kar je tvoje, in hočejo, kar je tvoje. Podeli jim mir brez greha in jeze. Po tvojem edinem Sinu, po katerem bodi tebi z njim in svetim Duhom slava in oblast zdaj in zmeraj in na vse veke.“

In ljudstvo reci:

„Amen.“

In škof naj reče:

„Gospod z vami.“

In ljudstvo naj reče:

„S tvojim duhom.“

In diakon naj reče:

„Pojdite v miru!“

Baragov indijanski slovar

Marsikateri drobec izpod Baragovega peresa čaka še po raznih knjižnicah in arhivih na človeka, ki bo sporočil njegov obstoj Baragovi zvezi v Marquette. Tako izgleda je čakal prav name v njujorški glavni javni knjižnici Baragov očipevsko-francoski rokopisni slovar. Ko sem bil prestavljen iz Lemonta v New York, nisem pričakoval, da bom mogel v New Yorku kaj posebnega o Baragi odkriti, ker mi je bilo znano, da so tu že drugi iskali Baragove stvari. Zgodilo se je pa, da so šele leta 1967 napravili posnetek seznama rokopisov, ki jih hrani knjižnica, v knjižni obliki in postavili ta seznam med druge v glavno dvorano katalogov. Soba z rokopisi je namreč pod dvojnim ključem in imeti moraš posebno dovoljenje, če želiš, da ti jo odpro. Ta katalog sem slučajno zapazil neki večer, ko sem med večernim sprehodom pogledal za par trenutkov kakor po navadi tudi v knjižnico. In kakor pri vseh drugih kazalnih, me je zanimalo, če ima kaj o Baragi. In res pravi listek: "Copie de Baraga traduit en francais", tj. Prepis Baragovega slovarja preveden v francoščino. Naslov me je sicer malo za trenutek razočaral, toda samo za trenutek, kajti bilo mi je takoj jasno, da to ne more biti ničesar drugega kakor Baragov indijansko francoski slovar, ki sem si ga tako želel, kajti samo človek, ki dobro pozna vse tri jezike, lahko prevaja tako slovar. Sicer se pa tudi nikjer ne omenja, da bi se bil kdo kaj takega postopil. Ker oddelek z rokopisi zvečer ni odprt, sem v resnici nestrpno čakal jutra, da sem lahko hitel po dovoljenje, da si ogledam ta "prepis".

*(Wiwindam /wi/ a.v. in. jale dévine; 3.p.
sw.. : 3.p. Waw.. ang.
Wiwindibebis /wi/ 3.p. v. j'ai la tête enveloppée
dans q. chose. 3.p.-o: 3.p. Waw... 3.p.
(Wiwishan /wi/ 3.p. a.v.) Sa femme. Wiwish, ki-
wish..
Waw — voy. le fig. Nin wawon.
Wawongwan /wi/ a.v. je hante pendant, non
Jannail, en rêvant: 3.p.-t: 3.p. waw... ang.
Wawowin /wi/ Wawowin t. huerlement.*

Da, kakor sem slutil, to je pogrešani Baragov očipevsko-francoski slovar. Je lepo ohranjen, manjka pa naslovna stran. Namesto tega pa je nekdo pozneje vpisal naslov: Copie de Baraga itd. Kakor lahko sodimo, je iztrgal naslovno stran Baraga sam, predno je ta rokopis izročil kakemu francoskemu misijonarju, mogoče jezuitu patru Dominiku Duranquet, ki je misijonaril med Očipevci v Grand Portage-u. Tu se nahaja namreč še en podoben rokopisni slovar, ki nosi sedaj tipkan naslov: "Ranquet, R. P. du: Algonquin-French dictionary. 383 p. of text. itd." Prvotni francoski vpis pa pravi: "Algonquian Dictionary du lac des 2 montagnes"; temu pa je nekdo drugi pristavil: "apporte par le R. P. du Ranquet s. j." ali po slovensko: Algonkvinski slovar iz Lac du Deux Montagnes (Oka), Canada, ki ga je prinesel preč. pater Du Ranquet, jezuit. Slovar torej ni spisal Du Ranquet in tudi pisava ni njegova. Pisal sem v Oka, Deux-Montagnes, Que. in priložil fotokopijo rokopisa. Žalibog pa sem dobil odgovor: "Pred kakimi 45 leti je uničil požar naše župnišče v Oka in spremenil dejansko vse v pepel." Žig v Du Ranquetovem slovarju pove, da je bil poprej last jezuitskega misijona Wikwemikong na otoku Manitoulin, Ontario. Baragov slovar takega žiga nima; torej čisto gotovo ni, da bi prišla oba slovarja po isti poti iz otoka Manitoulina.

Takozvani Du Ranquetov slovar, ki se nahaja skupaj z Baragovim rokopisom v njujorški javni knjižnici.

v njegovem pismu istemu škofu z dne 2. aprila 1851: "Vprašati Vas moram, Prezvzišeni, za nasvet, katerega, prosim, mi dajte čimpreje preje. Začel sem pisati slovar v treh jezikih: indijansko, angleško in francosko. Toda upoštevajoč okoliščine, sem spremenil načrt in ga bom podal indijansko-angleško, angleško-indijansko, opustil pa bom francosko. Moji razlogi so ti-le:

1.) Slovnica je v zvezi s slovarjem, ta pa s slovnico. Slovnica pa je samo angleško-indijanska, in tako bo po mojem mnenju zadostoval tudi slovar v teh dveh jezikih po zgledu slovnice.

2.) Potreboval bom še 15 mesecev svojega časa, da ga končam, pa čeprav samo v omenjenih dveh jezikih. Če bi pa moral dodati francoščino, bi mi vzelo (še) polni dve leti, da bi stvar končal.

3.) Stalo me bo že itak precej denarja, da mi ga natisnejo v dveh jezikih. Tretji jezik bo povečal stroške za eno tretjino.

Želim ga torej dati tiskati samo v dveh jezikih: indijansko in angleško, in prosim Vas, Prezvzišeni, da mi poveste ali delam prav ali ne."

Prvotno je Baraga sestavljal le indijansko-francoski slovar, kakor omenja Režek v svoji Zgodovini marquetteške škofije (zv. I., str. 84), da mu je pomagal pri sestavljanju slovnice in slovarja Kanadčan Benjamin Clouthier. Ta je bil poročen najprej z Indijanko Angelo Wawashkeshikwe (med leti 1846 - 51), nato pa z Marijo Nigani-gijigo-kwe (1856). Clouthier je poznal francosko slovnico, bil pa je tudi doma v očipevščini. Kjer je bil torej Baraga negotov v sklanjatvi ali spregatvi (da govorim po evropsko), mu je on pomagal. "Vse to pa je bilo zapisano, pravi Režek, najprej po francosko in nato prevedeno v angleščino." Tudi Baraga sam pravi in sicer takoj prvo leto, ko je še komaj prišel v Arbre Croche, da sestavlja indijansko-francoski slovar. Takole piše svoji sestri Amaliji: "Imam tolmača, ki je njihove narodnosti, ki pa kljub temu govori prav dobro francosko, edini v celem misijonskem okraju. Jaz pridigam francosko in ko sem povedal nekaj stavkov, utihnem in tolmač, ki stoji malo vstran, pove stvar v otavskem jeziku. Potom tolmača tudi spovedujem in ubogi divjaki so zelo zadovoljni, kajti on je izvrsten kristjan in zelo dobro poučen." Pa za stalno je bilo to nemogoče, treba se je bilo takoj naučiti jezika in začeti je moral sestavljati slovar vsaj zase. Zato piše dalje v istem pismu: "Jezik divjakov je izredno težak in nepravilen. Prav pridno ga študiram in s pomočjo svojega tolmača si ustvarjam slovnico in slovar, kar se učim sproti na pamet."

Iz Baragovih pisem o tem njegovem ogromnem delu ničesar več ne slišimo. Samo redemtoristovski brat Jožef Reisach omenja v pismu svojim domačim dne 13. avg. 1833 to Baragovo delo, ko piše domačim iz Green Bay-a: "Mnogo let mine, preden zna človek vse te jezike, kajti divjaki se sami med seboj vsi ne razumejo. Vse se mora

vršiti po tolmačih. Preč. gosp. Baraga pa ima sedaj v delu slovar tega jezika. "

DO KONCA

Koliko truda je stalo Baraga, da je slovar ne samo spisal zase, ampak pripravil za tisk, nam malo naznači v predgovoru v slovar sam: "Slavni leksikograf (sestavljavec slovarja) pravi: Kdor se odloči za nekaj, kar, če bi se zavedal celotnega obsega svojega načrta, bi vedel, da ga ne more izvesti. Toda njegov trud, čeprav pomanjkljiv, ja lahko koristen. Z upanjem na to nižjo pohvalo se mora spodbujati pri svojem delu in se tolažiti v svoji utrujenosti. Probatum est (Preizkušeno!). Če je kdo izkusil to resnico, sem jo jaz. Kar pravi tu Johnson, je res celo glede slovarjev omikanih jezikov, toda mnogo bolj je to res glede slovarja indijanskega jezika in sicer prvega v takem jeziku. Ta je v kolikor mi je znano, prvi slovar očipvevskega jezika, ki je bil kdaj objavljen. Sestavljanje slovarja mi je vzelo mnogo let težkega dela; pa si moram priznati, da je zelo pomanjkljiv in nepopoln. Zdi se mi kar nemogoče opraviti tako delo naenkrat, v prvi izdaji. "

P. Lacomb, ki je pripravil drugo izdajo l. 1880, je izpustil v predgovoru Baragove besede: "in sicer prvega v takem jeziku. " Res to ni bil "prvi slovar v takem jeziku". Baragu pa gre čast, da se ni ustrašil popraviljanja in piljenja in ponovnega prepisovanja, ampak je delo dovršil kljub vsem zaprekam.

DRUGI POIZKUSI PRED BARAGOM

V knjižnici The Watkinson Library, Trinity College, Hartford, Connecticut hranijo mogoče najstarejši slovar (v pravem pomenu slovar indijanskega jezika, ki je bil zelo podoben očipvevskemu jeziku. To je rokopisni slovar jezuitskega patra Jacques Gravier-a: ilinojsko-francoski slovar, ki šteje sedaj še 580 strani. Prve in zadnje strani pa so deloma zelo obrabljene, deloma pa jih sploh ni več. Slovar je pisan zelo čitljivo, ima pa to napako, da ne dela razlike v pisavi med črkama c in e in da je brez naglasov. P. Gravier je umrl že leta 1706 in sicer na posledicah rane, ko ga je obstrelil nek sovražni Indijanec v Illinois-u.

V knjižnici Brown University, R. I. pa hranijo francosko-miami-ilinojski slovar p. Le Boulanger-ja. Profesorica N. M. Belting na universi University of Illinois, Urbana, pripravlja kritično izdajo tega slovarja. Upa, da bo izšel v dveh letih. P. Le Boulanger je bil misijonar v Kaskashia l. 1719 in 1721.

E

*Eabamsi raffale vide abamsi
 Easani pour toujours vide Eiane.
 Eache Kikatsi, Kicse Idedunaw, jourt, un
 Eache alaplau vide achate*

Primer iz rokopisnega slovarja jezika ilinojskih Indijancev,
 sedaj v knjižnici The Watkinson Library, Harford, Conn.

Skoraj istočasno s patrom Garvier-om je začel sestavljati indijanski slovar p. Sebastian Rale (ali po starem pravopisu: Rasles). Njegov rokopis hrani harvardska univerza. Je to slovar jezika Abnaki, ki so ga govorili tudi Indijanci blizu Quebec-a in ki je zelo soroden z otavščino. Univerza ga je izdala kot letni spomin, da se pokloni svojim dobrotnikom in se predstavi pred znastvenim svetom, v prvem zvesku *Memoirs of the American Academy of Arts and Sciences* (1833); torej kmalu potem ko je začel Baraga sestavljati svoj slovar. Publikacija pa seveda ni bila namenjena za praktično uporabo, ampak zgolj za profesorje na univerzah in torej Baraga o tem slovarju ni nikdar kaj izvedel in bi mu bil verjetno prav malo koristen. Zanimivo pa je, kako je prišel slovar na harvardsko univerzo. Rale je misijonaril med Indijanci v Abnaki v državi Maine. "Toda da bi bil jezuit," pravi neki F. S. Dickson v *Yale Review* l. 1919, "dušni pastir med Indijanci tako blizu angleških naselbin, je bilo v očeh puritancev obenem sramotno in nevarno... tedaj so smatrali vsi jezuita kot čisto zlo. Jezuite in papistovske (tj. katoliške) duhovnike so posvarili, naj odidejo iz Kolonij, in ko se Rale ni zmenil za naročilo masačuskega sodišča, so poslali tja vojaštvo, da ga vjamajo. Toda Rale in njegovi Indijanci so bili zbežali. Vse, kar so mogli izvršiti, je bilo to, da so požgali vas in cerkev.

Spet je bila cerkev pozidana in dodani še dve kapelici. Spet so poskusili l. 1772 ujeti Rale-a, pa je spet ušel, toda v taki naglici, da so dobili njegov zaboj s slovarjem in pismi. Požgali so spet vas in cerkev in odnesli plen v Boston. L. 1724 so imeli Rale-ovi sovražniki večjo srečo. Presenetili so vas in le malo divjakov (Indijancev) je ušlo. Rale sam se je zgrudil mrtev pri križu, ki ga je sam postavil sredi naselbine. Skalpirali so njega in 26 mrtvih Indijancev in ponesli skalpe v zmagoslavju v Boston. Preživeli so se priplazili nazaj v svoje požgane domove in častno pokopali razmesarjeno truplo svojega

duhovnika. Naši zgodovinarji zanikajo, da bi bil Rale mučenik in vztrajajo na tem, da je bil zato ubit, ker je bil aktivni agent francoske vlade, ne pa zato, ker je bil apostol svoje vere. Končno pa nikoli ni mučenika, katerega ne bi proglasili ljudje, ki so ga ubili, za sovražnika države."

OTAVSKI SLOVAR

Škoda pa je, da Baraga ni vedel za otavski rokopisni slovar jezuitskega patra Pierre Du Jaunay: Dictionarium Gallico-Wttawakum, katerega je začel pisati pa mali gospojnici 16. avg. 1740 "pod varstvom Matere božje v nebo vzete", kakor je sam zapisal na začetek slovarja, in končal 7. julija 1784 v Mackinaku. Posebna zanimivost tega slovarja je ta, da je pisan spočetka do strani 186 samo na eno stran. Tu je p. Du Jaunay uvidel, da mu bo zmanjkalo strani in ga je začel pisati na obe strani. Pa mu je kljub temu zmanjkalo strani in je sedaj porabil vse strani, katere je spočetka pustil prazne. Slovar je dobro delo in še prav dobro ohranjen. Sedaj hrani ta rokopis knjižnica McGill univerze v Montrealu. Pater Du Jaunay je bil tudi zadnji jezuitski misijonar v Arbore Crochu. L. 1763 so prevzeli od Francozov sedanjo mišigansko pokrajino Angleži, pa tudi francoski kralj Ludovik XV. je razglasil l. 1764 jezuitski red kot nezakonito družbo v Franciji in v njenih kolonijah. Redovni predstojniki so torej morali poklicati l. 1765 patra Du Jaunay-a iz Arbore Crocha nazaj v Quebec, kjer je umrl l. 1780 "poln čednosti in dobrih del". Indijanci pa so tu ostali brez duhovnika do prihoda Baragovega prednika gospoda Pierre Dejean-a l. 1829.

*Concorder, "n ensemble, tabiliwēndāmōk, ogni fait bien à l'un fait
suffi bien à l'autre. — venir à l'accord en étant chacun de
sien, māwīngānitivōk. ou, aj- hāki'indāmātiwōk, (ambr) hāki'
Concourir, agir conjointement, ni wītōhkāwa jagā, kkan, āj
— être candidat, ni nānda-ināptiko, je... — disputer le
hākwē mākhānbōckāmātiwōk; de, mākhāni, r. pitter. oči
action, du corps, du jamber; māni, r. chercher, āj, p. c. place; wīt, r. m
compagner, aide.*

Primer iz očipvevskega rokopisnega slovarja gosp. Belcourt-a;
slovar je sedaj na škofiji v St. Boniface, Ont

BELCOURTOV SLOVAR

Istočasno z Barago je pripravljajal očipevsko slovnico in slovar misijonar Jurij A. Belcourt. Bil je rojen v Quebec-u in je prišel l. 1831 kot misijonar med Indijanci na kanadski strani Gornjega jezera okoli sedanjega mesta St. Boniface. Sestavil je obširen slovar, ki šteje 950 strani v rokopisu. V predgovoru pravi, da mu je obljubil francoski konzul v Quebec-u, da bo posredoval, da ga natisne cesarska tiskarna v Parizu. Prišla pa je žalibog vmes politična sprememba in ves njegov up v tem je šel po gobe. V nekem pismu z dne 15. avg. 1857 pa piše, da mu je ponudil tega leta Smithsonian Institut natisniti njegov slovar toda pod pogojem, da pride med tiskom v Washington popravljat nastavljene pole. Za to pa g. Belcourt ni imel, kakor sam pravi, niti časa in niti denarja, da bi kril potne stroške. 18. junija 1859 sporoča Baraga misijonarju Lebaudy-u v Penetanguishene, severno od Toronta, da se nahaja gospod Belcourt v New Yorku, da da tiskati očipjevski slovar in slovnico. Toda to se je izkazalo za neresnično, zato izprašuje Baraga 7. novembra i. l. gospoda Belcourt-a samega: "Ali lahko pričakujemo, da bomo dobili kdaj Vaš slovar in slovnico, in pa kdaj?" Belcourtov odgovor okoli februarja 1860 žalibog ni ohranjen. Leta 1877 je naznanil nato pater Lacombe, da namerava izdati ta slovar. Do tega pa spet ni prišlo, ampak je namesto tega preskrbel drugo skrajšano izdajo Baragovega slovarja. Belcourt-ov rokopis: Dictionnaire Francais-Sauteux pa hranijo sedaj na škofiji v St. Boniface, Ont.

SLOVAR PATRA THAVENETA

Pred l. 1880 bi bil rad neki italijanski profesor E. Teza primerjal Baragov slovar z algonkvinskim slovarjem patra Thaveneta, ki ga hrani državna knjižnica v Rimu, pa pravi, da se mu ni posrečilo ga najti, čeprav ga je iskal iz leta v leto. "Žalibog," pravi v svoji razpravi *Intorno agli studi del Thavenet sulla Lingua Algonchina* (str. 19) "Dictionary of the Otchipwe language (Cincinnati 1853) je podoben, čeprav že natiskan, nenatisnjenim knjigam". Naj bo tu omenjeno, da je bil pater Thavenet oni človek, ki je tožil Barago pri rimskih cerkvenih oblasteh zaradi napačnega prevoda nekaterih besed v njegovem indijanskem molitveniku, ki ga je dal tiskati v Parizu l. 1837. Pa Baraga je ponižno priznal, da pozna pater Thavenet bolje indijanski jezik. Dal je natisniti pravilno besedilo in s temi listki nato sam prelepil napačni prevod v vseh knjižicah. Thavenet-ovo znanje pa je ostalo v rokopisu v rimski knjižnici, kakor pravi profesor Teza istotam: "Vse svoje življenje je potrošil in ni doživel tolažbe, da bi videl

svojo knjigo romati iz rok v roke." Bal se je, da bi prišel slovar v roke protestantom in bi jim koristilo pri širjenju njihovih zmot. Tako je zapisal sam med prve listke svojega slovarja. Toda njegovo znanje tudi ni nič koristilo katoliškim misijonarjem. Ostalo je zakopani zaklad.

NOVA IZDAJA

Baragova prva izdaja slovnice in slovarja ni trajala niti deset let in je bila popolnoma razprodana. Že 15. sept. 1860 je moral sporočiti nekemu Leopoldu v Eagle River-ju in Vincentu Roy-u v Superior-ju, da namerava natisniti prihodnjo spomlad drugo izdajo slovnice. Leto nato pa je bil tudi slovar razprodan. 31. okt. 1860 piše gospodu Lebret-u: "Slovnice in slovarja ni več. Mogoče prihodnje poletje." Torej Baraga je nameraval poskrbeti novo izdajo, pa najbrž ni imel potrebnega drobiža.

Prvi, ki je nato hotel oskrbeti novo izdajo slovarja je bil Baragov generalni vikar Father Jacker, ki je bil več let indijanski misijonar v L'Ansu. Dvajset let je baje popravljal in množil Baragov slovar, pa tudi njegovo slovnico. Imel pa je nesrečo, da se mu je potopila njegova ladjica v mišiganskemu jezeru in z njo skoraj dokončana rokopisa.

L. 1877 je oznanil kakor smo videli, pater Lacombe novo izdajo očipvevskega slovarja, to bi bil verjetno Belcourt-ov slovar popravljen po Baragovem slovarju, ali pa narobe: nova izdaja Baragovega slovarja pomnožena po Belcourt-ovem rokopisu, in tako tudi slovnica. Končno pa je izšla samo druga izdaja Baragove slovnice l. 1878, in njegovega slovarja l. 1879 do 1882, in sicer je izdal najprej angleško-očipvevski del (1879) in šele nato očipvevsko - angleški del (1880 - 1882). Jaklič-Šolarjev Baragov življenjepis pravi sicer na strani 108: "Ko je prva naklada tega slovarja pošla, ga je dal ponatisniti isti kot njegovo slovnico: duhovnik Lacombe. Dopolnjevali so ga pa še mnogi drugi." To je res slovnično krasen stavek, sicer pa čisto šablonski. Ravno nasprotno je res. Druga izdaja je skrajšana. Lacombe-ova izdaja uporablja namreč malo večje črke. Ko je pa izdajatelj zapazil, da strani naraščajo, je začel črtati vedno več in več. Proti koncu pa je spet vse pustil, kar je Baraga sprejel v slovar, ker je hotel ohraniti število strani. Kako je črtal brez pravega načrta, naj velja ta-le primer: Pustil je besedo Kijide (glej Kijote). Kijote pa ne najdeš v Lacombe-ovi izdaji. Izpustil je tudi popravke na koncu knjige, ne da bi spredaj v slovarju besede popravil. Malenkosti, katere je dodal, pa je zapisal v svojem pravopisu. In to drugo izdajo je izdal znova ameriški znastveni svet l. 1966 v Minneapolis-u, Minn. Tako je ostala do sedaj prvotna Baragova izdaja iz l. 1853 še vedno najboljša izdaja.

FERARDOV SLOVAR

Tretji misijonar, ki je sklenil napraviti novo pomnoženo izdajo Baragovega slovarja, je bil jezuitski pater Martin Ferard, ki je bil rojen l. 1817 v Tours-u v Franciji in je umrl l. 1871 v Montrealu. Od leta 1873 do 1878 je bil župnik v Sault Ste Marie. 1876 je začel tu vpisovati matične knjige v angleščini. Postavil je tudi sedanje župnišče. Imel je spisano že eno tretjino slovarja, 1.600 strani in nameraval je izdati nanovo Baragovo slovnico z opombami in popravki (G. Pilling). Toda dela ni dovršil. Spisal je samo splošni uvod, v slovarju samem pa ni končal niti črke B, kakor so mi sporočili jezuiti iz Montreala. Kam so izginili Ferardovi zapiski, po katerih je brez dvoma sestavljal svoj obširni slovar pa mi jezuitski arhivar ni vedel povedati ničesar. Najbrž je bilo te šare preveč in so vrgli vse v peč in ohranili samo, kar je bilo v knjižni obliki.

VERWYSTOV SLOVAR

Četrty misijonar, ki se je mnogo trudil, da izpopolni slovar, je bil Baragov življenjepisec pater Krizostom Verwyst, frančiškan. Predelal je Baragovo slovnico in jo izdal pod imenom Chippewa Exercises. Natisnili so jo l. 1901 v Harbor Springs-u, bivšem Baragovem Arbore Crochu. V predgovoru omenja, da je Baragova slovnica preveč teoretična (znanstvena), začetnik v očipvevskem jeziku pa rabi več praktičnih primerov. Zdi se mi pa, da so Verwystove vaje samo v prvih poglavjih malo bolj praktične, potem pa postanejo prav tako teoretične in za samouka nepraktične. O Verwystovem slovarju je pisal pater Hugo Bren v Katoliških misijonih l. 1941 (stran 183): "Rajni P. Krizostom Verwyst OFM, znani Baragov življenjepisec, je prirejal za Smithsonian znanstveni institut v Washingtonu nov obširen besednjak istega (tj. očipvevskega) jezika. Napisal je že pet knjig polne velikosti s sto tisoč besedami. Pred smrtjo je spopolnjenje in prireditve tega dela izročil p. Simonu Lampetu, ker nobenega sposobnejšega ni poznal za tako delo. A tudi on je moral to nalogo pustiti neizvršeno. Bila je preogromna, da bi jo mogel pri svojih drugih misijonskih poslih izvršiti. Pač pa je ta besednjak pod njegovo roko bistveno narasel. Bog vedi komu bo dano ga dovršiti." Kje se sedaj ta rokopis nahaja do sedaj nisem mogel izvedeti. Ali je zgorel v Cloquetu v gozdnem požaru l. 1918? Smithsonian hrani samo Verwystov prevod Svetega pisma (1896 - 1901. 4 knjige, 1002 strani) in njegovo kratko razpravo: "Some Peculiarities of the Chippewa Language (Nekatere posebnosti očipvevskega jezika)", (9 strani).

Tudi Baragovo delo samo bi ostalo kmalu, kljub njegovi "Železni volji" (kakor jo imenuje profesor Kohl v pismu svoji sestri 1855, v rokopisu, kajti prav malo je manjkalo pa bi tudi njegov rokopis, ki ga je na lepo prepisal za tiskarnarja, požrlo mišigansko jezero, kakor je požrlo rokopis Jackerjev. Kapitan John G. Parker pripoveduje v svojih spominih o tej nesreči takole: "Marca 1853 sem zapustil z g. Burtenshaw-om (trgovcem) Ontonagon, da grem v Milwaukee kupit ladjo za prevažanje bakra (ki so ga kopali v ontonagonski pokrajini) v Detroit. Ko sva prišla v Barago (tako se je namreč imenoval Baragov L'Anse za časa, ko je objavil Parker svoje spomine) sva prišla v družbo g. C. C. Douglas-a (direktorja rudnika), Simona Mendlebauma (trgovca) in Fathra Baraga. Začeli smo s trojno pasjo vprego po dva psa. Ena vprega je šla skozi do Menominee. Najeli smo konje od nekega človeka v Marinettu in poslali ljudi in pse nazaj. Ko smo se vozili po zalivu Green Bay, se je ob nekem zametu vdrl led podkonji. Odprtina je bila 20 čevljev široka. Simon Mendlebaum in Father Baraga sta sedela na dnu na zadnjem koncu sani, Tako nista kaj trpela, ampak sta izstopila zadaj. Mr. Burtenshaw, C. C. Douglas in jaz pa smo sedeli na dnu (spredaj) in smo se pomočili v vodo. Jaz sem se skobacal čez nekaj trenutkov in sem potegnil ven Burtenshaw-a, nato pa Douglass-a. Voznik je prišel na led preko konj in vsi smo pomagali spraviti konje in sani na led, predno so odšli. Jaz sem pomagal vozniku zapreči, potem pa sem sledil. Razpoko, ki smo jo predrli, je bila pokrita s 15 čevljev visokim zametom. Bil je ledeno mrzel dan. Father Baraga je bil na poti, da da prevesti (sic!) svojo očipevsko slovnico v angleščino" (Michigan History Magazine XXIII, 250).

Baraga sam je opisal to mrzlo kopel še pod vtisom prestanega strahu takoj in sicer najbrž v milvoškem katoliškem tedniku "Milwaukee Sentinel". Opis je izrezal in poslal svoji sestri Amaliji. Bil je nato v prevodu objavljen v Zgodnji Danici. Tako-le opisuje dogodek Baraga: "2. t. m. sem zapustil indijanski misijon v L'Ansu pri Gornjem jezeru, da bi dal že vendar enkrat v natis angleško-indijanski slovar, katerega sem 4 leta spisoval. V tem času sem misijon najlažje zapustil. Zdaj so opravili vsi Indijanci, ki so v mojem misijonu, velikonočno spoved in obhajilo prve dneve postnega časa in kmalu potem so odšli v sladkornice (pridelovat javorjev sladkor), kjer bodo ostali skoraj 2 meseca. Slovar, ki ga bom izdal v Detroitu, sem dolgo in z velikim trudom spisoval, pa mi ni žal, da sem se tako dolgo z njim trudil; misijonarjem med Indijanci bo vedno koristil. Precej je popoln, kolikor pač prvi poskus takega dela popoln biti more. Ima dva dela: indijansko-angleškega in angleško-indijanskega. Od L'Ansa do sem (t. j. do Milwaukee-ja) sem potoval 10 trudapolnih dni. Prve dni sem moral hoditi peš, nekoliko na krpljih, kajti sneg po gozdovih ob Gornjem jezeru je še 3 ali 4 čevlje debel. Tako potovanje

je utrudljivo že samo na sebi, poleg tega pa je prenočevanje silno neprijetno, kajti prenočevati je treba v gozdu, kjer pa človek zaradi mraza večinoma celo noč ne more spati. Od Bay de Noc ob mišigan-skem jezeru do Green Bay-a sem se vozil skupaj z osmimi drugimi osebami po ledu na saneh. Prvi in drugi dan našega potovanja je bil led prav dober in trden. Tretji dan pa, ko smo se že bližali Green Bay-u, je postajal led čimdalje slabši in poln širokih razpok. Čez več takih razpok smo srečno prišli in voznik nam je zatrjeval, da ni nobene nevarnosti; bila pa je smrtna nevarnost; zakaj prišli smo na razpoko, kjer je bil led slab; pod nami se vse vdere in naenkrat so bili konji, sani in vseh 9 oseb v vodi, več kakor eno miljo od brega. To je bilo strašno! Eni plavajo do trdnega ledu, drugi si pomagajo z ledenimi ploščami, da pridejo na trden led. Jaz sem sedel z zadnjem sedežu v saneh in ko smo se potopili v vodo, sem dosegel kmalu led. Visel sem zdaj na ledu, pa nisem mogel priti nanj. Bil sem zavrt v debel plašč, ki je bil zdaj v vodi neizrečno težak; pa ga nisem mogel sleči. Ko se tako zastonj trudim, da bi zlezel iz vode, mi pride na pomoč mož, ki se je že rešil, in me zvleče na led. - Ko smo bili iz te nevarnosti rešeni, smo začeli vleči iz vode konje. Bili so celi v vodi, samo njihove glave so se videle. Privežemo jim vrv okoli vratu in končno z dolgim in velikim trudom jih privlečemo na trden led. To se je zgodilo preteklo sredo 9. t. m., ko je bilo hudo mrzlo. Sever je strašno pihal čez led in v nekaj minutah je zmrznila obleka na nas, da smo se komaj gibali. K naši sreči je bil tamošnji svetilnik samo tri milje proč. Hitro se peljemo tja in ostanemo tam nekoliko časa, da se od nesreče odpočijemo in ogrejemo. Okoli poldne dosežemo Green Bay, odkoder sem prišel v 2 dneh v Milwaukee, kjer sem se Bogu srčno zahvalil, da me je milostno rešil tudi iz te nevarnosti, kakor že iz mnogih drugih. "

Čudil sem se, zakaj je pisal naš pater Hugo Bren v Bogoslovnem vestniku l. 1936 (letnik 16. str. 30); da se je vozil Baraga tedaj ob zamrzlih bregovih Huronskega jezera, ko pa Baraga sam izrecno pravi, da se je to zgodilo v zalivu Green Bay-a. Vidim, da je sprejel to pomoto že pater Krizostom Verwyst v svoj Baragov življenjepis. Tako je namreč na stara leta zapisal urednik lista Aurora Kristjan Wieckmann in je bilo to objavljeno v šentpavelskem listu Der Wanderer, sept. 1896.

Baraga je potem v Detroitu dejal, da se je ob tej nesreči bolj bal za slovar kot za lastno življenje, ker še enkrat sestavljati (prepisovati?) bi bilo zanj popolnoma nemogoče. Tiskar, katerega je poklical k sebi, ga je našel sredi razloženih listov, ki jih je sušil. V svojo veliko žalost pa je zvedel, da detroitska tiskarna ne bo mogla izvršiti dela. "Tiskarne imajo tam premalo črk. Še tukaj (v Cincinnatiju) sem moral preskrbeti, da se je več črk vlilo," je sporočil svoji sestri

Amaliji. Poiskati je moral drugega. Najprej je hotel iti v New York, kakor pravi v svojem dnevniku 17. marca 1853: "Potovati bom moral v New York, da ga mi tam tiskajo". Toda med velikonočnimi prazniki, ki jih je preživel v Detroitu, se je odločil za Cincinnati. Baraga se ni dal ustrašiti in odgnati od započete delo. Neki dopisnik W. Wade ga je spraševal, kdaj bo že njegovo delo končano. Baraga mu je odgovoril 28. junija 1852: "Letos ga ne morem končati, bo težko gotovo za prihodnje poletje." Toda bilo je gotovo, sicer težko, ali bilo je skončano.

20. julija t. l. je lahko že zapisal v svoj dnevnik: "Danes sem končal prvo polovico izpisovanja očipvevskih besed iz Prvega (t. j. očipvevsko-angleškega) dela slovarja." 22. avgusta t. l. beremo, kako se je priklenil na svoje delo, da ni imel časa se zanimati za nobeno drugo stvar, razen seveda vsakdanjih dušnopastirskih opravil in duhovniških molitev: "Moji dnevi potekajo tako enakomerno drug za drugim v izpisovanju za Second Part (drugo polovico slovarja), da nimam prav ničesar, kar bi vedel vpisati v dnevnik." 1. sept. t. l. se oddahne: "Danes sem končno končal izpisovanje za Second Part (za drugi del). Deo gratias (Bogu hvala)!"

Listke je moral sedaj po abecedi urediti in znova na lepo prepisati na pole. Začeti je bilo treba spet pri črki A in potrpežljivo vztrajati do črke Z.

30. dec. t. l. beremo v dnevniku: "Že dolgo časa nisem vpisal ničesar v ta dnevnik. Moji dnevi potekajo tako enakomerno in popolnoma vsakdanje (de communi), ker se najbolj ženem, da bi prepisal Second Part, da nisem vedel kaj posebnega vpisati. Danes končno, hvala Bogu, sem dokončal to prepisovanje. - Spet sem enkrat skoz, pa ne še skoz in skoz." Pa kmalu je tudi to lahko zapisal in se oddahnil. 4. januarja 1853 beremo: "Sedaj pa sem končno s svojim slovarjem skoz in skoz. Hvala Bogu!"

Sedaj pa takoj na dušnopastirski obisk najprej od 7. do 26. jan. po rudarskih naselbinah okoli Ontonagona, in od 28. jan. naprej po onih na polotoku Keewenaw. Vedel je, da dobi lahko vsak trenutek pošto, da je imenovan za škofa Gornjega Michigana. Treba je bilo napraviti že sedaj načrte za škofijo. Moral je vedeti koliko cerkva bo moral zgraditi in koliko duhovnikov bo potreboval, in kakor smo že zgoraj brali, moral je vsem dati še priliko, da so poprej lahko opravili velikonočno spoved in prejeli sv. obhajilo. Potem pa je takoj pohitel v Detroit, da da končno natisniti svoj slovar. Prvi tisk je sam pregledoval. Mudilo se mu je, pa je potrpežljivo čakal. Prišel je v Cincinnati v torek 29. marca. Obljubili so mu, da ga začno tiskati čez en teden, t. j. 5. aprila. Toda prvo polo je dobil v korekturo šele 11. aprila. Nič ni čudno, če je pripisal v dnevnik - "Misere! (Bog se usmili!) Kaj bo končano!-" Sedeti je moral v Cincinnati cel

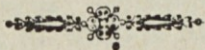
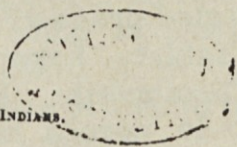
A
DICTIONARY
OF THE
OTCHIPWE LANGUAGE,
EXPLAINED IN ENGLISH.

THIS LANGUAGE IS SPOKEN BY
THE CHIPPEWA INDIANS,
AS ALSO BY
THE OTAWAS, POTAWATAMIS and ALGONQUINS,
WITH LITTLE DIFFERENCE

FOR THE USE OF
MISSIONARIES,
AND OTHER PERSONS LIVING AMONG THE ABOVE MENTIONED
INDIANS.

By the Rev. Frederic Baraga,
ROMAN CATHOLIC MISSIONARY AMONG THE OTCHIPWE INDIANS.

CINCINNATI, 1853.
PRINTED FOR J. A. HEMANN,
PUBLISHER OF THE „WANNHEITSFREUND“

Naslovna stran prve izdaje očipvevskega slovarja

april. cel maj, cel junij do srede julija. Brez datuma je zapisal v dnevnik enkrat proti koncu aprila samo to: "Svoje dneve preživljam čisto enakomerno v popravljanju pol prvega tiska slovarja. Stvar gre počasi od rok, mnogo počasneje kot si želim." V maju spet tako ni vpisal v dnevnik ničesar drugega, razen obiska detroitskega škofa Lefevera 12. maja, in stavek: "Še vedno sem zaposlen z neprestanim dolgočasnim popravljanjem poskusnih pol očipvevskega slovarja, in tako bo šlo še do julija (podčrtal)". 29. junija je bil njegov rojstni dan in je zapisal v svoj dnevnik: "Danes je moj 56. rojstni dan, ki ga žalostno preživljam v tej strašni vročini." 1. julija se mu je popolnoma zamašilo levo uho, da niti svoje žepne ure ni slišal, če jo je pritisnil na uho. Misere (Bog se usmili)! če bo tako ostalo!" 8. julija pa je le vpisal v dnevnik: "Danes sem končno napravil korekturo očipvevskega slovarja, in težavno delo je sedaj skončano. - Bogu tisočkratna hvala za to."

Na koncu slovarja je Baraga dodal kratek seznam napak, katere je našel pri ponovnem pregledovanju. Iz uvoda v to kazalo se vidi kako natančen je bil Baraga pri svojem delu, ko piše: "To kazalo noče trditi, da navaja vse tiskovne napake, ki so ostale po mojem zadnjem popravljanju ali so se vrinile vsled premajhne pazljivosti ali pa po nesreči, potem ko sem opravil svojo korekturo. Prepričan sem, da mora biti poleg tu navedenih napak še mnogo drugih v tej knjigi. S tem, da navedem nekaj napak imam samo ta namen nakazati vrsto tiskovnih in drugih napak, da jih boste lahko polagoma samo popravili, ko si boste osvojili znanje tega jezika." Pa nisem našel nobene napake, ko sem primerjal ohranjen rokopis s tiskanim slovarjem.

Res, Barago moramo občudovati, ker nam je zgled delavnosti iz ljubezni do Boga in bližnjega. Ljudem, ki so ga srečali, je bil prav zaradi tega zgled prave krščanske svetosti. Naj navedem tu dopis iz dublinskega Tableta, kakor ga je ponatisnil 15. febr. 1853 Cath. Telegraph v Cincinnatiju. Dopisnik je bil najbrž zgoraj imenovani W. Wade. Tako-le poroča iz Michigana: "Imel sem prijetno srečo, da sem lahko štiri dni spal v isti sobi z dobrim in svetim duhovnikom, ki je dušni pastir Indijancev. To je Avstrijec Friderik Baraga, rojen v Iliriji, in ki deluje 20 let med Indijanci... Gospod Baraga živi sedaj v Leonse (L'Anse). Šestkrat na leto obišče rudarske okraje in porabi tri tedne za vsak obisk, kjer skrbi za duše Ircev in kanadskih katoličanov, ki so zaposleni v rudnikih. Ostali čas posveča Indijancem. Indijanski misijonar mora veliko potrpeti, ker je zelo težko učiti Indijance, ker niso vajeni misliti ali se učiti. Dobri gospod (Father) je sestavil slovnico v tem jeziku, ki šteje 576 strani, mali učbenik za začetnike, knjigo premišljevanj vseh skrivnosti, čednosti, zapovedi in zakramentov, 712 strani. Kazal mi je indijanski slovar v rokopisu z 1. 700 stranmi. Bil je na tem, da ga da tiskati.

Nisem si mogel predstaviti, kako more najti čas za tako pisateljsko delo poleg svojih dolžnosti kot misijonar; toda ko sem ga videl vstajati ob 4 zjutraj in posvečati dve uri molitvi in potem več kot eno uro sveti maši in zahvali, je moje začudenje naraščalo. Opazoval sem ga natančno cel dan. Ponoči sem videl, da malo spi, potem pa mi je nehalo biti opisano delo čudež. To pa me je prepričalo, da mnogi zapravijo največji in najboljši del svojega življenja s spanjem in z neumnostmi. Ubogi Indijanci imajo misijonarja zelo radi, kateremu nosijo ribe in krompir. Razkošja mesa ne pozna."

SLOVAR MORA PLAČATI SAM

Z natisom truda in težav še ni bilo konca, kakor vidimo iz Catholic Telegraph-a dne 16. julija 1853: "Velečastiti Friderik Baraga je končal svoje veliko delo, slovar jezikov, katere govori štiri ali pet indijanskih plemen ob Gornjem jezeru, med katerimi je preživel 22 let svojega življenja, ko jim je oznanjal evangelij. Napori tiskarskega prostora, kjer je moral prebiti več mesecev kot ujeti (prostovoljni) ujetnik, ko je pazil na oblike, kakor so prihajale iz rok črkostavca, in ko je popravljal poskusne tiske, so bile precej huda teža za nikoli prav močno zdravje dobrega misijonarja. Toda kar bi človek težje pričakoval od prijateljev znanosti, od prijateljev izginjajočih indijanskih plemen, in radodarnosti, je dejstvo, da je vlada v Washingtonu odklonila pomagati ubogemu garaču (toiler) s tem, da bi prevzela vsaj neko malenkost stroškov za natis dela, ki se lahko imenuje narodno delo. Na prošnjo, ki jo je napravil senator Chase, je prišel zadnji teden odgovor, "da ni mogoče ničesar napraviti za avtorja slovarja (za katerega so imeli visoke besede slavospeva) - to leto -, toda oni bodo - mogoče - prihodnje leto podprli predlog za sto dolarjev! - Tiskanje je stalo tri sto dolarjev več, kakor je pričakoval učeni sestavljavec slovarja - celotni stroški znašajo 900 dolarjev. Prosimo za katoliško pomoč one, ki so voljni in ki zmorejo."

Pa izgleda, da Baraga v Cincinnatiju ni našel usmiljenih src, vsaj tako bi sklepal človek iz Baragovega vpisa v dnevnik:

26. julij: "Danes končno (misere - Bog se usmili) zapuščam ta... (tu besede ni zapisal) Cincinnati."

Baraga je bil sedaj v velikih denarnih škripcih, iz Rima pa nobenega glasu, da je sveti oče sprejel predlog ameriških škofov, ki so ga predlagali za apostolskega vikarja Gornjega Michigana. Kot škof bi namreč lahko pričakoval nekaj več podpore od evropskih misijonskih družb. Moral je na pot v Evropo po pomoč pa šele med potjo (v Sault Ste Marie) je izvedel, da je gotovo, da ga je Rim potrdil za škofa. Bil je že v Detroitu, ko mu je škof Lefevre povedal, da bo posvečen 1. novembra v Cincinnatiju. 21. oktobra je napisal v Detroitu pismo

nadškofu Purcell-u v Cincinnatiju in ga opomnil na njegovo obljubo, da mu bo dal vse, kar bo rabil pri posvečenju: mitro, škofovsko palico, prstan its. Nato pa nadaljuje: "Kmalu po posvečenju nameravam v Evropo, ker na Gornjem jezeru obupno potrebujejo duhovnikov. In za to dolgo pot bom rabil precej dolarjev, imam jih pa samo nekaj. Ta Slovar je hudo ranil mojo debelo mošnjo, kar še ni prepolela. Moral bi imeti 200 dolarjev več, kot jih imam, da pridem v Evropo. Ker poznam Vašo dobroto, prosim spoštljivo Vašo milost, da preskrbite za me na en ali drug način to malo vsoto."

Dan nato, 22. oktobra, beremo v detroitskem katoliškem tedniku Catholic Vindicator, kaka krivica se je zgodila Baragi, da Smithsonian institut v Washingtonu ni hotel prispevati niti centa za natis njegovega slovarja, medtem ko je prevzel velik del stroškov za natisk slovarja dakotskega jezika, ki ga je izdal presbiterijanski pričeš Stefan R. Riggs l. 1851. Ta je izšel v zbirki, ki jo je izdajal Smithsonian institut Contribution to knowledge. Riggs-ov slovar je po sodbi izvedencev, kakor pravi Catholic Vindicator, mnogo slabše kvalitete, Baragov slovar pa bo ohranil na policah učenjakov, ki se bavijo z jezikoslovjem, vedno častno mesto.

* * *

Naj dodam tu še nekaj stavkov iz zgodovinskega nagovora, ki ga je imel 4. julija 1876 spoštovani g. S. P. Ely, presbiterijanec v Marquetteu: "Izmed mož, katerih ni več tukaj med nami, zasluži pokojni škof Baraga, da se ga posebej spominjamo. Ta častitljivi cerkveni dostojanstvenik je bil pravi apostolski mož, kateremu ni bila draga ne čast, ne lagodnost, niti življenje samo, da je lahko zvesto sledil svojemu božjemu Učeniku pri skrbi za duše. Prvi je napravil pismeni (reduced to writing, kar pa ni res) očipjevski jezik in mu dal slovnico in slovar... Svoja dolga potovanja gori in doli ob jezerih je opravil mnogokrat peš in v veliki nevarnosti, in do zadnje ure je živel v največji preprostosti. Dobro se spominjam, kako sem ga nekoč obiskal v njegovi poslednji bolezni in sem mu prigovarjal, naj si privošči malo več udobja, kar se mi je zdelo, da zahtevajo njegova leta in njegove bolezni. "Zakaj bi bilo to važno," je rekel, "da bi moral imeti udobno posteljo? Imam boljše stanovanje kakor moj Učenik. Jaz imam streho, On pa ni imel kraja, kamor bi lahko glavo položil." (Michigan Historical Collections, zv. 7, str. 179).

Šestletna Anica je ležala na hrbtu in pela. Ko je skončala pesem, se je obrnila tako, da je ležala na trebuhu in je začela peti drugo pesem.

„Zakaj pa ležiš na tleh in se obračaš, ko poješ?“ jo je vprašala mama.
„Igram se gramofonsko ploščo.“

POSAMEZNIK IN OBČESTVO

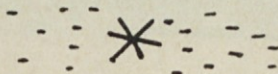
Samo občestvu je dan Sv. Duh v vsej polnosti. Noben član in nobena zgradba v Cerkvi ne prejme Svetega Duha samo zase. Podobno tudi cerkveno bogoslužje nikoli ni brezbrizno do občestva.

Malo stvari v življenju tako cenimo kot združenje v prijateljstvu in občestvu. Bog nas je v svojem usmiljenju združil tako, da nismo skupno deležni le svojega življenja, marveč tudi božjega. Zato Cerkev ni le skupek vseh oseb, ki so njeni udje, marveč je skrivnostno veliko več. Ko živimo življenje Cerkve, ne odkrijemo le svojih bratov, ampak tudi Boga.

Poudarek na občestvo je potrebno. Ne sme pa nas voditi do zanemarjanja posamezne osebe. Človek ni ustvarjen samo v dobrobit drugih. Vsak človek deli z drugimi skupno dobro zato, ker obstoja večno življenje in Bog. Ima pa človek vrednost, ki je ni mogoče zanikati. Čeprav je odrešen v občestvu, je odrešen v moči svojega osebnega odgovora na vabilo, naj se vključi v to občestveno življenje. Nihče, najmanj pa občestvo, ne more nositi za človeka križ njegovega obstoja ali krone njegove odgovornosti. V občestvo pride kot „nekdo“. Čeprav ni nikoli pozabljen v molitvi in v skrbi svojih bratov, je neizogibno sam s seboj v svojem življenju in umiranju. Čeprav je pred Bogom v sredi svoje družine, je vedno nekaj, kar Bog hoče edino od njega, nekaj, česar ne zahteva od drugih.

Naše vidno združenje kot občestvo v moči Duha, ki ne dela Cerkve samo za pot življenja, marveč tudi za znamenje zveličanja sveta. Naše shajanje označuje za občestvo samo in za človeško družino Kristusa, ki vidno še ni eno z nami. Seveda shajanje ne označuje samo Kristusa, marveč ga tudi naredi v zgodovini učinkovito navzočega tako, da po Cerkvi Kristus sam deluje in rešuje. Naše občestvo drug z drugim ni samo pričevanje za Kristusa, ampak je tudi učinkovito orodje njegovega vladanja. Zato pa oblikovanje v zakonito zgrajeno Cerkev ni le nekaj, kar potrebujemo zase; je nekaj, kar dolgujemo svojim bratom, ki so izven občestva, in za katere postanemo odrešilno znamenje Kristusa, in nekaj, kar dolgujemo Bogu samemu, ki želi deliti z nami svoje življenje na najbolj možen globok način.

Pastoralno pismo ameriških škofov „The Church in Our Day“, 11. januar 1968

Med poletno nevihto je veter odnesel očetu lasuljo z glave ravno v trenutku, ko se je zabliskalo.

„Oh ta nevihta!“ je dejal oče malomarno, da bi pomiril petletnega sinka, ki se je bal nevihte in je bila nevarnost, da bo še bolj preplašen, ko je zagledal plešastega očeta. Sinko je bil pa popolnoma miren.

„Jaz sem pa mislil, da nas je Bog fotografiral,“ je pojasnil.

V nižjem razredu farne šole je bilo zadnje spraševanje med šolskim letom. Eno izmed vprašanj pri naravoslovju je bilo:

„Kateri zobje se najzadnje pokažejo v ustih?“

„Umetni!“ je nekdo hitro odgovoril.

IZ ŽIVLJENJA PAPEŽA JANEZA XXIII. :

Papež Janez XXIII. je rad obiskoval rimske fare. Po enem teh obiskov je naročil šoferju, naj ga pelje na letališče "Leonardo da Vinci". Ko je papežev avtomobil privozil do letališča, je pristalo izletniško letalo iz Filipinov. Izletniki so obdali avtomobil. Papež je nekaj trenutkov govoril z njimi. Ali so ga Filipinci razumeli ali ne, ni znano, a pozneje so spraševali, ali pride sveti oče vedno pozdravit na letališče izletnike, ki pridejo iz katoliških dežel.

Ko je Janez XXIII. prvikrat sprejel kolegij kardinalov, je vsak kardinal objel novoizvoljenega papeža, poljubil njegovo roko, a nikomur sveti oče ni pustil poljubiti noge, kar je bila večstoletna navada. V sikstinski kapeli je bil tudi kitajski kardinal Tien, ki je bil malo pred konklave v avtomobilski nesreči. V kapelo so ga pripeljali na bolniškem vozičku. Ko ga je vseti oče zagledal, je vstal in šel k njemu ter ga objel.

Ko je Janez XXIII. en dan po začetku koncila govoril skupini opazovalcev pri koncilskih sejah, jim je povedal, kaj je čutil, ko jih je opazil:

"Vso svojo pozornost sem posvetil prvi dolžnosti, da ohranim zbranost v molitvi in da se zahvaljujem Bogu. Toda moje oči so šle od časa do časa po množici sinov in bratov in naenkrat je moj pogled obstal na vaši skupini, na vsakem izmed vas osebno in v posebno tolažbo mi je bila vaša navzočnost... Sedaj je čas za katoliško Cerkev, da se skloni k svojemu delu z mirom in velikovušnostjo. Vi pa jo opazujte z obnovljeno in prijateljsto pazljivostjo."

V januarja 1954, ko je bil še patriarh v Benetkah, je kardinal Roncalli skupino govorov posvetil krščanski edinosti. "Pot k edinosti med različnimi krščanskimi verami je ljubezen, ki jo je tako malo na obeh straneh."

Malo pred začetkom koncila je papežev brat Zaverio obiskal svojega brata Janeza XXIII. Kot kmet s severnih hribov se je zanimal za obširne priprave na veliko zborovanje. Spraševal je o pripravi v baziliki sv. Petra.

"Tu bo ogromno število škofov, kaj ne?" je vprašal brata. "Kaj boš pa ti delal pri koncilu?"

Janez je spomnil brata na čase, ko mu je pomagal pri kmetovanju:

"Saj veš, kako kmet vpreže konje v plug in nato orje po gričkih in dolinah. Je skupno delo. Jaz sem orač, škofi so konji in skupno bomo orali po gričkih in dolinah tega sveta za Kristusa."

V Loreto (Italija) so v letu 1970 postavili v bližini
svetišča Matere božje spomenik papeža Janeza XXIII.
Kip razodeva ljubezen, milino in očetovsko skrb.

Domislice

Zelo zgovorna ženska je prišla k zdravniku. Govorila je tako, da zdravnik sploh ni prišel do besede. Zato se je poslužil zvijače. Med pregledom ji je naročil, naj pokaže jezik. Nekaj časa ga je gledal, nato pa dejal: „Sedaj pa držite jezik ven toliko časa, dokler vam ne povem vsega, kar morate vedeti o svoji bolezni.“

Mož, ki je bil podvržen globoki melanholiji, je prišel k psihiatristu. Po skrbnem spraševanju mu je zdravnik svetoval:

„Vi ne potrebujete nobenega zdravljenja in ne zdravil. Potrebujete več zabave. Svetujem vam, da se udeležujete predstav komedijanta Grimaldija.“

„Moj Bog!“ je vzdihnil bolnik. „Jaz sem Grimaldi.“

Voltaire (1694 - 1778) je srečal duhovnika z Najsvetejšim. Znan je bil kot brezverec, akoravno nikdar ni Boga tajil. Odkril se je, ko je nesel duhovnik Najsvetejše mimo.

„Ali ste se sprijaznili z Bogom?“ mu je rekel znanec.

„Da, pozdraviva se, a se ne razgovarjava.“

Pomen tega odgovora je vera v Boga.

Francoski ambasador v Stockholmu na Švedskem je zbolel. Bil je katoličan, zato se je nekdo pošalil z njim:

„Recimo, da umrjete v protestantski deželi? Ali ne bi bilo prehudo, da bi se vaši ostanki pomešali z ostanki krivovercev?“

„Ne!“ je odgovoril ambasador. Naročil bi pa, naj skopljejo moj grob malo bolj globoko. Tako bi počival med vašimi predniki, ki so bili tudi katoličani.“

Žena: „Zakaj greš vedno iz hiše, kadar začnem peti? To je žaljivo.“

Mož: „Samo iz obzira do tebe. Ako bi ostal v hiši, bi ljudje mislili, da te preteparam.“

K Voltaire-u je prišel nek verski reformator in ga je vprašal za nasvet, kako bi najbolj uspešno širil svojo vero.

„Ako res hočete imeti uspeh, vam svetujem, da umrjete na petek in tretji dan vstanete od mrtvih in vsi bodo verovali v vaše nauke,“

Mlada žena je potožila svojim staršem, da njen mož pije.

„Zakaj si ga pa vzela, če si vedela, da pije!“

„Nisem vedela, da pije. To sem spoznala šele, ko je nekega večera prišel trezen domov.“

Dva znanca sta se po dolгих letih srečala.

„No, kako so se uresničile tvoje mladostne sanje?“ je vprašal prvi.

„Zelo natančno. Ko me je mati kot otroka česala, sem si zelo želel, da bi bil brez las.“

Ko je psihiatrist zaključil dolgo sejo s svojim pacientom, mu je dejal:

„Sedaj pa pojdi k oknu, poglej čez dvorišče in pokaži jezik.“

„Zakaj?“ je vprašal pacient.

„Na oni strani dvorišča je psihiatrist, ki ga nimam rad.“

ŠMARJE PRI JELŠAH

POT TRPLJENJA K SV. ROKU
CERKEV V ŠMARJU PRI JELŠAH

Šmarje - Samaria to je Sancta Maria. Sveta Marija pri Jelšah, včasih so ji rekli Šmarje na jezeru. Pravijo, da je bilo tukaj veliko jezero in da so na njegovem otoku naredili Škapulirsko kapelo ter so še le s časom k tej kapeli dozidali sedanjo cerkev z visokim močnim stolpom, ki je izrastel kakor iz sredine cerkve. Od tod baje ime Marija na jezeru. Vse stavbe, kakor sploh vse starejše hiše v Šmarju stojijo po pripovedovanju na okamenelih jelšah in je bilo potem takem opravičljivo ime Maria na Jelšah mesto pri Jelšah. Grad Jelše je na večerni strani Šmarja pri Jelšah.

Pražupnija Šmarja je Ponikva. Najstarejša cerkev v okraju je cerkev sv. Jerneja v Zibiki. In zgodovinar dr. Franc Kovačič je mnenja, da je Šmarje nastalo iz Ponikve in Zibike, ker je Zibika postavljena najbolj ob robu meje. Naj bo, kakor hoče, vemo pa, da je bila ponkovska župnija leta 1494 vtelesena kapitlju v Novem mestu na Dolenjskem, ki je obdržal ta patronat do druge svetovne vojne. To dejstvo nam nekoliko osvetljuje. Pri vseh župnijah izvzemši Sv. Vid pri Grobelnem, je obdržal Novomeški kapitelj tako dolgo patronske pravice. Iz tega sledi, da še ni nobena teh župnij ob času inkorporacije leta 1494, ni postala samosvoja, drugače ne bi prišla z materjo župnijo pod ta patronat. Vse so pa postale samostojne že pred reformo Jožefa II., kar patronat nad jožefinskimi župnijami je sprejel verski sklad. Cerkve, nekdanje ponkovske podružnice, so pa dokaj starejše. Njih starost kažejo že njihovi patrocinji, zlasti tam, kjer je kraj dobil ime po cerkvi. Šmarje je dobilo ime po Marijini cerkvi, katero ljudje imenujejo tudi na jezeru. Ime se vjema z daljno geološko preteklostjo tega kraja. St. Marein se omenja že leta 1348, torej že precej prej je nastala tu cerkev. Leta 1495 se izrecno pravi, da je v župniji ponkovski. Leta 1528 je znan že vikar po imenu Janez Tanč. Začetkom 18. stoletja je Šmarje postalo samostojna župnija ter je prvi župnik nastopil 18. julija 1701, ime mu je bilo Janez Krstnik Jerušič.

Župnijska cerkev v Šmarju je bila postavljena okoli leta 1600 in je posvečena Mariji vnebovzeti. Cerkev je v sredini župnije. Ima 4 oltarje in je 34 m dolga, 8 m široka in 10 m visoka in šteje 5 podružnic, ki jo obdajajo kot častna straža, in te so: Sv. Rok, sv. Barbara, ki ima krasen gotski prezbiterij in znamenitna baročna stranska oltarja, sv. Miklavž, odkoder se zavživa imeniten razgled, in sv. Tomaž, razpadli pa ste pred nedavnim časom dve cerkvi sv. Filipa na Prelogah in sv. Karla Boromejskega v Jelšah.

Marijina cerkev je bila res znamenita božja pot. V Šmarju se je nekdanj slovesno obhajala nedelja po 6. januarja kot škapulirska nedelja, potem druga nedelja po Veliki noči kot "šmarska nedelja". Glavni praznik in shod pa je bil za Veliko Gospojnico 14. in 15. avgusta.

V župnijski cerkvi vidimo izrezljan križev pot in visoka kipa Srca Jezusovega in Marijinega ter to posebnost, da je veliki oltar skoraj v sredini cerkve. Pri južnem vhodu v cerkev zapaziš na levi strani znamenit spomenik treh bratov duhovnikov pod zvonikom. Jurešič, ki je bil v Šmarju župnik od 1700 - 1737 leta, z mašno kapo na glavi in križem v roki, Blaž, župnik na Ponikvi, Jurij pa župnik v Zibiki; preden sta slednja dva postala župnika, sta bila kaplana pri Janezu - Blaž 13 let, 1700 - 1713, Jurij pa 16 let 1713 - 1729, ter sta stara leta pri njem preživela in sta pri njem tudi umrla; počivajo skupaj. - Na desni strani nam pravi marmornat spomenik, da je župnik Dr. Matej Vrečar, bivši profesor matematike na vseučilišču v Gradcu, dal v letih 1743 - 1753 postaviti kapele proti Sv. Roku ter si tako uvekovečil v tem kamenju in zidovju svojo gorečnost in pobožnost.

Dokler Šmarje ni bilo samostojna župnija do leta 1612, so pri podružnici sv. Barbare opravljali dušno-pastirske dolžnosti duhovniki iz Ponikve, ki je na ta način oskrbovala skoraj vso sedanjo šmarsko dekanijo. Od leta 1732 je imela dekanija kar naprej po dva kaplana; po prvem dekanu Francu Perian-u 1784 - 1804 pa, ki je dal pozidati sedanje močno in lepo župnišče, je Šmarje stalno sedež dekanata.

Šmarska cerkev je bila nekdanj obzidana in podobna trdnjavi, kakor se vidi na sliki sv. Roka. Ko so cerkev leta 1878 temeljito popravili, so obzidje podrli, so prizidali dve visoki obzidni kapeli sv. Križa in sv. Mihaela na njegovi vzhodni strani, tako da ima zdaj cerkev podobo križa.

Božja pot se začne pri Mariji vnebovzeti v Šmarju, potem se pa nadaljuje na potu križevega pota zunaj od Marijine cerkve do cerkve sv. Roka.

DR. MATEJ VREČER - USTANOVNIK ŠMARSKEGA POTA TRPLJENJA

Matej Vrečar je bil rojen leta 1702 na kmetiji Vreče v okolici Sv. Janeza pod Prežinom v teharski župniji. Kot 12 leten deček je prišel v Ruše v tamošnje latinske šole, pozneje v Gradec na vseučilišče k jezuitom. Postal je doktor modroslovja in je obiskoval krajši bogoslovni kurz, kakor je bil navaden za navadne dušne pastirje, pa tudi nekaj špekulativne dogmatike. Leta 1726 je bil v Vidmu na Laškem posvečen za duhovnika ter je bil najprej nastavljen za kaplana v Novem mestu, potem k Sv. Juriju pri Celju, odkoder je šel za župnika v Zibiko leta 1734, in slednjič je bil imenovan za župnika v Šmarju pri Jelšah. Bil je goreč dušni pastir, poleg tega pa varčen gospodar, vnet lovec, izborem matematik in spreten urar. V Šmarskem župnišču je imel posebno delavnico - laboratorijum z mnogovrstnim orodjem. Za razne kraje je oskrbel ure, najznamenitejšo pa za astronomski observatorij v Gradcu, ki je stal na zapadni strani starega vseučilišnega poslopja v Gradcu. Kako je bil vnet za cerkveno umetnost, priča slikanje v cerkvi sv. Roka (L. 1738) Potem volilo za veliki oltar župne cerkve ter naš lepi in pretresljivi pot trpljenja. V Gradcu je videl tako Kalvarijo z neredno postavljenimi kapelami, v Šmarju je vstvaril nekaj podobnega sicer, a po geometrično zasnovanem načrtu. Šmarje je

božjepotna župnija. Še danes je tam na tisoče vernikov iz Štajerske in iz Hrvaške k prazniku Marijinega Vnebovzeta in sledeči dan sv. Roka. Nekdaj je bilo število romarjev še večje. Prihajali so iz Slovenskih goric in so obenem obiskovali cerkev Poljske Matere božje pri Rogatcu, ali Marije Tolažnice v Žetelah, romarji so šli tudi na Tinsko goro, pa tudi pozneje na Sladko goro. Vrečer je mislil na romanje, ko je zasnoval v Šmarju pot trpljenja Jezusovega; romarjem je hotel kaj posebnega nuditi, od njih je tudi pričakoval gmotnih prispevkov za svoje podjetje. Poglejmo tedaj, kako je to njegovo največje delo rastlo!

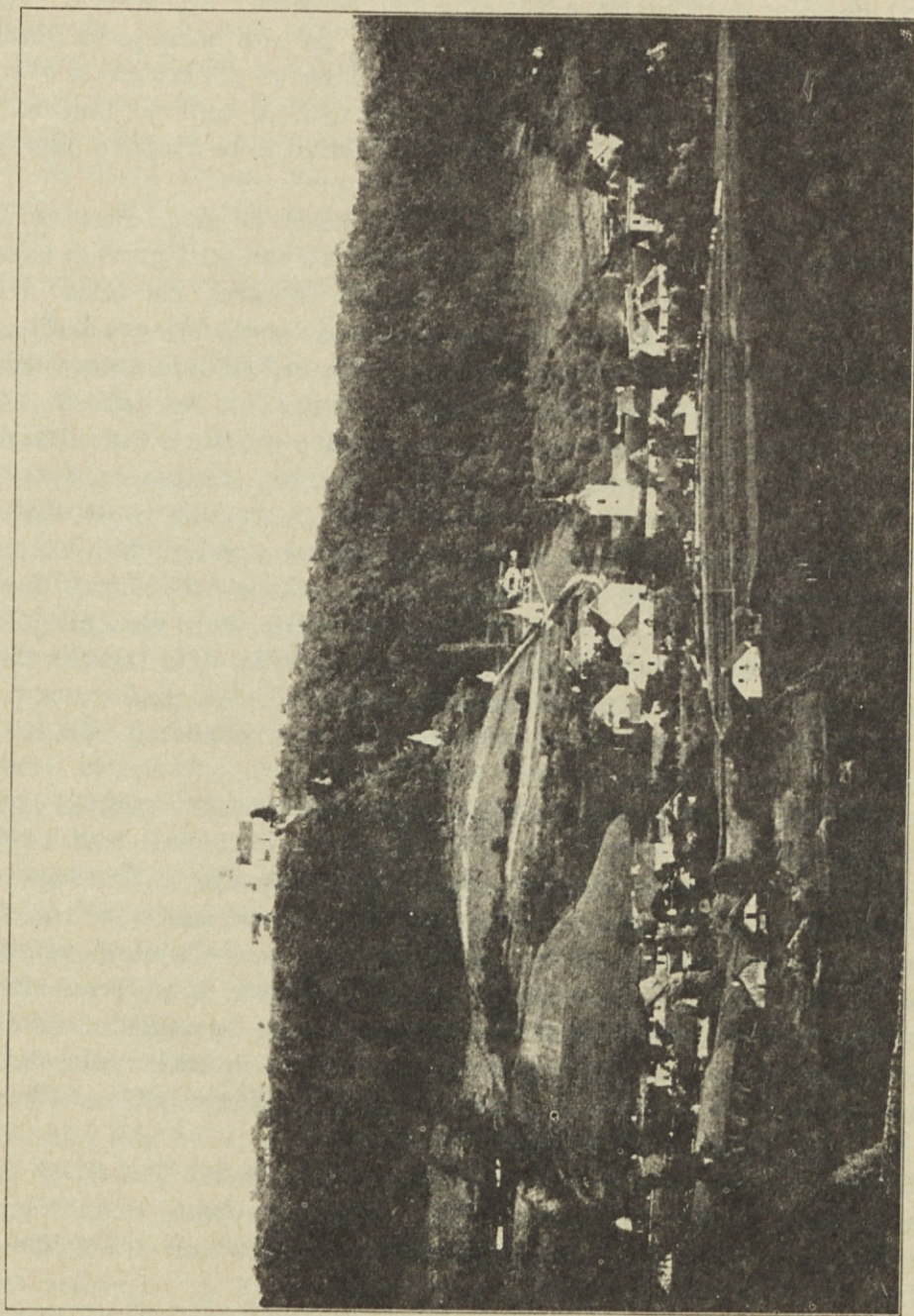
Več let pred 1745 so morali gozd v širokosti 20 m izsekati in semtertja idočo pot izkopati, obzidati in potlakati. Potem so se lotili glavnih kapel, ki so zidane in ometane ter ima vsaka svoj stolpič, znotraj pa oltar ali oltarju podoben podzidek. Do leta 1745 so bile kapele Žalostne Matere božje, molitve na Oljski gori, bičanja, venčanja, nošnje križa in križanja gotove in suhe, da je slikar že okrasil njih stene in oboke, tudi kipi so bili že naročeni.

Slikar je bil spreten in izurjen, a svoj trud je umeril po tem, kako se slike vidijo. Predpodobe na obokih so površno slikane, skupine pri zadnji steni zadaj za kipi so le v glavnih potezih izvršene, preračunjene na utis od zadaj, od daleč, od blizu so pa skoraj karikature. Kipi so srednje delo brez posebnih napak pa tudi vrlin. Dandanes marsikomu ne bodo več všeč rablji s svojimi topimi in neumnimi obrazi. A moramo premisliti, da je umetnik take videl v kmetskih pasijonskih igrah. Poljedelcu že itak težko delo izbriše eleganco iz lic, vrhu tega pa so se igralci še nalašč spakovali, ker so Jezusovi mučitelji veljali kot podkupljeni, pijani in od hudobnih duhov obsedeni. Že pri pobožnih pisateljih najdemo razne surove podrobnosti pri opisovanju Gospodovega trpljenja, še bolj robato pa so predstavljali iste prizore kmetski igralci pred kmetskimi poslušalci. Zdravi in trdni živci so prenašali tudi najkrepkejšo drastiko. S tega stališča se morajo prizori bičanja v Šmarju presojati.

Z uvodno kapelo Žalostne Matere božje in s peterimi kapelami skrivnosti Žalostnega rožnega venca je bil pot trpljenja v običajnem smislu gotov. Podjetni župnik je hotel za romarje še sv. stopnice. Kapelo so postavili leta 1746, stopnice so položili leta 1748. Stenske freske so natančno izvršene, ker so ljudem pred očmi, slike na oboku pa so površne, ponekod celo slabo risane. Jezus na mrtvaškem odru ima obraz kakor pri nošenju križa. Slikar in kipar sta še ista kot pri starejših kapelah.

V škapulirski kapeli, ki je sledila leta 1750, je delal na videz mnogo bolj zmožen slikar, kakor kažejo izraziti obrazi in lepa draperija. Ako pa primerjamo apostole pri sv. stopnicah, ni posebne stilistične razlike. Drugačna luč - drugačna izvršitev.

Z delom je rastla Vrečerjeva podjetnost. Naslednjih kapel ni stavil samo zidar, poklical je tudi kamnoseka. Elegantni pilastri in podboji Rokove kapele iz leta 1752 ter podboji grobne stanice iz leta 1753 pričajo o tem. Dela je dobil tudi umetni kovač, ki je izvršil krasno za oboje omenjenih vrat. Tudi slikar v Rokovi kapeli je nova moč, kipar pa je še prvoten. V to dobo spadajo tudi štiri

Šmarje s Sv. Rokom od severa.

nove kapele, ki spopolnujejo pot trpljenja. Prvotne kapele so zidane, imajo ploščad spredaj ter so obenem s potom narejene, nove štiri kapelice ali vdolbine pa so s pročeljem iz sekanega kamna k že obstoječemu potu diagonalno pristavljene. Istočasna je tudi podzemeljska ječa, ne samo radi izklesane zunanje strani, temveč tudi radi kiparske skupine, ki je od tistega mojstra ko slovo Jezusa od Marije v prvi vdolbini. Mož je spadal med boljše umetnike, ki ni posnemal kmetjskih tipov ter je za kompozicijo slovesa Jezusovega porabil celo Rafaelov motiv in je znal svojim figuram vdihniti osebno življenje.

Najmanj skozi deset let 1743 - 1753 je imel župnik Vrečer opravka s potom trpljenja, morda celo do svoje smrti leta 1758. Ali pa je imel pri tem enoten program? Prej smo tolmačali posamezne postaje, sedaj moramo prevdariti njih medsebojno zvezo. Petere roženvenske skrivnosti kot trpljenjske postaje so bile na Štajerskem splošno znane in v navadi, kakor smo to zgoraj s celo vrsto pokazali. Žalostna Mati božja kot priprava in uvod je tudi umevna. Pobožni pisatelji so trdili, da je bila Marija pri vsaki postaji Gospodovega trpljenja navzoča, še krvavi pot je gledala v duhu. Molilci žalostnega rožnega venca zato vedno Marijo nagovarjajo in z njo sledijo trpečemu Zveličarju. Začetkom križevega pota in pri vsaki postaji se je nekdanj pelo po nekaj vrstic iz pesmi Stabat Mater, ki opisuje Marijino bridkost. Kapela Žalestne Matere stoji zato na začetku, da z Marijo in v njenem duhu preiščujemo Gospodovo trpljenje in njeno sotrpjenje. Konča se pa ta prvotni šmarski pot s Kalvarijo, kakor več drugih trpljenjskih potov in tudi nekatere pasijonske igre. Tedaš Vrečer ni mislil na poznejše kapele, drugače bi ne bil v Žalostni kapeli dal vprizoriti snemanja s križa in raznih prizorov vstajenja. Poleg dopolnilnih slik iz Gospodovega trpljenja, se nahajajo v teh prvih kapelah po vzgledu jezuitskih dram še starozakonske predpodobe in emblemi s svetopisemskim besedilom.

Kar pa je bil pot trpljenja romarjem všeč, je Vrečer radi odpustkov postavil še sv. stopnice in z njimi združil podobo objokovanega Zveličarja. Izvzemši tri žene ob grobu so vse slike v tej kapeli alegorične, so velika pesem o trpljenju in zmagi Gospodovi, ker so se bili evangelski že pred let v Žalostni kapeli porabili. Poveljčani evharistični Kristus sklepa vse delo, mora z ozirom na šmarsko bratovščino sv. Rešnjega Telesa, druga bratovščina pa je potem dobila svojo škapulirsko kapelo. Tudi Rokova kapela stoji izven enotnega programa, je le uvod za romarje k sv. Roku. V Šmarju so stavili nove kapele leto za letom, kakor se je nabiral denar in so z njimi zaljšali kapele na gori. Šele nazadnje se je Vrečer vrnil k svojemu prvotnemu načrtu in s štirimi vdolbinami, ki kažejo Jezusovo slovo, spokornega Petra v votlini, bičanega Jezusa v ječi pri Pilatu in k smrti obsojenega Jezusa v ječi, običajni pot trpljenja razširil in ga spremenil v monumentalno pasijonsko igro. Že način, kako so se stari prizori trpljenja predstavljali, kaže na te igre in ne na tradicionalno ikonografijo. Nove kapele pa so v strogo biblično okrožje uvedle še legendarne snovi in sicer na pristojnih mestih, tako da se je razvoj dejanja spopolnil in ne zmešal. Podobe šmarskega pota trpljenja izgledajo zato kakor

vzporedno razvrščene ilustracije kmetskega pasijona. Sklepati smemo, da so Vrečer in njegovi verniki poznali tak pasijon in da je Šmarski pasijon le panoga nekdanj po Štajerskim razširjenega trpljenjskega pota.

Župnik Vrečer je vedel, da je s tem potom nekaj izrednega vstvaril. Že leta 1752 je naložil s svojim duhovnim pomočnikom J. Vrbinkom 2600 gld v deželnih papirjih na ime Šmarske župnijske cerkve, leta 1754 je šentjurski komisarij to potrdil kot cerkveno ustanovo, leta 1756 pa je izšlo ustanovno pismo. Od omenjene svote se naj 2100 gld. vporabi za ustanovitev tretje kaplanije v Šmarju, 500 gld. pa za vzdrževanje samotarja v novopozidani puščavniški hiši pri Kalvariji. Eremita naj nastavlja župnik, mora pa biti mož od svojega rokodelstva, trezen, čist, ne sme pohajati okoli in mora pri opravih župniku streči. Predvsem pa naj pazi na kapele pri trpljenjskem potu Kalvarije, da bode brisal prah, jih pometal, da bode opomnil župnika, ako se je kaj pokvarilo, da se popravi na cerkvene stroške, kadar pa pridejo romarji, jim naj naprej moli ter jim poje. Vsak petek mora v kapeli bičanja opraviti za ustanovnika Mateja Vrečerja del rožnega venca in linije Gospodovega trpljenja, vsako soboto pa v kapeli Žalostne Matere božje ravno tako del rožnega venca in lavretanske litanije. Dokler se samotar ne nastavi, naj tretji kaplan opravi dve sv. maši za ustanovnika. Cesarica Marija Terezija je ustanovo potrdila dne 27. nov. 1756. Medtem pa je Vrečer že nastavlil samotarja brata Roka Ederer, po poklicu zlatinarja, ki je potem s svojo umetnostjo pomagal pri olepšanju cerkev. Za vzdrževanje šmarske Kalvarije je Vrečer sporočil 500 gld. in je svojemu nasledniku posebno priporočal, naj za njo skrbi.

Ko je vse tako lepo oskrbel, je lahko pričakoval smrti. Trinajst tednov je trpel kakor Job in je vedno ponavljal: "Naj bo blagoslovljeno njegovo Ime". Umrl je 6. maja 1758. Pokopali so ga v škapulirski kapeli pred oltarjem z veliko slovesnostjo, njegova naročila pa so le na pol izvršili. Nadškof grof Attems, ki je leta 1761 Šmarje vizitiral, ni v svojem zapisniku niti omenil izrednega pota trpljenja, bolj pa se je zanimal za stavbe in umetnost njegov naslednik nadškof Edling, ki je leta 1778 obiskal Šmarje. Bolelo ga je, da je našel Kalvarijo s kapelami zapuščeno. Pri zidanih kapelah se je luščil omet, v podzemeljski ječi so bili kipi razmetani, po stenah pa je trava rastla; zaukazal je, naj se vse iz Vrečerjeve ustanove popravi.

Kolikokrat so se naše kapele še pozneje popravljale, nam ni znano, ovekovečil se je edino slikar Vračun v Rokovi kapeli leta 1885. Slednjič je prenovil kapelo Kalvarije slikar F. Horvat v Mariboru leta 1910, naslednje leto pa so se vse druge kapele popravile pod nadzorstvom osrednje komisije za ohranjenje spomenikov na Dunaju. Načrt za popravila je napravil dr. J. Hauser, ter je izvršil stavbarsko delo A. Jandl v Ljutomeru, kipe je obnovil A. Zoratti v Mariboru, freske in oljnate slike je osnažil M. Sternen v Škofji Loki. Poleg prostovoljnih voženj od strani gorečih faranov v vrednosti 5600 kron in prostovoljnega dela vrednosti 600 kron ter darovanega gradiva 3000 kron, se je še v denarju izplačalo 13.154 K in 51 vinarjev, tako da je vse

popravilo znašalo 22.354 kron. Tudi vlada je obljubila svoj prispevek. Velike zasluge si je pridobil dekan J. Bohanec, pa tudi Šmarski rojak prof. J. Vreže. Dne 8. oktobra leta 1911 je mariborski škof dr. Mihael Napotnik z veliko slovesnostjo blagoslovil prenovljene kapele. In ravno zdaj je zopet v delu obnovitev Šmarskega pota trpljenja. Na čelu mu stoji sedanji dekan g. Golob; ljubi Bog naj ga bogato podpira, da bo delo dovršil. Saj ljudje so še vedno dobri in verni.

Pokopan je g. Matej Vrečer v škapulirski kapeli v šmarski cerkvi. Nagrobni napis je na plošči, ki so jo pred nakako 70 leti prinesli ven iz kapele ter jo vzdali zunaj na desni strani od zvonikovega vhoda. Napis je latinski, tu naj bo po slovensko natisnjen:

“Tukaj počiva prečastiti in preučeni gospod Matej Vrečer, doktor svobodnih umetnosti in modroslovja, nekaj nad 21 let župnik tega kraja, ki je menda prvi v matematični znanosti, ki je vso Štajersko z mnogimi urami, predvsem pa zvezdarno graškega vseučilišča z občudovanja vredno urarsko umetnino povzdignil. O njegovi gorečnosti in pobožnosti bode kamenje pričalo, če bi molčali človeški jeziki. Srečno je postavil hrib Kalvarijo s kapelicami vred in s sv. stopnicami Gospodovega trpljenja. Cerkvama Device Marije in sv. Roka je s svojim trudom in z denarnim volilom preskrbel zadnji kras. Dovršivši take velike stvari sebi v čast in hvalo, je dne 6. maja l. 1758 na žalost vseh dobrih ljudi, zapustil telo na zemlji z duhom odhitel v nebesa”.

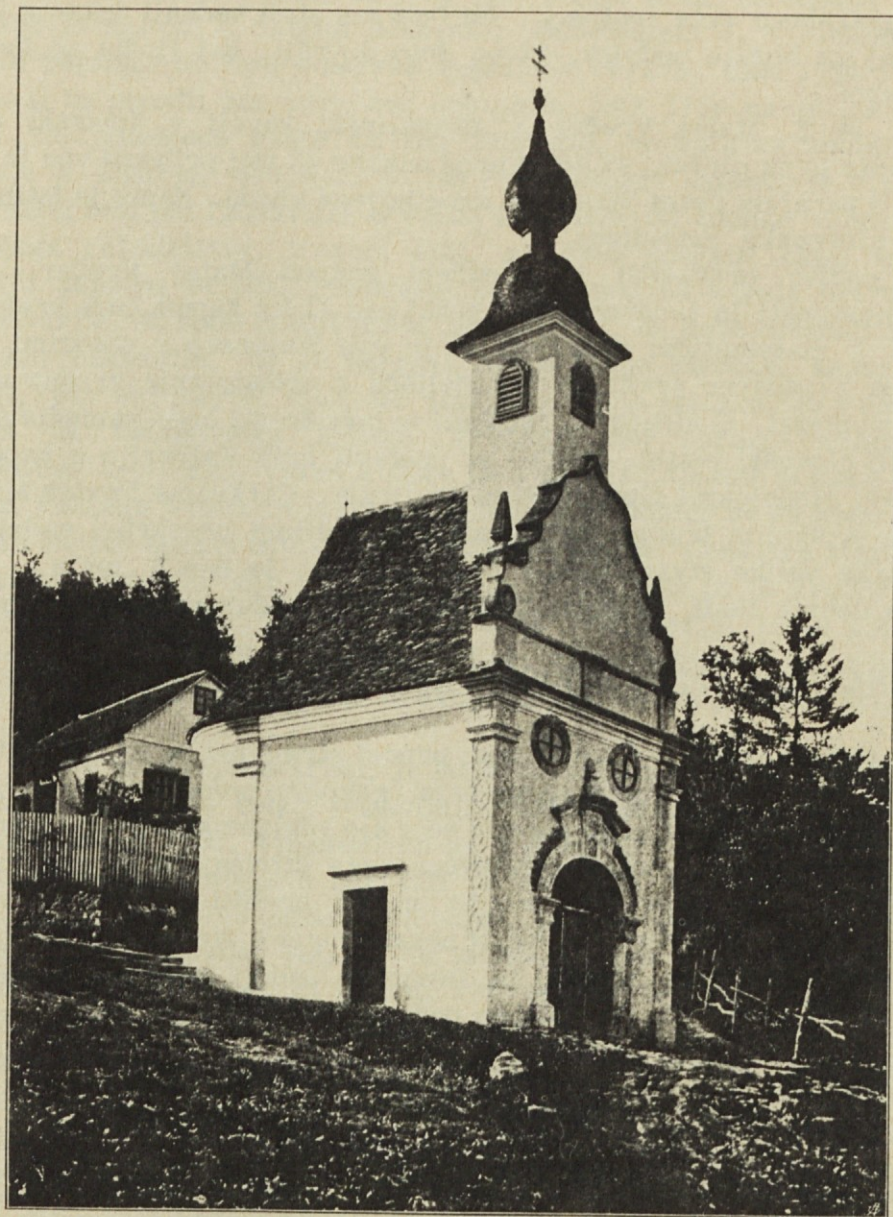
ŠTIRINAJSTE KAPELE SVETEGA KRIŽEVEGA POTA K SV. ROKU

Od župnijske cerkve v Šmarju vodi precej strma pot na hrib s podružnico sv. Roka, ki stoji na jugu Šmarskega trga, nekoliko pomaknjen proti vzhodu. Pot je s kamenjem tlakana in na mestih so v njo vdelane kamenite stopnice. Ob nje so postavljene kot postaje križevega pota štirinajste kapele, nekatere večje, druge manjše, nekaj pa se jih ne da urediti v posebno vrsto.

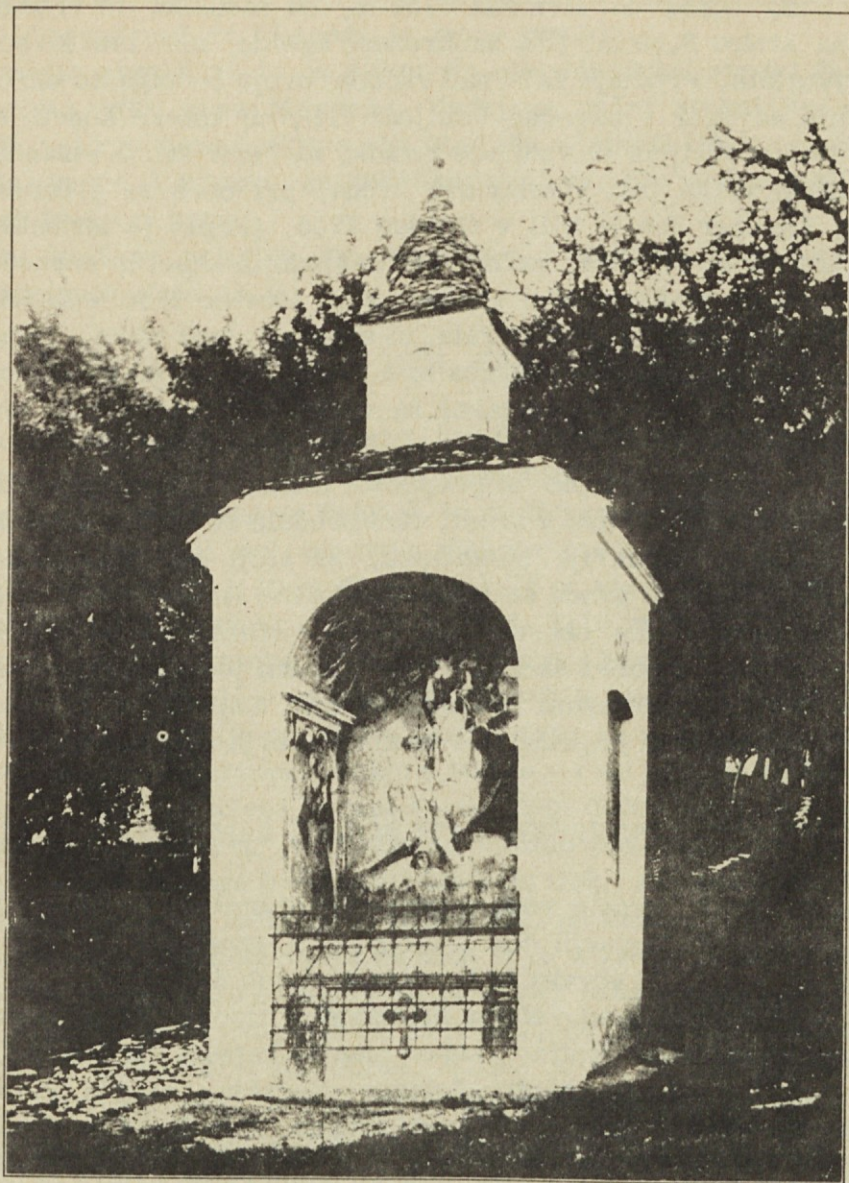
Večje kapele predstavljajo na zunaj nekake male s stolpičen ali s strešnim jezdecem nad pročeljem, znotraj pa imajo ob zadnji steni oltar, deloma s pravico maševanja ali oltarju podoben podstav, nad katerim so skupine kipov, predstavljaajočih prizore iz trpljenja Kristusovega. Vhod v nje ima kamenite, deloma umetniško izklesane podboje in je zaprt z mrežastimi, iz železa kovanimi vratmi. V to vrsto je šteti 1. 4. 6. 8. 10. in 12. kapelo. Manjše kapele so enostavno zidane vdolbine ali niše s kamenitim pročeljem, katerih spodnja polovica je izpolnjena z zidom, s kamenitimi ploščami prekritim, zgornja pa daje prostor svetim slikam in kipom. Takšna je 5. 7. 9. in 11. kapela. Lastne oblike imajo kapele na 2. 3. 13. in 14. postaji.

1. KAPELA SV. ROK. VEČJA OBLIKA

Pot od zakristijskih vrat župnijske cerkve do 1. kapele pelje, izvzemši mali ovinek pri “stari šoli” v ravni črti proti cerkvi sv. Roka in meri 290 korakov. Na ovinkih in strmejših mestih je vzdanih 10 stopnic.

Prva kapela: Sv. Rok.

Druga kapela: Škapulirska Mati božja.

Kapela, ob desni strani pota, obrnjena s pročeljem proti severu, toje proti Šmarskemu trgu, je 5 m široka, 6.80 m dolga, 12.30 m visoka, od tal do strehe 5 m, odtod do slemena 3.50 m, od slemena do vrha dvoprečnega križca na stolpu 3.80 m. Ima zaokroženo apsido, med tem ko so naslednje kapele štirivoglate. Pročelje kaže nad vhodom dvoje podolgasto okroglih okenc in se končuje navzgor v baročno lomljeni črti, ob katere koncih stojita dve piramidi. Nad pročeljem se vzdiguje zvonik, na čigar štirih straneh je po eno okence; v njem visita (sta visela) dva zvona, pri obeh se glasi napis: 1735. Janez Jurij Angerer me je vlil v Gradcu 1735. (Napis je latinski).

Streha kapele in stolpiča, kakor vseh naslednjih kapel in cerkve sv. Roka, obstoji iz skrilnih ploščic. Nad vhodom stoji letnica 1753 - ta letnica se ne ujema z letnico na obeh zvoncih! Vrata, ki zapirajo vhod staro, ročno kovaško delo iz železa so trodelna, 2 m široka in z lokom vred 2.60 m visoka, višina loka znaša 0.78 m. Znotraj se takoj za vratni tlak vzdigne za eno stopnico.

V apsi je oltar, obstoječ iz preproste menze z zidanim podstavom, nad menzo zadaj je predela z nišo v sredi. Nad predelo se vzdiguje velika skupina: Kip sv. Roka, križ in Marija pomočnica, ki stoji pod malim baldahinom, prirejenim na svodu. Na svodu se lesketa slika sv. Roka, kazočega na Šmarje, kjer razsaja kuga. Sliko obkrožujejo stuco - ornamenti, ki se strinjajo v šestera prazna polja v obliki školjk. V desni steni je štirovoglato okno, v levi pa izhod na plano s preprostimi lesenimi durmi. Kapela ima pravico maševanja. - Novi postajni križ je pritrjen v sredini oltarja pod menzo.

2. KAPELA. ŠKAPULIRSKA MATI BOŽJA. SAMOSTOJNA OBLIKA.

Pot od 1. do 2. kapele vodi v naravnostni smeri po 7 korakih čez tri stopnice, dalje po 19 korakih čez 2 stopnici in zopet po 76 korakih čez eno stopnico. Meri torej 102 koraka in je v njo vdolbine 6 stopnic.

Oblika je v sredi med večjim in manjšim tipom. Kapela predstavlja v spodnji polovici zazidano duplino, kakor manjše kapele, ima pa nad pročeljem stolpič in spodnjo polovico zapira železna pregraja. Kapela stoji na desni strani pota, je obrnjena kakor prva proti Šmarju in je 2.98 m široka, 2.98 m dolga in 8 m visoka, od tal do strehe 5.30 m, od tod do stolpiča 0.20 m, stolpič s troprečnim križcem meri 2.50 m. Nad lokom vdolbine je letnica 1750.

V zgornji polovici vdolbine so naslednje slike: Zadaj Škapulirska Mati božja, pod njo vice, na levi od gledalca sv. Dominik, na desni sv. Simon Stock. Na levi notranji steni sv. Joahim, na desni sv. Ana, na svodu Sveti Duh, obkrožen od slikane ornamentike, pod njim štiri angelske glavice. Na obeh straneh svodnega oboka sta dve sliki: na levi, nad Joahimom, doprsna podoba mlade ženske z rokami navzkriž na prsih, ponižen, sramežljiv pogled k tlom; na desni, nad Ano, doprsna podoba, isti, malo starejši ženski obraz,

pogled pred se, roke v molitvi sklenjene. Ker je to Marijina kapela, in ni ničesar opaziti, kar bi ne nanašalo na Marijo, predstavlja najbrž prva slika Marijino ponižnost, druga pa Marijino pobožnost, ali ilustracijo besed: "Glej, dekla sem Gospodova" in "Beseda je meso postala."

Na zunanjih stenah so te le slike: Na zahodni strani spodaj žalostna Mati božja, nekoliko više Srce Marijino. Zadaj na južni strani so slike vsled vremenskih vplivov nerazločljive. Na stolpiču v slepih linah so manjše slike: Spredej diakon sv. Lovrenc, na desni kardinal sv. Karol Boromej, zadnji sv. Miklavž, na levi - nejasno.

Postajni križ je pritrjen za omrežjem v sredini sponjega zida, ki do polovice izpolnuje vdolbino.

3. KAPELA. JEZUS V JEČI. SAMOSTOJNA OBLIKA.

V naravnostni smeri pelje pot od 2. kapele naprej med dvojno vrsto košatih jablanov ter konča po 90 korakih pred približno 2 kvadratna metra veliko kamenito stopnjo, za katero se dviga 3.40 m široko in 3.55 m visoko kamenito pročelje, čigar zgornji del omejuje planoto pred više stoječo 4. kapelo.

V sredi pročelja je 1.10 m širok in 1.76 m visok štirivoglat, s križasto železno mrežo zadelan vhod k podzemeljski, 2.10 m široki, 3.35 m dolgi in 2.10 m visoki votlini, katere obok nosi zgoraj omenjeno ravan.

V tej ječi - 3. kapeli - vidimo pet izrazitih kipov. Trpeči Zveličar je privezan k stebri. Mučijo ga štirje Judje; prvi ga s težo svojega telesa na tilniku tlači od zgoraj navzdol, drugo s sulico v roki ga ruje za laše, tretji na desni z rogom trobi v ušesa, vmes spodaj čepi deček s svetilko, od zadaj pa laja psiček na Zveličarja. V polmraku vidimo Jezusa, kako je z verigami priklenjen in sicer za noge h kameniti kladi na tleh, za roke pa na štirovoglato stolp v ozadju. Ne more leči, da bi se odpočil, pa tudi stati ne more pri miru. Rimski vojak se s kolenom opira ob klop in ga z vso silo vleče za vrv na tla, arabski šejh z levovo kožo na glavi se je z vso težo vlegel na njega in tišči navzdol. Ni čuda, če se Gospodu šibijo kolena, če pokajo priklenjene roke, če se mu poveša bridkosti poln obraz. Čudež je le, da ne odpre ust, da ne povzdigne kaznujočih oči. Da bi za trenutek ne zadremal, mu trobi nehvaležni Malh na ušesa in kuštnav psiček po svoje spremlja ta oduren prizor. Tudi pritlikavcu, ki sveti k hudobnemu početju, se bere topa zloba iz obraza. Vsi so kakor obsedeni zoper Gospoda, vsem sije brezmejno sovraštvo iz lica, posebno rdeči beduinov obraz žari iz ozadja, kakor bi bil posebljeni vrag. Nad vhodom bi lahko zapisali: "Božje Jagnje med obsedenimi volkovi." Ta mojsterski prizor napravi najgloblji vtis.

4. KAPELA. ŽALOSTNA MATI BOŽJA. VEČJA OBLIKA.

Pot od 3. kapele čez stopnice do 4. kapele meri 20 korakov - 14 stopnic in 6 korakov. Kapela, ki je kakor prve tri s pročeljem obrnjena proti trgu Šmarje, je 4.80 m široka, 6 m dolga, 12.90 m visoka - od tal do strehe 5 m,

Tretja kapela - Skupina: Jezus v jeci

Četrta kapela: Žalostna Mati božja.

odtod do slemena 3.90 m, zvonik s troprečnim križcem 4 m. Pročelje kaže nad vhodom veliko polkrožno okno in končuje navzgor v enakostranski trikot. Nad njim se dviga zvonik z linami na vseh štirih straneh; v njem so trije zvonovi, katerih prvi nosi napis: Štev. 1729. delo Antona Samassa v Ljubljani 1865" in podobo Matere božje sedem žalosti, drugi in tretji zvon pa nosita napis kakor v kapeli sv. Roka.

Na desni strani vhoda je kamenit škropilnik, in tik desnega vogla kapele kamenita, 1.90 m visoka prižnica, na katero vodijo od nasprotne, južne strani 3 stopnice. Vrata v kapelo, ročno delo kovaško iz železa, so dvodelna, 1.66 m široka in z lokom vred 2.55 m visoka. V kapeli je ob zadnji steni, ki je, kakor se zunaj vidi, lahko zaokrožena, oltar z menzo ali mizo, pod njo so vice z železno mrežo, nad njo zidana predela, pod katero je hodnik okoli oltarja. To je največja kapela, ima nad oltarjem pod praznim križem kip Matere božje z Zveličarjem v naročju. Na levi od nje sedi sv. Janez s knjigo v roki in kaže na Marijo, na desni mu odgovarja sedeča sv. Magdalena, ki se joče, odloživši posodo z mazilom. Vzadaj na steni je potem naslikanih šest oseb, od katerih si jih več solze briše, kakor če bi hotele gledalce ganiti na jok. Vsa skupina je simetrično razpostavljena, figure imajo vsaka pridevek v roki kakor v igri, čeprav pri sv. Janezu in Magdaleni ni niti običajno niti zgodovinsko, da bi imela pod križem kaj v rokah. Naša skupina je torej prizor iz pasijonske igre snemanje s križa in Marijino žalovanje je njen predmet.

Poglejmo še igralce v zadnji vrsti! Tu stoji na levi sv. Jožef iz Amariteje s pogrebnim prtom - sacra sindon - potem sledidi starček sv. Simeon, ki je Mariji prerokoval, da ji bo meč srce prebodel, potem dva jokajoča Angela Varuha, katerih naloga je v igri gledalce poučevati in vzpodbujati v njih sočutje in kes, potem zelo stara in od onemoglosti sedeča žena, najbrž prerokinja Ana, hči Fanuelova, ki je v templju dete Jezusa vzela v roke, slednjič sv. Nikodem s posodo mazila in še tretja Marija.

Longin poroča Pilatu, da je Jezus gotovo umrl. Pilat se uda, a še enkrat zatrjuje svojo nedolžnost, zagovarja ga tudi sin Klavdij. Ko Marija Devica zopet pod križem toži, se ji predstavi Jožef iz Amariteje proseč dovoljenja, da sme Jezusa z vso častjo pokopati. Ko pa Žalostna Mati radi prevelike bridkosti sredi odgovora umolkne, da sv. Janez dovoljenje. Jožefu se pridruži še Nikodem, ki je prinesel belosvilnat prt in sto funtov mire pomešane z aloo, ter obadva nekaj časa razmišljata pod križem o Gospodovi smrti. Potem pa pristavita lestvico in s pomočjo slug, ki je prinesel kladivo in klešče, snameta Jezusa s križa in ga položita Mariji v naročje. Magdalena pa poklekne k njegovim nogam, da ga umije in mazili. Kmalu pa priredi Jožef pogreb, da ne bi Marija od prevelikih bolečin umrla. Pri zaprtem in zapečatenem grobu govorijo še potem obe Mariji in Mati Jezusova, katero sv. Janez pomiri in jo vzame seboj na Sion.

Kapela je obokana z banjo z dvema kapama na vsaki strani. Slike pod njimi so iz detinstva Jezusovega. Vidimo oznanenje Marijino, poklonjenje Treh kraljev, beg v Egipt, darovanje in najdenje Jezusovo v templju. Na oboku pa

govorijo vse slike o vstajenju. Na sredi plava iz groba vstali Zveličar, na kozicah pa so naslednji enobarvni rdeči prizori. Angel sedi na praznem Gospodovem grobu, Jezus se prikaže Mariji Devici, pridruži se učencama na potu v Emavs, se da Magdaleni spoznati kot vrtnar, prikaže se dvanajsterim apostolom in slednjič zopet obišče apostole s Tomažem vred.

Na kapah so zelene emblematične slike z latinskimi reki, ki se v prvi vrsti nanašajo na dotične predstave, v drugi pa od mrtvih vstalega Zveličarja sredi oboka. Vidimo sence, ki zhaja izmed oblakov sredi oboka in čitamo rek "premit nubes". - Na vseh straneh pritiska na oblake. To velja najprej o soncu, ki zjutranje megle zmagovito razprši, potem pa o Kristusu, ki se je povzdignil nad oblake in je premagal vse trpljenje in sovražnike. Tudi Samson je s svojo smrtjo zmagal, moriendo vicit, in je tako predpodoba Kristusova. Kakor vrtnica, ki se razvija med trnjem, proficit has inter, in kakor bajni ptič feniks, ki se po smrti iz lastnega pepela še lepši dvigne, de funere pulhrior exit, tako stopa pred nas zmagoslavni Zveličar.

Žena, nad vhodom s srcem in tremi žebli v rokah spominja nas na pet Gospodovih ran, njena tovarišica pa z gorečim srcem na presveto Srce Jezusovo. Omenimo še lep zgodovinski napis z letnico 1745: sUreXit eX sepULCro qVI passUs reDeMIt nos In Ligno.

Postajni križ je pritrjen na steni ob listni strani oltarja.

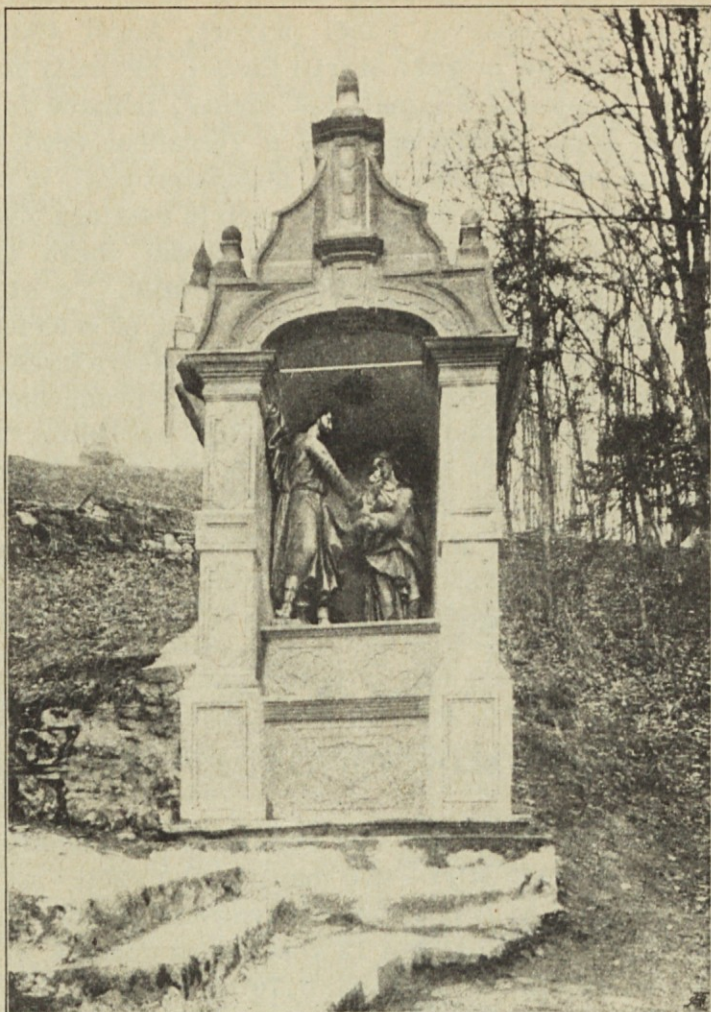
5. KAPELA. JEZUSOVO SLOVO OD MARIJE. - MANJŠA OBLIKA.

Od 4. kapele naprej se začne pot viti semtertja med osmimi naslednjimi kapelami, od katerih se vrste štiri - dve manjši, dve večji - na desni in štiri - dve večji, in dve manjši - na levi strani naravnostne smeri pota.

Pot od 4. do 5. kapele pelje najprej 12 korakov na desno k 2.30 m širokim stopnicam, katere omejujejo ob straneh 0.70 m visok 0.40 m debel zid v naravnostni smeri. Stopnice ne sledijo nepretrgano druga za drugo, marveč se vrsti: 5 stopnic, tlakana 3 korake dolga pot, zopet tri stopnice, 3 koraki, 3 stopnice, 3 koraki, 4 stopnice in 1 korak.

Zdaj krene pot brez stranskih zidov na levo, in se vrste: 3 stopnice in 2 koraka, 5 stopnic in 4 koraki, 4 stopnice in 5 korakov, 4 stopnice in 3 koraki. Tu se pot lomi in vodi čez 4 stopnice 14 korakov daleč na desno, in zopet čez 3 stopnice, na kar stojimo po 4 korakih pred 5. kapelico. Vsa načrtana pot meri 54 korakov in 38 stopnic.

Kakor so naslednje tri kapelice manjše oblike obrnjene s pročeljem proti Šmarskemu trgu, enako gleda ta 5., ki je 2.10 m široka, 2.48 m globoka in z nastavkom pročelja vred 5.70 m visoka. Njena duplina je približno do polovice 1.50 m visoko zazidana, v njej sta samo dva kipa, pa veliko povesta. Jezus in Marija si zadnjič segata v desne roke. Sv. Bonaventura je uvel v svoje življenje Kristusovo lepo premišljevanje o Jezusovem slovesu, čeprav, kakor sam pripozna, sv. pismo o tem ne govori. V Betaniji razodene božji Učenik svoji materi, da je zdaj prišel čas, da se zgodi, kar je pisano. Ona ga pa vsa

Peta kapela: Jezusovo slovo od Marije.

presenečena prosi, naj na kak drug način odreši človeški rod in ne s smrtjo. Jezus se nato milo razjoče. Poznejši pobožni pisatelji so bolj razpredli to ganljivo snov. Nas zanima pred vsem brat Filip v Žički kartuziji, ki pripoveduje, kako je Marija pri slovesu čutila, da gre sedaj njen Sin v muke in smrt. Tako le je zapisal:

Zato je žalostna postala ter plakala, jadikovala
rekoč: "Tedaj je prišel dan, da Ti, o Sin, boš v smrt izdan...
Gorje mi, Materi, gorje! Kaj moja začne naj srce,
kaj sama reva zdaj na sveti brez tebe hočem, Sin, početi?
Premisli Sin, naj grem s teboj, kamkoli vodi pot te Tvoj,
na stezi v smrt Ti naj sledim, s Teboj na čujem in trpim!"

Nadaltarna skupina v šesti kapeli: Jezus krvavi
pot poti.

Tolažiti jo Sin začne, besede praviti sladke,
naj srčna le in mirna bode, prenaša voljno vse nezgode.

To snov je začela uporabljati tudi upodabljajoča umetnost.
Postajni križ visi znotraj v vdolbini na levi strani.

6. KAPELA. JEZUSOV KRVAVI POT. - VEČJA OBLIKA.

Od 5. kapele pelje pot na levo čez 3 stopnice 13 korakov in še čez 13 korakov in še čez 1 stopnico 5 korakov daleč k 6. kapeli. Meri torej 18 korakov in 4 stopnice.

Kapele 6. 8. 10 in 12 so si po velikosti, zunanji obliki in znotranji opravi delo podobne. Njih tloris je kvadrat čigar stanice merijo po 4.10 m, visokost, kapel pa znaša 9 m - od tal do strehe 3.80 m, odtod do slemena 2.20 m, odtod do vrha stolpiča 3 m. Vhod v nje je po 1.95 m širok in z lokom vred 2.50 m visok ter do polovice zaprt z 1.25 m visoko železno pregrado. Tlak se nakako v sredi kapel dvigne za eno stopnico; nad to so oltarjem podobni, zidani s stopnjo vred 1 m visoki podstavi, nad katerimi so v naravni velikosti plastične skupine iz trpljenja Kristusovega.

Nad oltarjem kleči Jezus in omaguje, podpira ga angel in kaže na križ v rokah drugega angelčka. Na levi in desni Zveličarjevi sta čisto naravno legla na tla sv. Janez in sv. Jakob ter sta zaspala, globljeje na levi pa je zadremal sv. Peter s handžarom v naročju. Ozadje je z mehkim kamnom obloženo in predstavlja tisto votlino, ki se od 14. stoletja naprej kaže kot mesto Jezusove molitve - antrum agoniae. V daljini se vidi Jedež na čelu vojakov, ki prihajajo Jezusa lovit.

Sredi oboka daruje Abraham kot zgled pokorščine - exemplar obedientiae - Izaka. V predpodobi je s tem označena pokorščina Sinova, ki je molil: "Oče, vzemi ta kelih od mene, ampak ne moja, temveč Tvoja volja se naj zgodi!" pa tudi Žrtva Očetova, ki je tako ljubil svet, da je dal svojega edinorojenega Sina - sic dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret -, kakor kaže obenem tudi podoba s svetovno kroglo v naročju stolujočeta Boga Očeta na steni nad Kristusom.

Ker je srednja slika na desni steni izginila, predstavljala je najbrž zbor velikih duhovnov in pismarjev z izdajalskim Judežem, sta tudi njeni spremljevalki težko umljivi. Na levi prihiti neki mož - sv. Peter - in ves razburjen pripoveduje, na tleh pod palmo ležečemu mlajšemu možu - Janezu Marku -, ki je ravnokar še čital, tako da je tudi ta ves presenečen. Zakaj sv. Peter mu sporoča, da bo Gospod v hiši njegove matere obhajal zadnjo večerjo. Desna podoba pa predstavlja izdajalski poljub Judežev. Na levi steni postavi Jezus sv. Rešnje Telo, potem umiva noge apostolom in slednjič stopi na Oljski gori pred vojake, od katerih pade eden na tla.

Na oboku pa zremo Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem, ko mu je ljudstvo klicalo: "Blagoslovljen, ki pride v imenu Gospodovem - Benedictus qui venit."

Potem gre Jezus po zadnji večerji čez cedronsko brv žrtvovat se za apostole - Vado immolari pro vobis. Ko je odmolil, je pristopil k apostolom in jim rekel, naj vstanejo, zakaj prišla je ura, da bo Sin človekov izdan - Ecce appropinquavit hora. Slednjič ga vojščaki na dvoru Kajfeževe hiše z zavezanimi očmi nasmehujejo - Velabant faciem Ejus conspuentes. Obenem z zadnjim prizorom pripovedujejo evangelisti, kako je sv. Peter Jezusa zatajil, potem pa šel ven in se bridko jokal.

Na stolpiču so naslikane sv. Katarina Aleksandriska, sv. Uršula spredaj in sv. Barbara. - Postajni križ je pritrjen sredi sprednje stene zidanega podstava. Enako pri 8. 10. in 12. kapeli.

7. KAPELA. - ŽALOVANJE SV. PETRA. - MANJŠA OBLIKA.

Pot od 6. do 7. kapele se dviga najprej na desno. Prehoditi je treba 5 korakov in 2 stopnici, 10 korakov in eno stopnico, en korak in 1 stopnico in še en korak. Tu krene pot čez dve stopnici na levo, pelje 18 korakov daleč, se dvigne čez 2 stopnici in konča po 3 korakih pred kapelico, ki je po velikosti in obliki podobna 5., le da je nekoliko globlja. Vsa pot meri 38 korakov in 8 stopnic.

Svetnik kleči v vdolbini, ki je do gotove višine obložena z mehkim kamenjem, se solzi in v goreči molitvi povzdiguje roke. Petelin poleg njega spominja na Gospodovo napoved in njegov greh.

Srednjeveška umetnost ne pozna spokornega sv. Petra, ker se je sploh izogibala večjih afektov. Podobni psihološki motivi so prišli šele v 17. stoletju v navado. Tudi cerkve sv. Petra iz novejših časov so ga imele večkrat kot spokornika v glavnem oltarju, tako na priliko sv. Petra na Kronske gori (1751) in nekdanj tudi na Medvedovem selu.

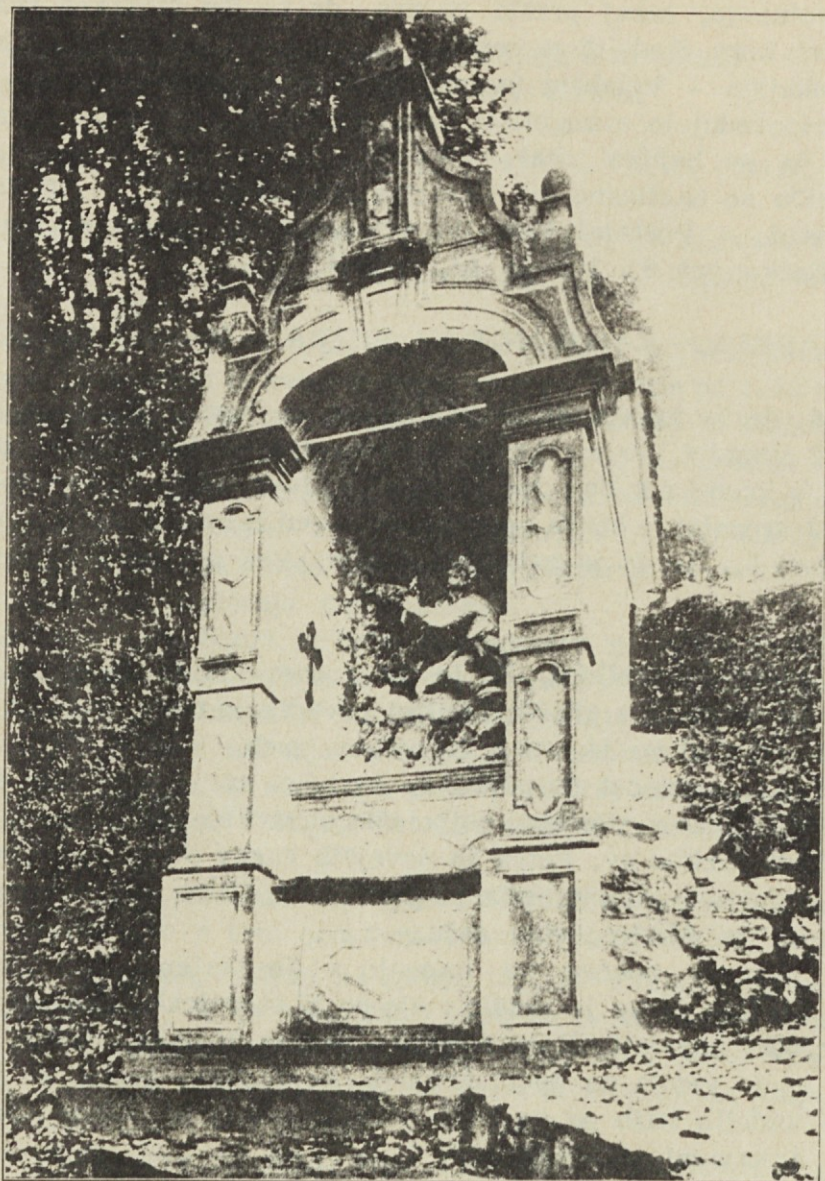
Votlina Petrove pokore se imenuje v Jeruzalemu leta 735 v zgoraj omenjenem slučaju in se je prišlo v njo po 32 stopnicah iz pokore sv. Petra, ki so jo zgodaj pozidali. Romar Sanuto je leta 1310 to cerkev še obiskal, pozneje pa se je videla na onem kraju le še votlina, potem se je na oboje pozabilo. V zadnjih letih pa so našli ostanke z mozaiki, tukaj v Šmarju pa so vsaj stene s kamenjem obložene.

Postajni križ zapazimo znotraj na levi strani.

8. KAPELA. BIČANJE JEZUSOVO. - VEČJA OBLIKA.

Pot od 7. do 8. kapele se dviga čez 2 stopnici na desno in meri 16 korakov. Od Kajfa so peljali Jezusa k Pilatu, potem k Herodu, ko se je vrnil nazaj k Pilatu, ga je dal bičati, da bi omehčal Jude.

Na desni strani kapele vidimo Heroda na prestolu. Z mogočno kretnjo veli belooblečenega Jezusa peljati nazaj k Pilatu. Na levi steni pa stoji Zveličar poleg stebra bičanja, dva rabelja ga slačita, dva judovska velikaša na levi od

Sedma kapela: Žalovanje sv. Petra.

Osmá kapela: Jezusa bičajo.

daleč gledata, na desni pa je morda stal Pilat. Slika je skoraj popolnoma zginila.

Bičanje pa je postavil nad oltarjem kipar. V sredi stoji goli Zveličar z od zadaj k rimskemu stebri privezanimi rokami. Dva rabelja ga bijeta s palicami, tretji pa veže šibe, eden pa vihti rojnato verižico in obenem z drugo roko drži Gospoda za lase. V ozadju pa pripoveduje dalje slikar, kako dvoje dečkov Jezusa zasmehuje in gol vojak, ki ima železne rokavice, vije trnjevi venec; nad njim pa naroča Pilatova žena Prokula z boleznim obrazom sluga, naj ponese možu svarilo vsled nočnih sanj.

Na oboku je predpodoba Job, ki ga dva hudobna duhova trpinčita, žena, prijatelji in drugi pa izkušajo. V voglih so napisani štirje izreki Jobovi, s katerimi je tožil svoje gorje, vsak s primerno ilustracijo. On toži: Moj sovražnik je zbral svoj srd na me - Collegit furorem suum in me. Slika predstavlja baziliska z dečkom, ki njegovo strupeno sapo z zrcalom prestreza in zbira ter v njega samega nazaj meče. To prizadeva bazilisku najhujše bolečine, celo smrt. Nadalje zdihuje Job: Moj nasprotnik mi je vsekalo rano za rano - Concidit me vulnere super vulnus. Poleg teh besed vidimo jelena, ki ves ranjen v gozdu umira. Očak nadaljuje: Sovražnik je planil nad me kakor velikan - Irruit in me quasi gigas. Slikar je postavil zraven orjaškega Goljata, ki se je spravil nad malega Davida. Slednjič očita Job svojim nasprotnikom, da se nasičujejo z njegovim mesom - Carnibus meis saturamini. V sliki pa zremo ubogo Jagnje, ki ga raztrgajo požrešni volkovi. Vse Jobove besede pa veljajo o Žveličarju. Na oboku je predpodoba, na stenah izvršitev. Judje in pogani so zbrali svoj srd na Gospoda, planili so na njega kakor velikan, vsekali so mu rano za rano, nasičevali so se z njegovim mesom...

Na stolpiču je na eni strani sv. Jožef, na drugi strani sv. Janez Krstnik, spredaj Devica Marija od zmage z zastavo, zadnja plat je prazna.

9. KAPELA. JEZUS V VERIGAH. - MANJŠA OBLIKA.

Pot od 8. kapele gre začetkoma na levo, in se vrstijo 3 koraki in 3 stopnice, 12 korakov in 5 stopnic; za tem krene na desno, se po 16 korakih dvigne za 1 stopnjo in konča po 5 korakih pri 9. kapelici. Skupaj torej 36 korakov in 9 stopnic.

V ozki vdolbini stoji Jezus poleg nizkega stebra. Železna lanca oklepata obe roki nad lakti in od njih gre na vsako stran k steni po ena veriga. Tretja veriga pa visi Gospodu okoli vratu, se združi na prsih, gre k lancu vrhu stebra in od tam k steni. Obe roki sta bili nekdanj ob zapesnicah še zvezani z vrvjo. Ozadje je poslikano kot ječa z zamreženim oknom. Ako hočemo izredno in ljudem neumljivo podobo tolmačiti, moramo vprašati stare pisatelje za svet, predvsem pa razložiti, kako so si v prejšnjih stoletjih predstavljali bičanje.

Začnimo z stebrom in oglejmo si najprej njegovo obliko! Prvi ga omenja burdigalski potnik leta 333, nahajal se je pa v sionski cerkvi in je nosil z drugimi stebri vred zgornji zid med ladjami, imel je torej v primeru kakih

50 - 60 cm in je bil visok 5 - 8 m. Ko so Perzi leta 614 razdejal sionsko cerkev, se je steber prenesel v dvorano zadnje večerje, kjer ga je videl galski škof Arkulf, okoli leta 670 svobodno stati sredi. Način bičanja so si kristjani v prvih časih predstavljali, da je bil Gospod le v zgornjem delu telesa slečen, je stal pri stebru, ga objemal in bil tako z vrmi nanj privezan, da je hrbet nudil rabljem. Tako pravi Prudencij o stebru bičanja.

Sv. Hieronim trdi, da je steber kazal sledove krvi - cruore infecta, v 6. stoletju pa so pripovedovali, da so se vsled trdega privezanja prsa Gospodova, roke, prsti, obraz, usta, nos, oči in obradek vtisnil v kamen, kakor bi bil iz voska.

Od gotske dobe naprej so začeli zapadnjaki bičanje na razne načine opisovati. Ako si dobesedno predstavljamo, kar meni Ludolf Saksonski, je to grozen opis. Sv. Vincencij Ferrer je menil, da so Gospoda od pet navzgor bičali, zato da ni navzdol tekoča kri nobenega novega mesta zakrila. Z Walasserjevim opisom se preje strinja tirolska freska v Schwazu in morda je bil podoben kip tudi na Križni gori pri Ložu na Kranjskem. Iz besed domačega pevca Repeža sledi, da je bil Jezus z verigami za roke in noge k visokemu stebru pripet in potem za lanec okoli vratu na vrh stebra obešen:

On ni stal, ležal, ne sedel, ampak gor luftu visel je,
ni mogel, da bi se obrnil, vkljenjen za roke, za noge,
on tudi za vrat je vklenjen bil.

Postajni križ je pritrjen znotraj na desni strani.

10. KAPELA. JEZUSA S TRNJEM KRONAJO. - VEČJA OBLIKA.

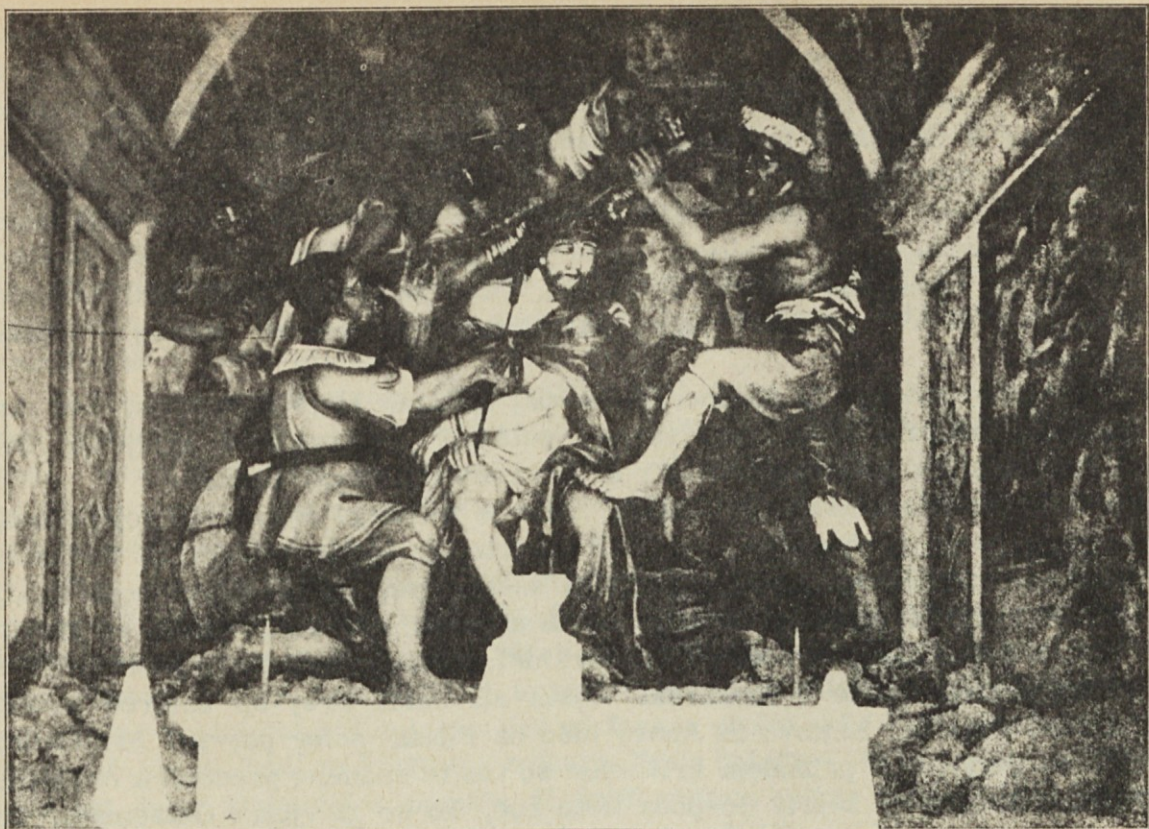
Pot od 9. kapele do 10. je naslednja: 1 stopnica, 14 korakov, zopet stopnica in 5 korakov, skupaj 19 korakov in 2 stopnici na levo.

Jezus sedi nad oltarjem s trstiko v roki in obdan od istih štirih rabljev ko pri bičanju: Eden mu tišči z železnimi rokavicami trnjevi venec na glavo; druga dva pa vsak od svoje strani s palicama pritiskata nanj, četrti pa je pokleknil pred Gospoda in mu jezik ter osla kaže. Slikar je na zadnji steni prizor spopolnil. Dva dečka ščuvata psa na Jezusa, za ograjo pa slonijo Malh, vojščak in sluga, ki ga je poslala Prokula. Z visokega mostovža gledajo Marija Devica, sv. Janez in druge osebe zasramovanje Jezusovo. Na levi steni kaže Pilat Jezusa, rekoč: "Glejte človek!", na desni si pa umiva roke, obsodi Jezusa in vojščaki ga odpeljejo.

Nedolžni Jezus med zbesnelim vojščaki je kakor Daniel med levi, to predstavlja predpoda na oboku, to pove tudi napis: Vzгляд кротости - Exemplar mansuetudinis. Zveličar je lahko z Jobom govoril: Gospodova roka se me je dotaknila - manus Domini tetigit me. Roka s plamenečim mečem ilustrira ta izrek. Z Jobom je lahko vojščakom zaklical: Zakaj me preganjate

Deveta kapela: Jezus v verigah.

Nadstropna skupina v deseti kapeli: Jezusa s trnjem vencajo.

kakor Bog - Quare persequimini me sicut Deus? V sliki beži k Bogu bel golobček, preganjan od dveh črnih krokarjev. Jezusu so veljale preroške besede Izaijeve: Na njem ni več lepote - Non est ei Decor. Tudi sonce izgubi lepoto, če ga zagrnejo oblaki, pove slika. Trnjevi venec je postal za Jezusa venec življenja - Accepit coronam vitae, podoben zmagovalnemu vencu, ki v sliki angel nudi starčku ob koncu dni. Na stolpiču so svetniki: Ignacij Lojolanski, spredaj Frančišek Ks. in Janez Nepomuk. Zadaj je lina brez slike. V njo so zidarji leta 1911 začrtali svoja imena.

11. KAPELA. KRISTUS V ŽALOSTI. - MANJŠA OBLIKA.

Pot od 10. do 11. kapele vodi naprej na desno po 4 korakih čez 3 stopnice in po daljnih 14 korakih čez 3 stopnice. Potem se obrne na levo, in se vrsti 1 korak 1 stopnico, 18 korakov in 2 stopnici in še en korak, na kar peljeta 2 stopnici na desno k 11. kapeli, ki je po velikosti in obliki enaka 9. oziroma 7. in 5. kapeli. Skupaj naštejemo 38 korakov in 11 stopnic.

Okoli ledja ogrnjen sedi goli Jezus brez verig in brez vezi na štirivoglatem kamnu ter z levico podpira trudno glavo, desnico pa polaga na koleno. Ozadje je poslikano kot kupola na slopih, z odprtinama ob straneh in z zamreženim

oknom v zadnji steni. Sredi kupole je od kače ovita svetovna obla in križ nad njo.

Tudi pomen te podobe se je pozabil, čeprav pogostokrat zastopa podobo Križanega v kapelicah in križih ob hrvaški meji. Videli smo jih v Šmarju, Rogatcu, potem po cesti iz Mestinja proti sv. Petru pod Svetimi gorami. Nahaja se tudi v župnijski cerkvi v Slovenski Bistrici, prej pa je bila pred gradom. Imenuje se "Usmiljeni Jezus" ali pa tudi "Hrvaški Jezus". Gotovo, ker je na Hrvaškem najbolj razširjen. Tam je v zagrebški škofiji dvoje župnijskih cerkva in deset kapel posvečenih "Ranjenemu Jezusu - Jesus patiens".

Povoljne razlage te podobe še dosedaj nimamo in je tem težja, ker so umetniki premalo ločili med raznim položaji v Jezusovem trpljenju. Mi razlikujemo pet različnih situacij in predstav sedečega Jezusa.

1. Jezus zasramovan pri Pilatu. Pilat je bičanega Jezusa dal vojščakom, ki so ga vzeli na dvorišče, poklicali kohorto, ga slekli, mu ogrnili škrlatast plašč, so poklekovali pred njega in ga zasramovali rekoč: Zdrav bodi, kralj judovski! In so pljuvali vanj in mu trst jemali ter so ga tolkli po glavi.

2. K smrti obsojeni Jezus v Pilatovi hiši. Kristusovo ječo so lokalizirali v bližini Antonije šele v križarski vojski ali dobi. Prej so namreč kazali Pilatovo sodišče, Kajfovo in Anovo hišo na Sionu, poleg pa, pri Armencih, ječo Gospodovo. S prihodom križarjev so vse te spomine prenesli k Antoniji. Ječo, v katero so zaprli Gospoda tisto noč, ko so ga vjeli v Getzemani, že omenjajo leta 1187.

3. Jezus v ječi na Kalvariji. Pozidali so to ječo potem, ko so Perzi leta 614 razdejali Konstantinove stavbe okoli božjega groba, zakaj v dobi Eterije in drugih predperzijskih romarjev je še ni bilo. Omenja se prvič okoli leta 735, ko je Veliki petek služila za že zgoraj opisano predstavo nošenja križa.

4. Pač pa je zelo razširjena skrajšana oblika, da goli Jezus sedi zvezan na kamnu, brez sledu kake ječe. Jan Pascha pravi: "ko je na kamnu sedel in bil obleke oropan. Na Francoskem se vidi goli Jezus z zvezanima rokama in nogama sedeti na naravni skali, čez katero so pogrnili njegovo obleko. Ob vznožju skale se vidi včasih izklesana mrtvaška glava kot znamenje, da se vrši prizor na Kalvariji. Že to je značilno, da nastopijo prve take podobe istočasno kot prva pobožnost križevega pota. Iz obeh odseva torej globoki vtis, ki so ga dobili jeruzalemski romarji na sv. mestih.

5. Jezus sedi na tleh na križu, mesto na kamnu. Tako se vsaj indirektno vpliva golgotška ječa. Potem pa nastopi Izaija in spominja na svoje prerokovanje, da bo Odrešenik kot jagnje v mesnico peljan. V kakšnem položaju se nahaja šmarski žalojoči Zveličar? Freska v prejšnji kapeli kaže Gospodovo obsodbo, v naslednji kapeli pa sledi nošenje križa, v sredi med tema kapelama pa je naša vdolbina z Jezusom v ječi pri Pilatu. Tekst pasijonskih iger nam je odkril vso težo bridkih misli in čustev, ki grenijo Usmiljenemu Jezusu zadnje trenutke, ko sedi gol v ječi in utrujen podpira od pogleda v bodočnost težko glavo ter v duhu zre na seboj od zapeljive kače

oklenjen svet in križ, na katerem bodo kmalu, četudi za mnoge brez sadu, pribit. - Postajni križ je pritrjen znotraj na levi strani.

12. KAPELA. JEZUS NESE TEŽKI KRIŽ. - VEČJA OBLIKA.

Pot od 11. do 12. kapele se dviga na desno in meri 20 korakov. Po 15. koraku je v njo vdelana 1 stopnica.

Kipi na oltarju: Jezus pade pod križem na tla, vojak, ki ga na vrvi vodi, prestreže križ, Simon iz Cirene pa križ od zadi prijema. Neki rabelj pa brez usmiljenja z buzdovanom bije po Gospodu.

Freska na zadnji strani: Tu koraka ostali spreved na Kalvarijo, najprej dva vojščaka, potem Jožef iz Aramiteje, vojščaki z vrvjo, poveljnik v levovi koži, slednjič Marija z ženama. Na desni steni slačijo Jezusa v pričo judovskih poglavarjev in vojščakov. Na levi strani na steni ga križajo na tleh v prisotnosti pobožnih žen.

Obok. Na sredi uboj Abela kot predpodoba Jezusove smrti in nedolžnosti - Forma innocentiae. V voglih so štiri sličice, ki se nanašajo na les sv. križa. Jezus nese križ in vabi: "Moj jarem je sladek - Jugum meum suave est". Krvaveč stoji v stiskalnici in toži: "Sam sem stiskal svojo stiskalnico - Tolcular meum calcavi solus". Ves od žarkov obdan kaže Jezus svoje petere rane, ki jih je dobil na križu ter zdihuje: "Jeli bolečina, kakor moja bolečina - Si est dolor sicut dolor meus". Slednjič vidimo košato "krasno in bliščeče drevo", Arbor decora et fulgida, drevo sv. križa.

Na stolpiču so sv. Jurij, sv. vojščak Martin - spredaj - in sv. Florijan.

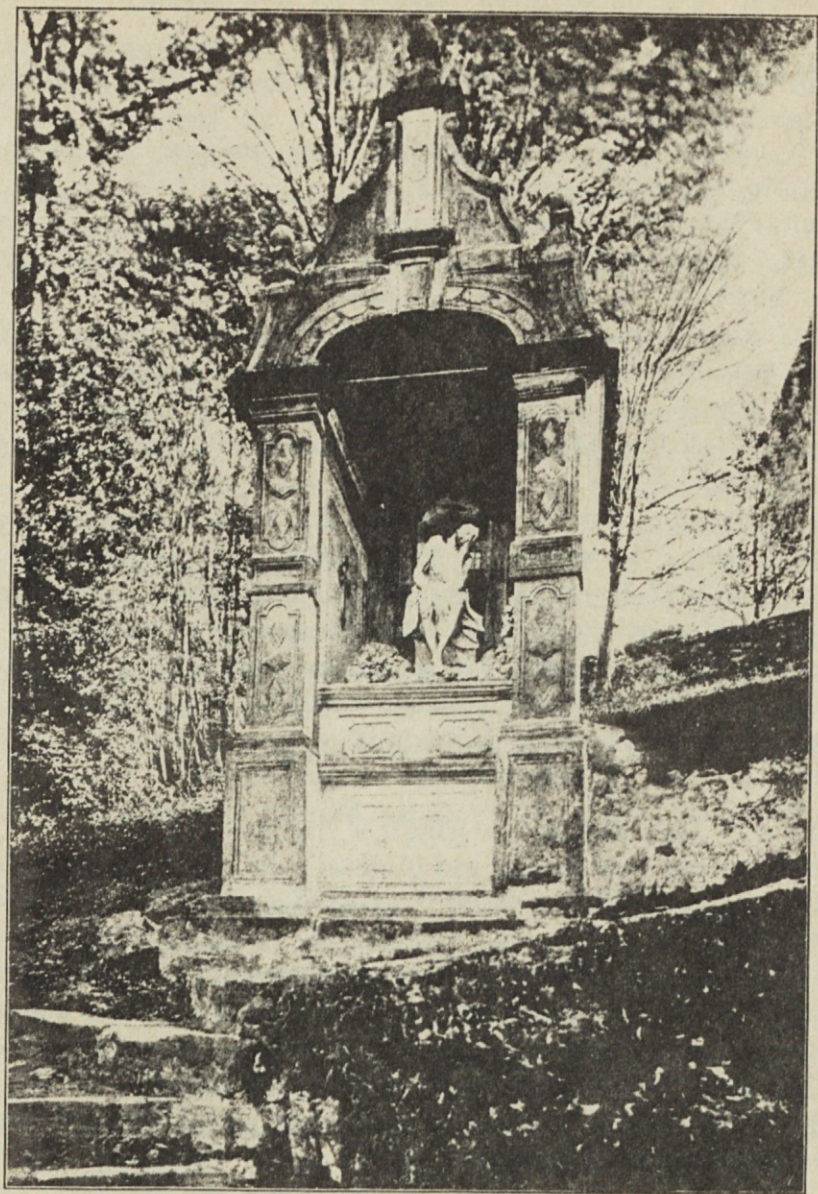
13. KAPELA. KALVARIJA. JEZUS NA KRIŽU. - SAMOSTOJNA OBLIKA.

Pot od 12. do 13. kapele pelje najprej na levo 19 korakov daleč; po 5. koraku treba prekoračiti 4, po 19. pa 1 stopnico. Potem vzame pot naravnostno smer proti cerkvi sv. Roka, in se vrsti 1 korak in 1 stopnica, 6 korakov in 1 stopnica, 5 korakov in 3 stopnice. Tretja teh stopnic je spredaj v baročno lomljeni črti profilirana in je prej tvorila prag pod železnimi vratmi, skozi katere se je prišlo na Kalvarijo.

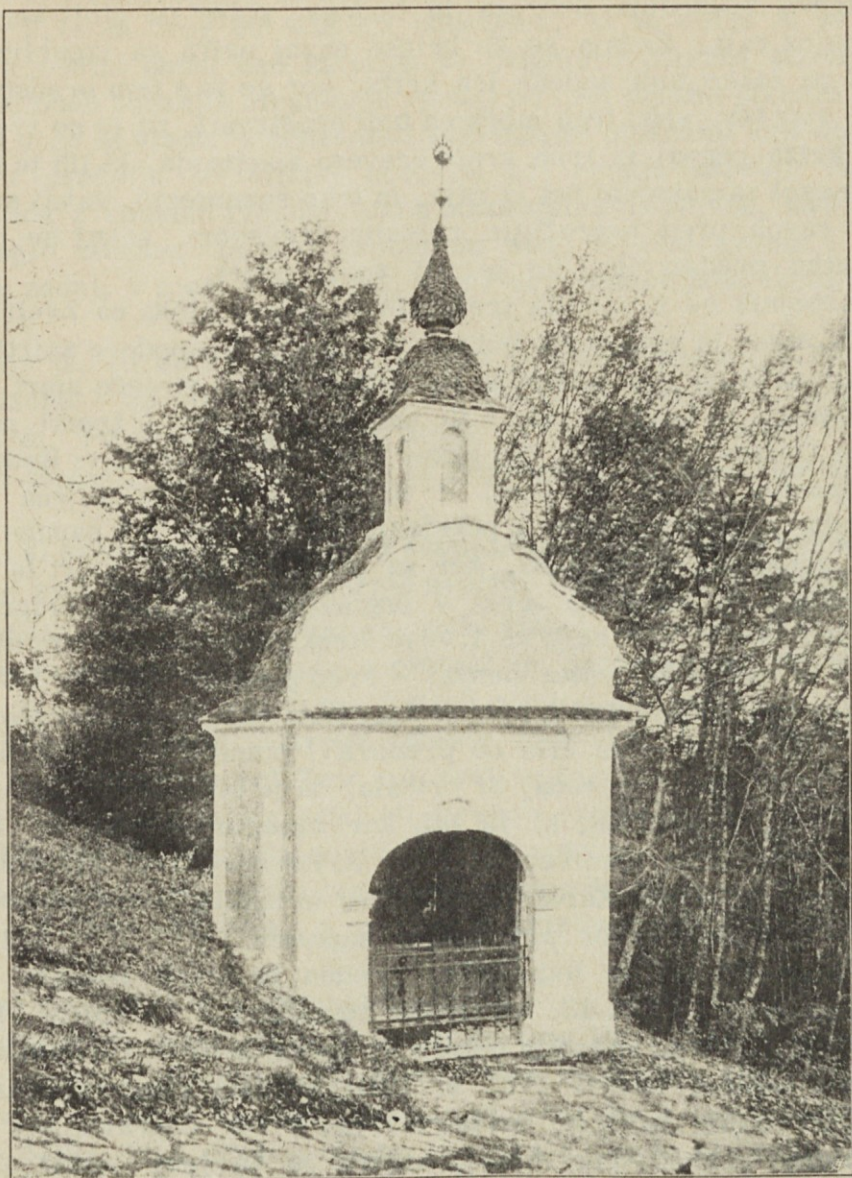
Vrat ni več, stojita pa še 2 m visoka, drug od drugega 2 m oddaljena kamenita podboja ali stebra, ki sta prej nosila na vrhu kamenite buče. Na obe strani podbojev sega do gozda 1 m visok in pol metra debel zid.

Na nadaljni poti se vrstijo 1 korak in 4 stopnice, 2 koraka in 1 stopnica, 11 korakov in 3 stopnice, 3 koraki in 1 stopnica ter zopet 3 koraki in 1 stopnica. Skupaj 51 korakov in 20 stopnic.

Zdaj stojimo pred 7.30 m široko in 10 m visoko povprečno steno, katere sprednja plat, obrnjena proti Šmarju, je razdeljena v tri vdolbine ali niše. Trije visoki križi stoje vsak v svoji plitvi vdolbini, oboke nosijo ob straneh pilastri, poleg srednje vdolbine pa dva svobodno stoječa stebra. Jezus je že nagnil glavo in umrl, Bog Oče, ki se vidi na oboku naslikan, je že sprejel

Enajsta kapela: Kristus v žalosti.

Dvanajsta kapela: Jezus nese težki križ.

njegovo daritev, svet je odrešen, satan je premagan. Spodaj na levi omaguje Marija, sv. Janez vije roke, kleči sv. Magdalena. Na steni za križem je naslikano drevo spoznanja dobrega in hudega, poleg pa stoji angel in tira Adama in Evo iz raja. Zadnja se še bridko nazaj ozira za izgubljeno srečo. Njen pogled pa lahko tudi zadene les križa, ker se je s tem predstavljal tudi padeč prvih staršev, vrhu tega morama tudi upoštevati, da je po srednjeveški legendi les križa pognal iz treh zrnec drevesa spoznanja, ki jih je po božjem naročilu prinesel zamaknjeni Set iz raja, in tako razumemo, zakaj stoji v naši kapeli križ ravno pred nesrečnim rajskim drevesom, zakaj se izgnanje v tistem trenutku predstavlja, ko je raj zopet odprt.

Desni razbojnik se v zadnjih trenutkih zapeljivo gleda na Zveličarja, levi pa se obrača stran in moli jezik iz ust. V trenutku Gospodove smrti pa sta iz oblakov zadaj za njim dva bliska in sta zadela spodaj stoječo smrt - v plahto ogrnjen kostenjak s koso v roki - in hudobnega duha s tremi puščicami. Spolnila se je Ozejeva prerokba, ali kakor moli vzhodna cerkev: Hada si ubil z bliskom božanstva, smrt si pobil s smrtjo svojo. Zlomljena je oblast hudobnega duha z zapeljevanjem k poželenju oči in mesa in k napuhu življenja, tudi smrtna groza je odpravljena, ker za otroke božje je smrt le prehod v večno življenje. Te slike so torej v dogmatičnem smislu pripravljene.

Pred srednjo širšo nišo stoji za 1.08 m široko stopnico 3.14 m dolga, 1.58 m široka in 1 m visoka kamenita menza. - Pred prenovitvijo leta 1910 je stala prvotna letnica nad srednjo nišo, kjer je zdaj znamenje imena Jezusovega. Ako je številka 1735 prava in ni bila ob prenovitvi pomotoma zapisana namesto 1745, kar ni prav verjetno, tedaj bi pričala, da je bila Kalvarija postavljena že pod župnikom Jerešičem, ki je bil, kar smemo sklepati iz njegovega nagrobnega napisa, vnet častivec trpljenja Kristusovega in Žalostne Matere božje. V resnici je oblika Kalvarije drugačna in izpeljava kamnoseškega dela pri njej enostavnejša, kakor pri drugih kapelah.

Slikar Franc Horvat je leta 1910, preden je vmes posegla centralna komisija, prenovil 5., 7. in 13. kapelo ter nekoliko tudi zunanost 14. kapele. Tukaj pri 13. kapeli je po navodilu dekana J. Bohanca nad stranskima križema z zlato barvo zapisal letnici 1735 in 1910, okrasil stene z ornamentiko, naslikal nad srednjim križem, prebarval križe ter popravil pri slikah v vdolbinah spodnja poškodovana mesta, katera je že prej enkrat popravljaj slikar Anton Pavlič iz Buč.

Veličastna zidina je zadaj gladka in brez okraskov, navzgor se končuje v lomljeni črti, katere lepšajo tri kamenite krogle in med njimi dve piramidi.

Postajni križ je pritrjen v sredini sprednje stene pod menzo.

14. KAPELA. SVETE STOPNICE. BOŽJI GROB. - SAMOSTOJNA OBLIKA.

Od 13. postaje 6 korakov na levo je 10 stopnic, ki vodijo ob levi strani Kalvarije navzgor, potem še 2 koraka in 6 stopnic, nato 9 korakov nekoliko na desno in še dve stopnici: tako se po 17 korakih in 18 stopnicah pot končuje pred 14. postajo.

V naravnostni smeri se po hribu navzgor dviga zidan pokrit hodnik, ki preide zgoraj v štirivoglato enakostransko kapelo s kupolo. Stranska, po 0.66 m debela, 2.18 m drug od drugega oddaljena, 11 m dolga in približno 3 m visoka zida nosita obok, nad katerim se dviguje dvestrana streha iz krilnih ploščic. Od obeh zunanjih straneh ju spodaj po vsej dolžini podpira zidan, 0.35 m širok in 0.55 m visok, s poševnimi kamenitimi ploščami krit dostavek.

Spodnje pročelje je slično pročelju pri drugih kapelah večje oblike. Stranska zida z obokom tvori vhod k notranjemu mostovžu, nad vhodom je v steni okroglo okence, in nad pročeljem stoji strešni zvonik z odprto lino spredaj in zadaj, v njem je zvonček, čigar vrv je napeljana skozi obok koj pri vhodu.

Pročelje je, če se vračunata stranska podporna zidova, 4.20 m široko in 6.50 m visoko - od tal do strehe 3 m, odtod do zvonika 1.50 m, zvonik s križcem 2 m. Po dveh stopnicah se dospe do dvodelnih, lesenih vrat s štirimi steklenimi šipami. Lok nad vratni je preprežen z železno, umetniški kovano mrežo.

Vstopivši skozi duri zremo pred seboj trideset kamenitih stopnic, ki segajo od zida do zida in vodijo do zgornje kapele. Luč prihaja v hodnik skozi štiri, četverovoglata okna v zidu, dve na vsaki strani. Stopnice od 2. do 29. imajo vdolano na vsaki strani kapsulo z ostanki sv. mučencev ali drugih svetnikov, 3. 12. in 29. hrani še razen teh v sredi s kapsulo s koščki sv. križa. Te tri kapsule kažejo v voglih pokrova letnico 1748, kar bi pričalo, da so bile kamenite svete stopnice položene ali vsaj te kapsule vdolane šele leta 1748.

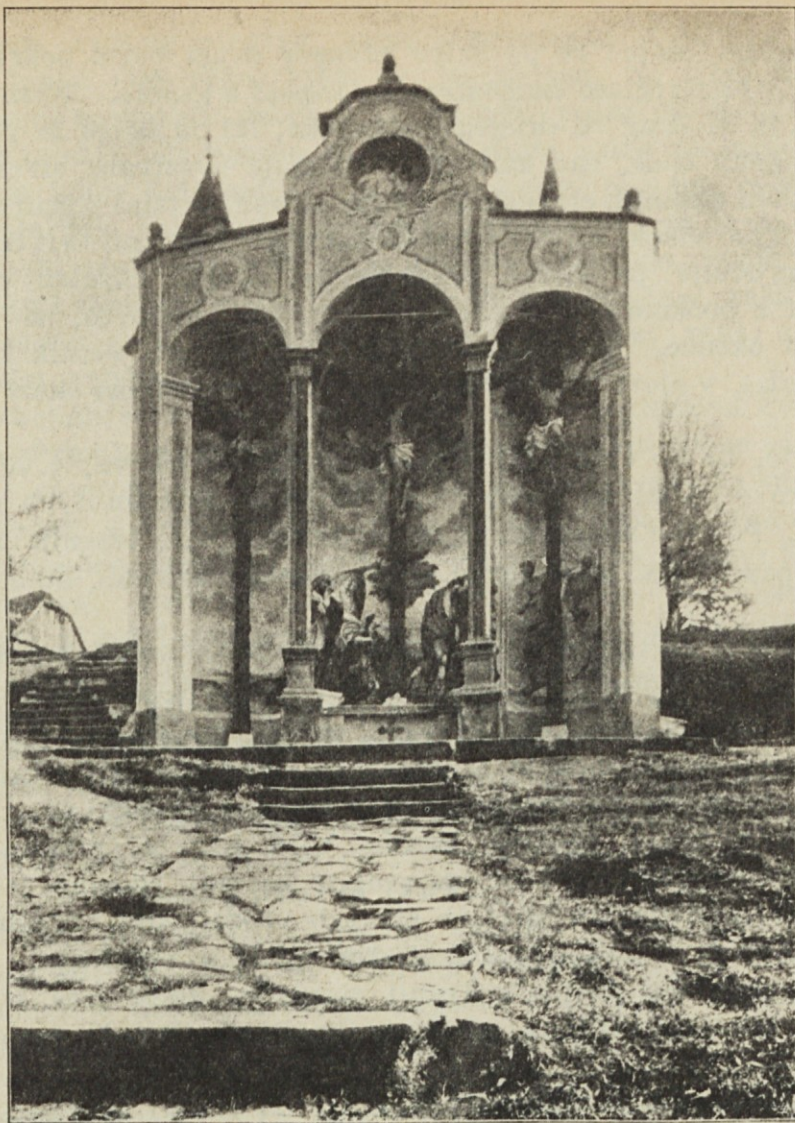
Slike. Na pročelju sta sliki ob straneh vhoda vsled vremenskih vplivov nejasni. Zdi se, da sta bila naslikana dva vojaka - stražnika.

Pred durmi. Na desni znotranji steni: Sv. Helena, na levi znotranji steni: Papež Benedikt XIII. z napisom: Privilegij Papeža Benedikt XIII l. 1746.

Znotraj v hodniku na stranskih stenah - od spodaj navzgor: Med durmi in prvim oknom na desni: Peter si izvoli križ; na levi: Ženska podoba, obsijana od žarkov - nezmotljiva Cerkev. Med prvim in drugim oknom na desni: Sv. apostoli Matej, Jernej in Juda Tadej. Na levi: Sveti apostoli Matija, Simon, Tomaž in Filip. Med drugim oknom in zgornjo kapelo na desni: Sveti apostoli Andrej, Jakob M. in Peter. Na levi: Sveti apostoli Jakob star., Janez in Pavel.

Na svodu: Spodaj proti durmi: Jožefove sanje o Kristusovem trpljenju. V sredi: Vojskujoča se in zmagoslavna Cerkev. Zgoraj proti kapeli: Jakobove sanje nebeška lestvica. Med temi slikami je svod prepleten s stucco-ornamentiko. Baročni okraski se strinjajo v manjše kartuše, v katerih zremo angelske glave.

Ko prekoračimo zadnjo 30. stopnico, stojimo v kapeli, iz katere vodi na levi strani 1.45 m širok in 2.57 m visok izhod na prosto. Zapirajo ga iz železa kovana vrata, na zunanjem loku je letnica 1747. Tloris kapele je kvadrat, čigar stranica meri 4.30 m. Navzgor konča kapela v kupolo, katero

Trinajsta kapela: Kalvarija.

krasi še nastavek s 6 štirivoglatimi, podolgastimi okenci, s strešico in s križcem in na kateri stoji letnica 1746. Visočina od tal do vrha kupole znaša 6 m, nastavek s križcem pa meri približno 2 m.

Znotraj je ob sprednji steni nad eno stopnico 1 m visok in 2,50 m širok oltar, ki je obdarjen s pravico maševanja. Pod menzo je v sredini kamenita plošča z napisom SCALA SANCTA - svete stopnice. Nad menzo je tabernakelj, nad tabernakljem oljnata slika: Od mrtvih vstali Zveličar. Na desni strani visi oljnata slika: Pobožne žene pri grobu. Pod to sliko, na steni spodaj, je pritrjen 14. postajni križ. Na stenah štirih vogelnih stebrov, ki nosijo kupolo, so alegorične slike. Pri svetih stopnicah na desni: žena s križem - vera. Pri

Svete stopnice s kapelo božjega groba od znotraj.

svetih stopnicah na levi: Žena s sidrom - upanje. Ob sprednji steni na desni: Žena s srcem in lučjo - ljubezen.

Na loku nad svetimi stopnicami naslikana svetovna obla, na katero kaplja Jagnjetova kri, od štirih strani sveta prihajajo k Jagnjetu trije kralji in ena kraljica. Ni izključno, da so to zastopniki štirih tedaj znanih delov sveta, klanjajočih se svojemu Odrešeniku. Kraljica - morda cesarica Marija Terezija 1740 - 1780 - bi zastopala Evropo, mož s turbanom in polumesem Azijo, zamorec Afriko, Indijanec z butaro puščic pa Ameriko. Primeri psalm: Karalji iz Tarza in otoki bodo dajali darila; kralji Arabcev in iz Sabe bodo prinašali darove: In molili ga bodo vsi kralji zemlje, vsi narodi mu bodo

služili. (Ps. 71, 10. 11.) Na loku nad izhodom je upodobljen Kristus s 4 evangelisti.

Obok kupole je baročno okrašen s štukaturami; v 4 praznih kartušah so podobe obledele. V sredi kapelo pod kupolo stoji 1.31 m dolg in 0.38 m širok, 0.78 m visok katafalk ali oder, na katerem pod steklenim pokrivalom počiva Kristus v grobu, objokovan od angela. Pot od izhoda iz te kapele do cerkve sv. Roka meri 50 korakov.

Glede razvrstitve štirinajsternih kapel je opaziti naslednji načrt: Kapele 1. 4. 13. in 14. so postavljene v ravni meri križevega pota in so s pročeljem obrnjene proti Šmarskemu trgu. Kapele 5. - 12. stojijo ob straneh omenjene črte, in se pot med njimi vije semtertja. Na desni se vrstita dve mali z dvema velikima, na levi dve veliki z dvema malima. Male so obrnjene proti Šmarju, velike pa navpik k naravnostni smeri. V tem srednjem oddelku se do velikih in do malih kapel po enkrat lomi, od malih do velikih pa tvori ravno črto. Ves križev pot nakako prestavlja orjaški križ, položen na tla po dolgem med Šmarsko župnijsko cerkvijo in med podružnico sv. Roka.

Kar se tiče starosti posameznih kapel, bi bila najstarejša, pa navedenih letnicah soditi 13. kapela ali Kalvarija, postavljena že leta 1735 ob času župnika Janeza Jurešiča. Župnik Dr. Matej Vrečer je dal sezidati najprej 4. kapelo Žalostne Matere božje leta 1745, najbrž obenem s 3. kapelo ali ječo Gospodovo. Leta 1746 se je pričelo z zidanjem svetih stopnic in 14. kapelo božjega groba. To delo je bilo končano popolnoma leta 1747 in 1748. Vmes in morebiti v teku dveh let nato so nastale kapele 5. do 12. Za temi je sledila 2. kapela Škapulirske Matere božje leta 1750. Slednjič je 1. kapela sv. Roka, čeprav je morebiti stala že dolgo prej, dobila sedanjo obliko leta 1753.

CERKEV SV. ROKA. ZUNANJOST

Cerkev sv. Roka je orientirana. S prezbiterijem ali glavnim oltarjem je namreč obrnjena, kakor Šmarska župnijska cerkev - proti vzhodu. Od zunaj napravi vtis preproste stavbe v gotiškem slogu. H glavnemu vhodu na zapadni strani vodi 5 stopnic, nad vhodom je v zidni vdolbini lep kip sv. Roka, proti vremenskim vplivom zavarovan s strešico iz pločevine, nekaj višje na pročelju, ki se navzgor končuje v trikot, je okroglo okno - rozeta. Ob južni steni sta videti dva podporna stebra, enaka onim pri gotiških stavbah, kakor tudi okna kažejo gotiške oblike; ob severni strani in steni pa stopajo iz ravne črte Marijina kapela, hodnik na prižnico, zvonik, ki stoji nekako ob prehodu ladje v prezbiterij, in trije, 0.50 m visoki kameniti stebri, na katerih so nekadaj duhovniki spovedovali.

Razen poglavitnega portala so še štirje manjši vhodi v cerkev, eden na južni, drugi na severni strani - med omenjeno Marijino kapelo in prižnico, tretji pa od vzhodne strani pod stolpom v zakristijo. Ladja meri v dolgosti 18.95 m, prezbiterij 11.60 m; širokost ladje znaša 1.48 m, širokost prezbiterija 5.82 m. Visoka je cerkev 11 m.

NAPISI, KRONOLOGIČNO, PO ČASU UREJENI

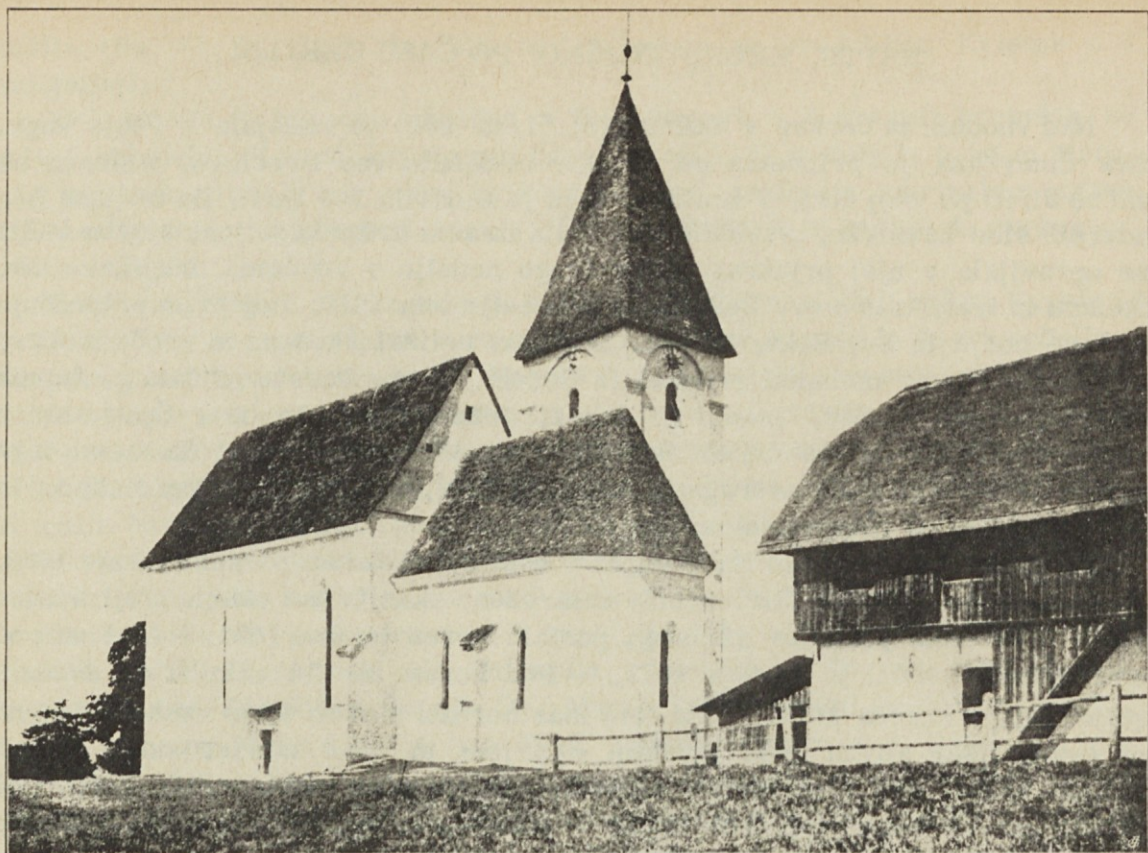
Nad vhodom iz cerkve v zakristijo: "Leta 1645 je rasajala v Ptuj kuga. Dva Šmarčana jo prineseta od ondot v tukajšnjo vas Breclovo. Bolezen se začne širiti po vsej fari. V kratkem času je zadavila 200 ljudi. Da bi ljubi Bog odvrnil šibo kaznivko, sezidala se je bila na tem hribu kapelica, služba božja se opravljala v njej prvokrat vsako drugo nedeljo v adventu, drugikat o sv. Štefanu in tretjikrat o sv. Boštjanu s procesijo leta 1646. Bog je na priprošnjo Matere božje in sv. Roka, ter sv. Boštjana uslišal skesane in vroče molitve ter strašno kugo mahoma pregnal iz dežele. O tem čudežu pričata g. župnik tukajšnji Luka Grbec, potem g. Janez, Jožef Sonce, komisar Šentjurski z vsemi Šmarčani in sosednjimi farami vred. 10. aprila 1646." Na mestu tega napisa je bil nemški, katerega je zabeležil Šentjurski župnik Jožef Kašnik, in se zdaj bere v Šmarskem arhivu.

Na tablici pod zahodno lino stolpa: V čast sv. Roku za odvrnitev kuge 1646. Nad omenjeno sliko je štirivoglato zamreženo okno in nad oknom stoji letnica 1647. - Na loku podbojev glavnega portala bereš letnico 1651. - Na koru pod omrežjem v sredi je letnica 1671. - Pod korom na škropilniku ob desnem stebru stoji letnica 1674. - Na črni marmornati plošči, ki je vzdana v steno na evangelijski strani med glavnim oltarjem in med zakristijskimi durmi vidimo zgoraj grb s ploščatim klobukom in različno razdeljenimi polji, pod grbom pa se bere nagrobni napis v latinskem jeziku: "Tu leži pokopan prečastiti in mnogo spoštovani gospod ANTON KOPINŠEK, bivši Šmarski župnik, kateri je tu umrl 21. avgusta 1700 in pričakuje veselega vstajenja. Amen. Postavil mu je ta spomenik njegov brat Janez Jakob Kopinšek v spomin iz Kranjskega."

Na plošči vzdani v steno na epistolski strani, pod prvim oknom od kora na listni strani oltarja imena Jezusovega se nahaja legenda: o posvetitvi oltarjev 1729 po Gospodu Juriju Ksaveriju de Marotti, škofu Pičenskim in novomeškim proštom.

Na zadnji strani plošče, ki je pritrjena na prehodnem loku med ladjo in prezbitერიjem in ki nosi spredaj napis, zaznamovan pod števil. 13, ter sega nekoliko pod lok, stoji letnica 1738, vidna je od glavnega oltarja. - Nekoliko višje, na znotranji navpični steni omenjenega loka, pod stropom prezbitერიja beremo napis kronogram. Pred 92 letih postavljena in letos obnovljena in ovenčana 1738. Zgoraj na stebru, ki nosi omenjeni prehodni lok, na evangelijski strani v kartuši, obkroženi od stuco, čitaš napis: To cerkev je slikal na presno Bogomil Gessor L. 1738. - Na istem prostoru na epistolski strani zagledaš napis: Prenovil Jakob Brollo L. 1887. Janez Pečko Cerkvni Ključar.

Na plošči pritrjeni na prehodnem loku, se lesketa napis - kronogram, viden iz ladje cerkve: Pod dekanom Martinom Ivanom je bila cerkev sv. Roka prenovljena in preslikana. 1887. Na tem prostoru je bil prej napis iz leta 1651. - Na tlaku za pragom glavnega vhoda je zapisana letnica 1880 - mozaik

Cerkev sv. Roka od jugo-vzhoda.

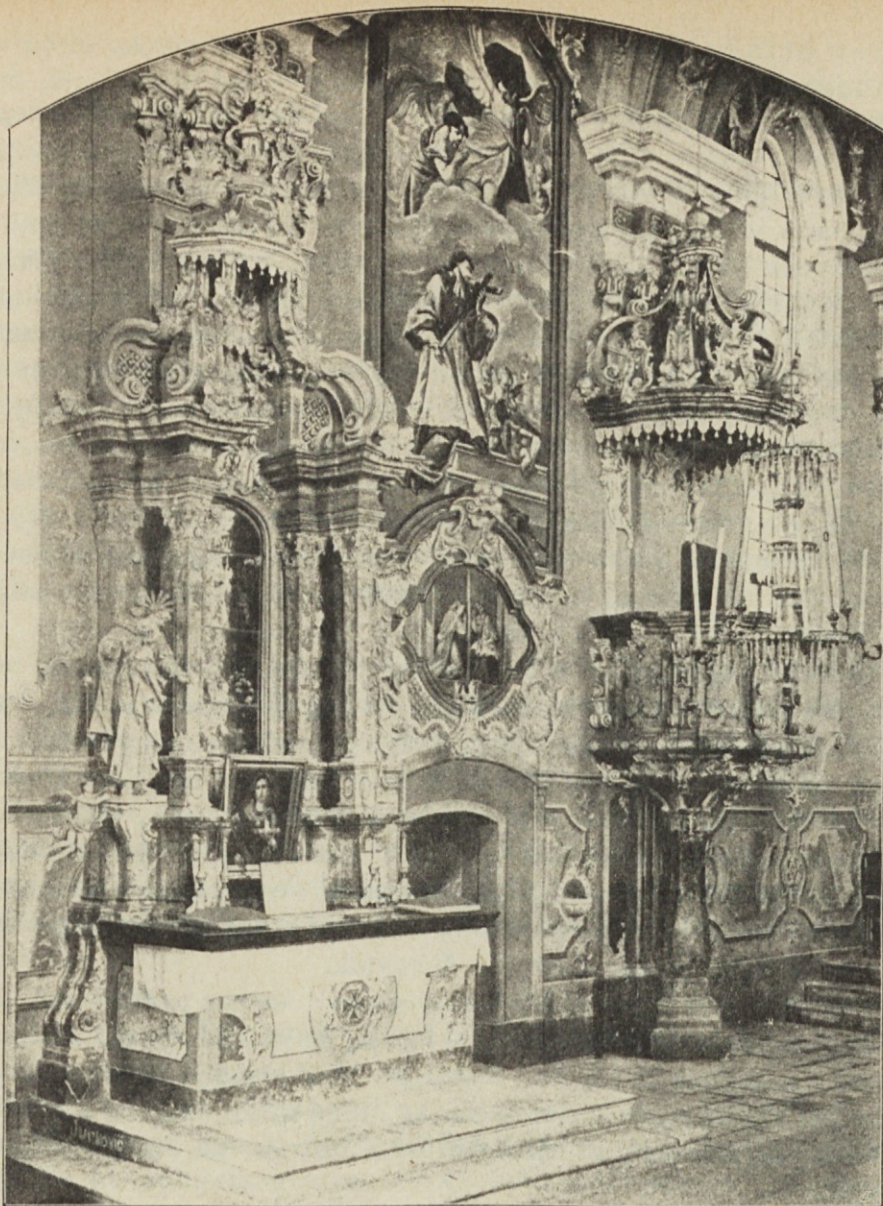
- imitacija.

Na zvonovih beremo v Šmarski kroniki: Na prvem zvonu: Sveta Marija, Mati božja, prosi za nas. 1716. Vlil me je Gospod De Gaisrug iz Šmarja, kot glavni patron Cerkve pod župnikom Janezom Krstnikom Jurešic. Konrad Schneider, zvonar Celje. Drugi zvon: Pod župnikom Janezom Jurešičem: me je vlil v Gradcu pri Theres Wayerin vdovi 1732. Na tretjem in četrtem zvonu je bil napis: Sv. Rok, prosi za nas 1694.

NOTRANJŠČINA CERKEV SV. ROKA

Okna. V notranjščino cerkve sv. Roka prihaja luč skozi sedmera enodelna okna, ki so visoka in gotska, od katerih sta v prezbiteriju dve na epistolski strani, eno pa na evangelski strani, v ladji pa na obeh straneh po dve. Manjši okrogli okenci sta, eno na koru za orglami, drugo v ozadju oltarja imena Marijinega. Tudi za glavnim oltarjem ima prezbiterij veliko okno, slično drugim, ki pošilja luč v cerkev skozi okroglo veliko okno, z rumenim steklom pokrito oltarsko odprtino, zadaj za kipom sv. Roka.

Tlak, ki sega kornima stebroma zviša za eno, pri prehodu iz ladje v

Oltar imena Marijinega

prezbiterij pa za tri stopnice, je po dolgem v širini prezbiterija prenovljen v obliki mozaik - preproge, ki kaže ob straneh po en raven pas, med tema pa petere zvezdnate okraske, od katerih je tam tisti v prezbiteriju največji. Ostali deli ladje so tlakani z navadnimi štirivoglatimi kamenitimi ploščami.

Oltarjev ima cerkev pet: glavni oltar sv. Roka, dva stranska oltarja ob stenah oboda, ki loči ladjo od prezbiterija, dva pa ob južni strani in severni steni ladje, ki je drugače prazna, ker le pod korom ob obeh straneh je postavljeno nekaj klopi.

Glavni oltar: Menza je 2.50 m dolga, 1.02 m visoka in od sprednjega roba do tabernaklja 0.60 m široka ter se vzdiguje nad podnožjem, h kateremu vodita dve po 0.80 m visoki stopnici. Podstav oltarja je preprost zid, prevlečen z mavcem - gips - marmor. Nad mizo stoji tabernakelj, na čigar vratih je izrezljano oznanenje Marijino, oziroma včlovečenje Sinu božjega.

V baročnem do stropa segajočem nastavku se nahaja v srednji, največji niši nad tabernakljem sv. Rok v naravni velikosti. Svetnik drži v levici popotno palico, z desnico kaže na rano na desnem stegnu, spremlja ga psiček.

V stranskih nišah, ki sta v nastavku nad odprtinama, skozi katere vodi pot okoli oltarja, stoji na epistolski strani kip svetnika, klečečega med košatim palmovim drevjem; njemu ob desni je videti zgoraj križ, spodaj pa volovska glava. Nekateri so trdili, da je sv. Pavel puščavnik, sovrstnik sv. Antona, ali pa opat sv. Ilj. Brezdvomno pa ima ljudstvo prav, ki ga časti kot sv. Silvestra, papeža. Starodavna navada je namreč, da se služi dne 31. decembra pri glavnem oltarju sv. maša in se pred svetnikom prižge posebna sveča, kakor na pr. dobi dne 3. februarja kip sv. Blaža namesto škofovske palice gorečo svečo v roke.

Med svetniki tega imena - dva opata, 10. in 26. novembra, en škof 20. novembra, se papež Silvester upodablja, kakor ga postavlja kip. Vladal je od 314 do 335. Med palmovim drevjem, ker je, preden so ga povišali na papeški prestol, prebival v samotnem gozdu na gori Sorakte; tudi ime Silvester znači moža, prebivajočega v gozdu. Poleg sebe ima križ in vola, vštric križa pa je med palmovim vejevjem videti kačjo glavo, ker se o njem pripoveduje, da je z znamenjem križa ukrotil grozovitega zmaja, ki se je tuptam prikazal v Rimu, ter s svojo strupeno sapo okužil zrak, in da je z eno besedo zopet oživil vola, katerega je usmrtil neki judovski čarovnik.

Na evangelski strani je kip umirajočega sv. Antona puščavnika. Kristus ga vabi k sebi, on umira s križem v roki, spodaj je videti svinska glava. V manjši vdolbini nad sv. Rokom je kip sv. Rozalije. Med srednjo in stranskima nišama nosijo po trije stebri zgornji del nastavka, med njimi stoji na epistolski strani kip sv. Škofa Valentina, pod njim božasten človek, na evangelski strani pa je kip sv. Blaža.

Stranski oltarji: Ob epistolski strani, povprečni steni oboda med ladjo in prezbiterijem stoji stranski oltar sv. Jožefa. Miza je 2.10 m dolga, 1.02 m visoka in od sprednjega roba do lesene podlage za svečnike 0.47 m široka. Vzdiguje se nad podnožjem, h kateremu se pride po treh stopnicah, kakor iz ladje v prezbiterij. Podstav je kamenit in kaže izklesana štirivoglate polja s preprosto, pa čedno okrasbo.

Baročni nastavek, ki se dviga do višine prezbiterija, je dvodelen. V spodnjem delu visi med dvema stebroma oljnata slika sv. Jožefa, krasno starinsko delo, pod njo sta dve iz gipsa izklesani angelski glavici, nad njo pa je pritrjena s stucco - okraski obrobljena tablica z grbom grofovske rodbine Gaisruck, ki je prebivala od 1666 do 1799 v grajščini Šmarje pri Jelšah, ki je obilo dobrega storila in mnogo darovala za Šmarska svetišča. - V zgornjem, manjšem delu zapazimo oljnato sliko sv. Joahima.

Ob nasprotni evangelski strani stoji na istem prostoru oltar sv. Sebastijana, po velikosti, obliki in razdelitvi enak oltarju sv. Jožefa, le da predstavlja večja oljnata slika sv. Sebastijana, zgornja manjša sv. Ano, namesto grba pa je monogram: SB.

Na epistolski strani ladje med južnim stranskim izhodom in oknom blizu kora ima svoj prostor oltar presv. Imena Jezusovega.

K podnožju vodita dve stopnici. Miza s podstavom vred ima približno iste mere in oblike, kakor so pri prejšnjih dveh stranskih oltarjih. Tukaj je podstav navaden poslikan zid. Nastavek je bogato okrašeno stucco-delo, v podobi niše z baldahinom. V niši, katero zapirajo steklena vrata, je kip praškega Jezusa, nad nišo pa tablica s signaturo Imena Jezusovega. - Zgoraj pod baldahinom je na navpični steni pritrjena podoba Svetega Duha. Ob straneh niše stojijo trije štirivoglati, navzgor se razširjajoči stebri; med njimi je na epistolski strani kip sv. Frančiška Ks., na evangelski pa kip sv. Ignacija Loj. V ozadju menze stoji med svečniki preprost leseni križ in za njim zapaziš oljnato sliko "Ecce homo" v okviru.

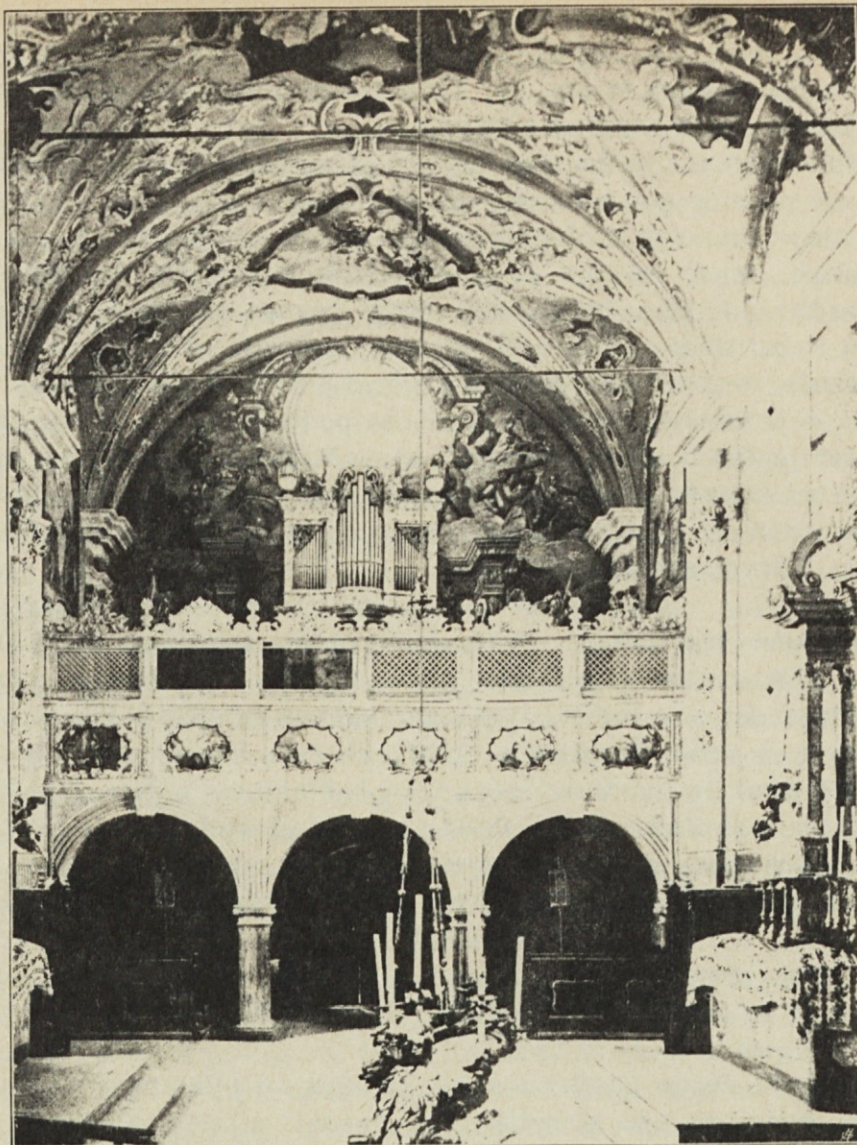
Na vzporednem prostoru ob evangelski strani je postavljen oltar presladkega Imena Marijinega. Velikost in oblika sta kakor na oltarju Imena Jezusovega. Nišo tvori tukaj šest v podolgastem pokrogu postavljenih stebričev. Od zadaj sije luč skozi okroglo okence na soho Matere božje, ki je z božjim Detetom vred oblečena v plašč, venčana in obkrožena od angelov. Nad nišo blišči znak Imena Marijinega. Pod baldahinom počiva Jagnje božje na knjigi, zaprti s sedmimi pečati. Med stranskimi stebri stoji na evangelski strani kip sv. Joahima, na epistolski strani pa sv. Ane. V ozadju menze stoji med svečniki križ in zadaj prislone oljnata slika Marije - celjske Matere božje v okviru.

CERKEV DUHOVITO POSLIKANA

V prezbiteriju delijo obojno steno, ki sega od pilastrov vštric glavnega oltarja do prihodnjega loka v ladji, trije srednji pilastri ali stenski stebri v štiri polja. Ta so izpolnjena tako le: Na epistolski strani, od oltarja proti ladji, je v prvem polju okno; na drugem fresco - slika: Hromi in kruljavi kličejo na pomoč sv. Roka, ki je v nebeški slavi. Tretje polje zavzemajo zakristijska vrata, zgodovinski napis s sliko in nekaj više omreženo okno; na četrtem pa je slika: Jetniki kličejo na pomoč sv. Roka, ki v nebesih prosi za nje.

V višini teh slik je na vsakem imenovanih treh stebrov na obeh straneh prezbiterija konzola ali iz zida moleč postavek, na katerem stoji angelček s svetilnikom v roki. Pod temi angelčki in še na znotranjih plateg obojnega prehodnjega stebra so medaljoni s slikami deseterih sv. apostolov. Na epistolski strani sveti apostoli Peter, Andrej, Jakob starejši, Simon in Matevž, na evangelski pa sv. Pavel in sv. Tomaž, Jernej, Jakob mlajši in Janez.

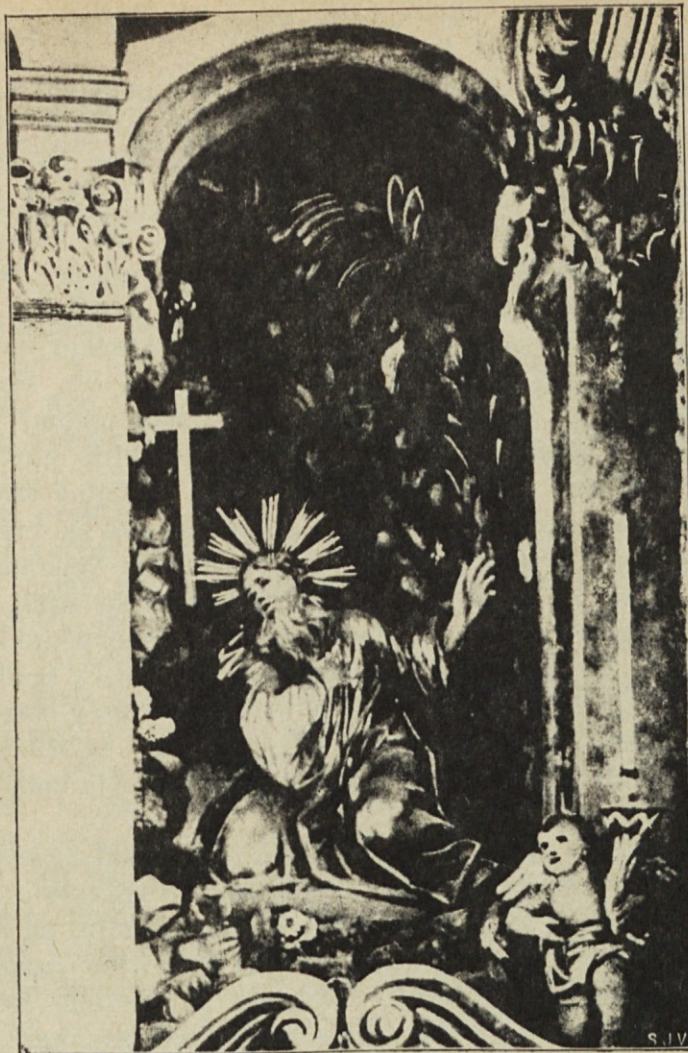
V prezbiteriju na svodu vidimo dve veliki sliki. Prva, bliže oltarja, nam

Notranjščina cerkve sv. Roka. Pogled proti koru.

predstavlja sv. Roka, kako v nebesih prosi usmiljenja božjega Sodnika za usmiljenje in odvrnitev šib božjih. Angel drži mrtvaško glavo, meč in šibe nad zemeljskim oblom, na desni v oblakih je sveti Rok, zatopljen v molitev, nad angelom pa stoluje na oblakih Kristus s križem v levici in z bliski v desnici. Druga, pomaknjena proti ladji cerkve, nam kaže presv. Trojico, ki pošilja angele na svet.

Ob straneh svoda so nad omenjenimi stenski stebri na listni in epistolski strani naslednje podobe: Vštric oltarja dve angelski glavi, dalje proti ladji sv. Avguštin, potem sv. Rok, kako po telesu še z verigo priklenjen k zemeljskim obli umira, med tem ko mu angel kaže napis: In boš v kugi patron;

Kip sv. Silvestra, papeža, v nasadu velikega oltarja

in na četrtem mestu sv. Ambrož, škof s knjigo in peresom. Na evangelski strani nam slike v istem redu predstavljajo najprej dvoje angelskih glav v manjši kartuši, potem v večjih medaljonih sv. Gregorija Velikega, sv. Roka kot popotnika, spremljanega od angela, in pa sv. Hieronima.

Ladja cerkve je po stenskih stebrih in pilastrih enako razdeljena kakor prezbiterij in presvetišče. Po dveh pasovih, ki vežeta obojestranska stebra na drugem in četrtem mestu, je strop deljen v tri polja, v dve in v srednje večje.

Na steni prehodnega loka, med prezbiterijem in ladjo, zazremo v sredi od okvira, stebrovja in stucco-ornamentov obkroženo prelepo fresco - sliko Marije brezmadežne. Nad njo je upodobljeno božje oko, pod njo pa je pritrjena plošča z napisom: "Pod dekanom Martinom Ivanc je bila ta cerkev sv. Roka poslikana in obnovljena 1887". Na desni strani stoji med stebrovjem kip sv. Jožefa, na levi pa kip sv. Janeza Krst. Nekoliko nižje med stukaturnimi

okrasbami nad oltarjem sv. Jožefa je naslikana sv. Rozalija, nad oltarjem sv. Sebastijana pa je uprizorjen sv. Sebastijan.

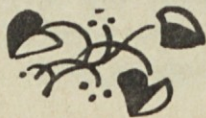
Na južni stranski steni v ladji cerkve je med prehodnim lokom in prvim stebrom okno, nad oknom mala medalijon slika Kristus izroči sv. Petru ključe; nekoliko višje v trikotnem oboku na svodu pa nam dve kartuši kažeta po dve angelski glaviči. Med drugim in tretjim stebrom nam poglobitna slika predočuje smrt sv. Frančiška Ksav., pod to sliko, nad južnim izhodom, je druga manjša sv. Frančišek, kako pridiguje nevernikom, nad njo pa je na trikotnem svodu naslikan sv. apostol in evangelist Matevž. Med tretjim in četrtem stebrom se nahaja okno, nad tem pa je uprizorjen častitljiv mož, najbrž sv. Peter na apostolski poti, višje v oboku pa sv. evangelist Marko. Med četrtem stebrom in sprednjim zidom, to je nad korom, vidimo sliko sv. Antona Pad., višje v oboku pa dve kartuši z angelskimi glavicami.

Na evangelski strani ali na severni steni se vrstijo v enakem redu okno, nad njim slika krsta Jezusovega in višje na oboku dve kartuši angelčkov. Na drugem mestu nam velika sloka predstavlja sv. Janeza Nepomuka, v ozadju je videti kraljevi grad in most čez Moldavo; nekoliko nižje, nad severnim izhodom, vidimo manjšo sliko sv. Janez Nepomuk spoveduje kraljico, zgoraj v oboku pa opazimo sv. apostola in evangelista Janeza. V naslednjem polju je zopet okno in nad njim slika sv. Pavla na potu, še višje v oboku je upodobljen sv. evangelist Lukež. Na korom je kaj lepo in izpodbudno uprizorjen prezaslužni župnik Matej Vrečer v molitvi pred Materjo božjo, sv. Jožefom, sv. Sebastijanom in sv. Notburgo.

Na stropu zagledamo na prvem, manjšem polju upodobljeno zmagoslavno, vojskujočo se in trpečo Cerkev. Pod to prisposodobno sliko je proti prehodnemu loku na evangelski strani slika preblažene Device Marije, na nasprotni strani pa nadangela Gabriela, kar pomenja skupaj Marijino oznanenje. Srednja največja slika na svodu predočuje venčanje preblažene Device Marije v nebesih. Nad pevskim korom zapazimo v sredini sv. nadangela Mihaela, nekoliko nižje na listni strani sv. Jožefa z Jezuščkom ob roki, na evangelski strani pa Janeza in Jezuščka z Jagnjetom.

Na steni za orglami so okrog okroglega okna naslikani sveti štirinajsteri pomočniki v nebesih. Pod omrežjem pevskega kora je uvrščenih šest krasnih medaljonov, ki predstavljajo farizeja in cestninarja v templju, sv. Magdaleno, spokornega, Petra s petelinom, sv. apostola Pavla v puščavi v sveti deželi in kralja Davida.

Vsi ostali prostori na stropu in deloma na stenah so bogato okrašeni z nežno stukaturo, obstoječo iz vejic, cvetlic in drugih okraskov. Kartuše med ornamentami so izpolnjene ali z ravnimi črtami v obliki mreže ali z zvezdicami, ali z angelskimi glavicami ali tudi s podobami angelov z različnimi simboli, kakor na pr. na svodu nad oltarjema imena Jezusovega in Marijinega. Vsa ornamentika ali okrasitev kaže rokoko - slog.

NEKATERE ZANIMIVOSTI O NOTRANJI OPRAVI

Prižnica je posebno lepo in nežno delo, stoji ob 2. pilastru na evangelski strani v ladji cerkve. Na vitkem stebru sloni prostor za pridigarja, nad njim streha s fino izrezljanim nastavkom, vse iz kamna, prevlečenega z gipsom, in olepšano z bogato ornamentiko. Na prižnico se pride po hodniku od severne strani od zunaj.

Orgle z 12 registri so iz leta 1833; napravljene so bile v Mariboru. Ura v zvoniku je bila leta 1871 narejena od urarja Martina Hrastnik v Laškem.

Spovednice so v cerkvi štiri, preprosto delo in stojita dve v ladji ob stranskih stenah, dve v hodniku za oltarjem Imena Marijinega. V prezbiteriju so ob stranskih stenah postavljene štiri umetno izrezljane klopi, ena na vsaki strani zakristijskih vrat, dve na nasprotni strani. Poslednji se držita skupaj. Nekaj klopi ima prostor pod korom.

Svetilnica za večno luč je delo iz posrebrene in pozlačene kovine. Ona ima podobo srca, v čigar tri strani so vdlane barvane šipe, za katerimi so v notranjem prostoru srca žari večna luč.

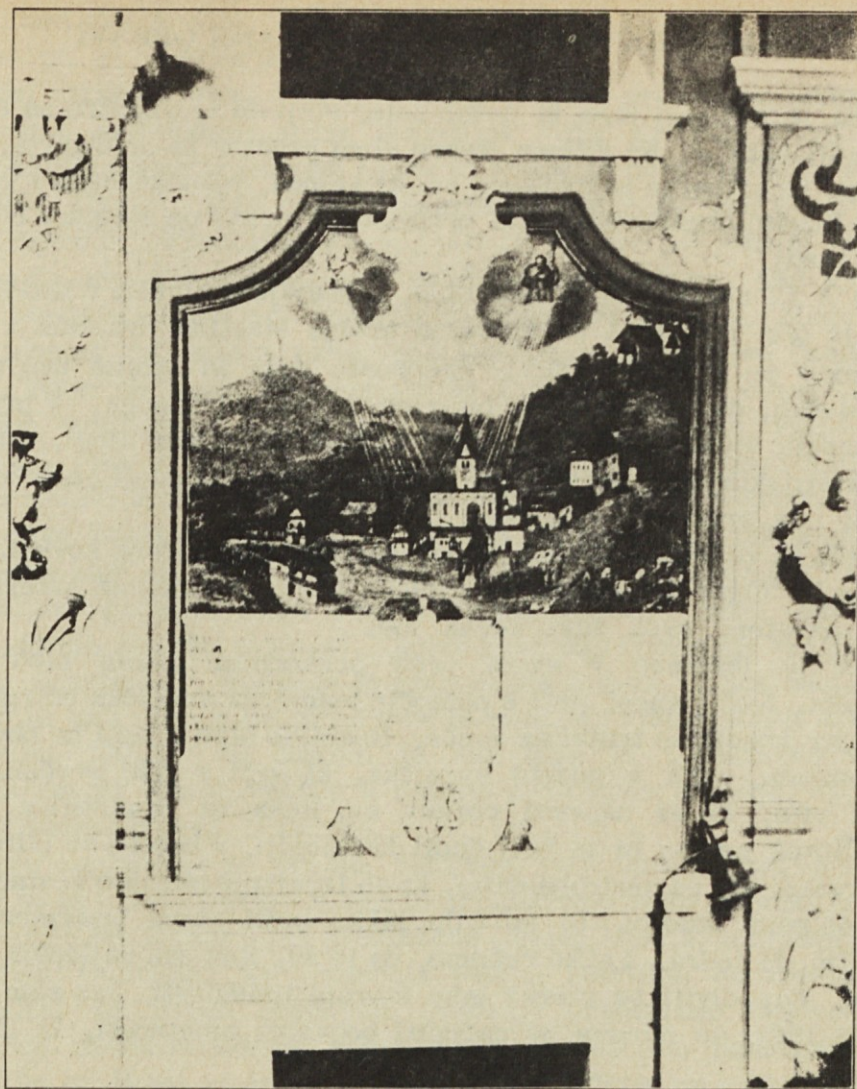
Zanimiv je lesteneč v sredi pred prehodnim lokom med ladjo in prezbiterijem. Večji angel drži s pomočjo manjšega angelčka odtrgan palmov vrh, na čigar koncih so trniki za sveče. Nekoliko niže v ladji na obeh straneh manjša lestenca, vsak v podobi angelčka, ki drži v roki svečnik s svečo.

Celotni vtis, ki ga napravi cerkev sv. Roka na opazovalca se ne da popisati. Človek ne ve, bi le bolj čudil harmoniji, v katero se izlivajo slike, kipi in okraski, ali pa podrobnostim, ki so izpeljane skrajno vestno in nežno. Tudi po dolgem študiju, bi ne bilo lahko priti vsem posameznostim in zanimivostim do jedra. Lahko rečemo, da je sv. Rok ena najlepših cerkva na Štajerskem. Kar diviti se moraš tako izbrani umetnosti. Jaz sem jo zadnjič videl poleti 1969, ne morem se načuditi bogastvu umetnosti, ki jo skriva v sebi.

SVEČANOST DNE 8. OKTOBRA 1911 PRI SV. ROKU

Takrat so bile zadnjikrat blagoslovljene umetno in lično obnovljene kapele opisanega križevega pota. Za slovesnost je bil povabljen prevzvišeni škof iz Maribora Dr. Mihael Napotnik. Pripeljal se je v soboto zvečer 7. oktobra 1911 preko Grobelnega in Št. Vidu v Šmarje pri Jelšah. Šmarčani so svojega nadpastirja sprejeli nad vse prijazno in slovesno. Pred vhodom v trg so ga za domačim dušnim pastirjem g. dekanom J. Bohancem pozdravili trški župan Franc Ferlinc, odbornik okoliške občine Jožef Stoklas, okrajni sodnik Anton Mladič, davkarski nadoskrbnik Aleksander Orožen, šolski ravnatelj Franc Jurkovič z učiteljstvom, zdravnik Dr. Jožef Rakež, trgovec Janez Lešnik, žandarm. postajevođa Franc Weber, načelnik požarne brambe Mihael Skale, potem Marijina družba in izredno veliko število vernikov.

Raz vseh hiše v trgu so plapolale zastave, ob potih, zlasti k sv. Roku, so

Početek božje poti k Sv. Roku. Zgodovinska slika
z napisom nad zakristijskimi durmi podružnice.

se vrstila nešteta opletena drevesca, in postavljenih je bilo več slavalokov, s primernimi napisi, n.pr. na hribu pri Halerjevi kapeli: Srečen pot in zopet prihod! - pred župniščem: Slava Vladiki! - Pred 13. kapelo ali Kalvarijo: Michael, Quis ut Deus! - pred cerkvijo sv. Roka: Danes se šmarska župnija raduje, ker jo premili nadpastir obiskuje! - Na večer je gasilno društvo v zvezi z domačim pevskim zborom pod vodstvom organista Karola Želič in s šmarsko godbo pod vodstvom J. Jelen priredilo pred župniščem krasno uspelo serenado ali podoknico.

V nedeljo dne 8. oktobra 1911 je prevzvišeni ob 8. uri zjutraj služil sv. mašo v farni cerkvi ter je blagoslovil 14. svete križe, katere so dali napraviti

Župnik Matej Vrečer v molitvi.

Podpirajo ga s svojo priprošnjo sv. Rok, sv. Jožef, sv. Mati božja, sv. Sebastijan in sv. Notburga, kakor vidimo za odgrnjeno zaveso, ki sicer zemlji zakriva nebesa.

v Mariboru, in kateri so potrebni, da se pri pobožnosti križevega pota zadobijo odpustki. Ob pol 10. uri se je začela pomikati med molitvijo sv. rožnega venca nepregledna dolga procesija iz župnijske cerkve po strmini proti sv. Roku. Množica je bila cenjena na 7000 ljudi. Med potom je nadpastir blagoslovil vse kipe in slike prenovljenih kapel ter pri vsaki postaji med molitvijo in premišljevanjem dotične skrivnosti sv. križevega pota položil na primeren kraj ali prostor enega izmed štirinajsterih križev, ki so jih nosili šmarski fantje, ki so imeli bele trakove čez rame in prsi.

Ob pol 1. uri popoldne je dospela procesija v cerkev sv. Roka, ki je bila tudi zunaj vsa prenovljena. Tu je bil še blagoslovljen kip sv. Roka nad glavnim

cerkvenim vhodom in kip Matere božje s 24 angelčki na stranskem oltarju presladkega Imena Marijinega.

Od pol 1. ure do pol 2. je prevzvišeni pridigal v cerkvi sv. Roka, sam je bil v srcu ganjen ob veličastnosti in v spominu na svoje prvo bivanje v tem svetišču kot otrok, svojim dovzetnim in tudi močno ganjenim poslušalcem govoril pridigo o Žalostni Materi božji, ki je priobčena v prvem delu knjige, ki je izšla ob tej priliki. Naj tu navedem nekaj besed od Boga navdihnjenega pridigarja, mariborskega škofa Dr. Mihaela Napotnika:

“Za španskega kralja Karola VI. je bil v Madridu dvajset letni mladenič zavaljo umora obsojen na vislice. Nešteta množica ljudstva je bila pričujoča, ko so gnali ubijalca na morišče. Sorodniki, znanci in prijatelji nesrečnega fanta so gledali le od daleč in so zatrjevali, da niso nikdar poznali hudobneža. Samo le ena oseba je stala blizu vešal, blede kakor smrt in mutasta kakor mrlič. Snežno beli lasje so razodevali njeno visoko starost. To je njegova mati, je naenkrat zašumelo med množico. Ko je pa čudežna žena povešene svoje oči povzdignila in pogledala tja gori k fantu, ki je bil že umrl na vislicah – ko je bila pogledala in se ozrla kvišku s tako milim pogledom, kakoršen je bil materin, tedaj je celo resni birič zakril svoj obraz in si otrnil solzo, in v tem trenutku je glasno zajokala vsa pričujoča množica. Uboga žena je bila res mati obešenega morilca, stara še le 40 let. Ali notranja srčna žalost ji je pobelila glavo, pa jo je storila kakor sto let staro osebo. Malo dni za tem groznim prizorom so zanesli ubožico k počitku v hladni zemlji. Žalost jo je bila umorila.

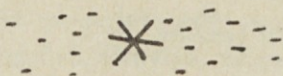
“In vprašam vas, premili poslušalci, kaj je ta hudodelec Madriški glede na tistega, o katerem je Poncij Pilat izrekel sodbo: Jaz ne najdem krivice nad njim? In o katerem je rimski stotnik pri križu glasno zaklical: Ta je Sin božji, on je pravičen! In kaj je mati tega zlega sina nasproti materi Jezusovi? Vsi rodovi zemlje bodo gledali svojedobno tisti izredni prizor četrte postaje. Kaj in Neron, Judež in Kajfa, Dioklecijan in Antikrist si bodo brisali solze kakor tisti birič obešalec. In vsi rodovi sveta bodo žalovali in tarnali. Pa kar je Marija sočutila in trpela v srcu na neznanim trpljenjem svojega božjega Sina, ta notranja duševna bol je presegala in presega vse človeško čutenje in vse človeško spoznanje. Marija bi bila žalosti umrla, ko bi je ne bila tešila in krepčala kakor skala trdna vera in ko bi je ne bilo osrčevalo sladko upanje bližnjega vstajenja. Saj trdi sv. Anzelm: Marijine bolečine so bile tolike, da bi bile zadostovale, jo vsak trenutek umoriti, ko bi je Bog ne bil po posebnem čudežu ohranil pri življenju...” Tako je govoril od Boga navdihnjeni govornik, mariborski škof Dr. Napotnik.

Po pridigi se je pela sv. maša in zahvalna pesem Te Deum laudamus in se je vršilo darovanje za prenovljene kapele, h kateremu je Nadpastir prispeval 100 kron.

Ob 3. uri popoldne je bila zaključena cerkvena slovesnost, kakoršne še nismo in je gotovo ne bomo več doživeli. – Slavnosti so se udeležili namestnijski svetovalec in okrajni glavar celjski Marino, baron Müller,

arhidiakon konjiški Franc Hrastelj, kozjanski dekan Marko Tomažič, šmarski rojak profesor Janez Krst. Vreže, Andrej Zdolšek, župnik od Sv. Štefana, Janez Gajšek iz Št. Vida pri Grobelnem, Valentin Mikuž, župnik iz Št. Jurja pri Celju, Jožef Kranjc, župnik iz Zibike, Franc Gomilšek, župnik od Sv. Petra na Medvedovem selu, Martin Krajnc iz Sladke gore in kaplani Maks Asič, Anton Pučnik in Franc Sinko. Vsi ti so bili povabljeni v župnišče k slavnostnem obedu, ki so se ga udeležili tudi župan Franc Ferlinc, zdravnik Jožef Rakež, šolski ravnatelj Franc Jurkovič, trgovec Janez Lešnik in načelnik gasilcev Mihael Skale.

Ko je prevzvišeni Vladika zvečer zapuščal prijazno Šmarje, so bila okna vseh hiš v trgu razsvetljena. Nedvomno je prevzvišeni z ganjenim srcem prosil Boga, da naj na priprošnjo Matere božje Šmarske in sv. Roka varuje tako dobre in verne škofljane vsake nezgode na duši in na telesu, pa da jih naj stori srečne časno in večno. - Sveti križ božji.

Zgodovinski viri:

Msgr. Ivan K. Vreže: Šmarje pri Jelšah - Zgodovina in opis njegovih Svetišč. Založila romarska cerkev sv. Roka pri Šmarju 1923.

Dr. Franc Kovačič: Zgodovina Lavantinske škofije ob 700 letnici njene ustanovitve. Maribor 1928.

Dr. Mihael Napotnik: Križev pot na bregu sv. Roka v Šmarju pri Jelšah. Maribor; lastna založba. Tiskala Tiskarna sv. Cirila 1913.

Dr. A. Stegenšek: Pot trpljenja v Šmarju pri Jelšah. Voditelj v bogoslovnih vedah Letnik XV. v Mariboru 1912.

Domislice

Sestra je vprašala učence: „Kaj je Noe delal v barki?“

„Ribe je lovil,“ je hitro odgovoril eden izmed učencev.

„Ali jih je veliko ujel?“

„Najbrž ne, ker je imel samo dva črva.“

Nemški pesnik Werner je bil rojen in vzgojen protestant. Pozneje je prestopil v katoliško Cerkev. Na dvoru so bili radi tega nevoljni. Nekdo ga je grajal:

„Nimam rad ljudi, ki spreminjajo vero. Zdi se mi, da to ni prav.“

„Jaz sem istega mnenja,“ je odgovoril Werner. „Prepričan sem, da je Luter zelo napačno ravnal, ko je spremenil vero. Zato sem se vrnil v vero, ki jo je on zapustil.“

DOMISLICE:

Ko je sestra prvikrat prišla v drugi razred osnovne šole v novi redovni obleki, je vprašala:

„Ali vam ugaja naša nova redovna obleka?“

„Je zelo lepa,“ je odgovorila deklica. „A meni je bolj ugajala ona iz stare zaveze.“

Mož in žena sta obhajala zlato poroko. Župnik je bil naprošen, naj med banketom spregovori nekaj besed. Začel je tako:

„V teh časih nas vajin jubilej utrjuje v zaupanju v človeško naravo. Gotovo sta bila srečna v vajinem zakonskem življenju!“

„Do sedaj,“ je pripomnila žena in zaskrbljeno pogledala moža.

Učitelj je vprašal učence:

„Kateri mesec ima 28 dni?“

„Vsi,“ je pogumno odgovoril Janezek.

Prijatelja sta sedela pri kozarčku vina: Prvi je dejal:

„Človeško življenje ni drugega kot odgovarjanje na vprašanje: kam. 20 let moraš odgovarjati na to vprašanje mami, nato pa 40 let ženi.“

Prijatelj je nadaljeval:

„In ko umrješ, žalujoči zopet mislijo o tebi: kam?“

Friderik Viljem I., pruski kralj, je obiskal ječo. Vodili so ga od celice do celice. Jetniki so se pritoževali, da so bili krivično obsojeni in so drug za drugim prosili za pomilostitev. Kralj je prišel do celice, v kateri je mirno sedel mož.

„Ali si bil tudi ti po nedolžnem obsojen?“ ga je vprašal kralj.

„Nikakor ne, Vaše Veličastvo. Kazen mi je bila pravično naložena.“

„Spustite tega takoj iz ječe,“ je naročil kralj. „Ako ostane tu, bo pokvaril nedolžne.“

Francoz je vprašal Švicarja:

„Zakaj se Švicarji vedno borite za denar. Mi se borimo za čast.“

„Vsakdo se bori za to, česar nima,“ je odgovoril Švicar.

„Saj veste, da ne hodim v cerkev,“ je dajal faran župniku.

„Seveda vem!“

„Ne hodim v cerkev, a edini razlog je, ker je tam preveč hinavcev.“

„Zaradi tega lahko vseeno pridete. Za enega več je vedno prostor.“

Župnik je govoril svojim faranom:

„Za mnogo stvari morate biti hvaležni Bogu. Poglejte, Bog hrani vse, še ptičke pod nebom.“

„Res!“ se je oglasil kmet. „A z mojo koruzo.“

V Mehiki so ponekod ob toplih vrelih vode studenci mrzle vode. To je zelo praktično za pranje. Turist je gledal žensko, ki je namakala perilo v mrzli vodi in ga nato prala v toplem vrelcu.

„Mati narava je pri vas zelo radodarna,“ ji je dejal.

„Kaj še!“ je odgovorila. „Saj nam niti mila ne da.“

PO FRANČISKOVIH STOPINJAH

M. M. MARGARETA PUHAR

USTANOVITELJICA MARIBORSKIH ŠOLSKIH SESTER

Radenci blizu avstrijsko-slovenske meje uživajo ugled sosednjih držav kot priznano zdravilišče. Ne samo v poletni sezoni, tudi v drugih letnih časih sčijejo Slovenci in tujci zdravja v radenskih toplicah, kjer se zdravijo z vodo. Zadnje čase pošiljajo slovenski zdravniki tja svoje paciente, ki so srečno preživeli srčni infarkt. V mirnem okolju se okrepijo toliko, da smejo navadno že po tritedenskem bivanju oditi domov.

Bolj kot Radenci pa nas zanima Kapela, idilični hrib, okrog 300 metrov visok. Ponaša se z lepo cerkvico na vrhu, v kateri kraljuje sv. Magdalena in čuva svoje kapelčane pred neurjem. Ves hrib je poleti odet v zelenje vinske trte -- samo ob vznožju se je prislonilo manj nekaj hiš. Pravijo, da je z vrha čudovito krasen razgled po Slovenskih Goricah, "Prlekiji". Kakor daleč seže oko, ga omanlja lepota gričkov in hribov obraščenih z vinsko trto, ki daje najboljše vino.

V tem lepem koščku Prlekije je 6. marca, 1818, zagledala luč sveta deklica, katero je Bog namenil, da bo ustanoviteljica edine družbe, ki bo zrastle na slovenskih tleh. Njen oče, Jožef Puhar, Janžev vrh 57, je bil kmet, precej dobro stoječ. Mati je bila Terezija, rojena Švagelj. Krščena je bila v Kapeli. In matična knjiga v ljubljanskem arhivu ve povedati, da je bila botra detetu Mariji učiteljica, Marija Terstenjak. Starša sta imela 6 otrok, razen Marije. 2 deklici sta umrli v otroški dobi, 4 so se poročile, Marija je bila drugi otrok. Ker ni bilo dečkov, je družinsko ime izumrlo. To so edini pisani podatki o Puharjih. Vse drugo, kar vemo o Mariji Puhar, je ohranilo ustno izročilo.

Marija je bil zdrav in precej nadarjen otrok. Obiskovala je nedeljsko šolo, katere pomen je naš Slomšek tako zelo povdarjal in jo priporočal. Pomagala je materi, kolikor je mogla že v otroški dobi. Čuvala je svoje mlajše sestrice, da sta mati in njena starejša sestra brez skrbi odšli na polje. Ko je že odraščala, se je lotila že kuhanja. To ni nič izrednega; na kmetih mora vsak otrok prijeti za delo, primerno njegovi zmožnosti in telesni moči.

Ker je bila Slovenija še precej prežeta z janzenizmom, je Marija gotovo pozno prejela zakramenta spovedi in sv. obhajila. Nič gotovega ne vemo, ker je bilo njeno srce z vstopom v samostan kot zaprta knjiga. Samo Bog je vedel, kaj je vsebovalo.

Ustno izročilo pove, da je zelo zgodaj zapustila dom. Žena je umrla stricu. Rabil je gospodinje. Poročiti se ni maral; prosil je svojega brata Jožeta naj mu za nekaj let posodi Marijo. Imel je veliko posestvo in je bil ob enem pivovarnar v Eggenbergu blizu Graza. Njegovo gospodarstvo je vpilo po gospodinji.

Marija je težko zapustila rodno hišo, a se je vdala volji staršev. Njenega dela niso preveč pogrešali, saj so dekleta odraščala in njeno delo je bilo preloženo na mlajše rame. Da je spočetka jokala, lahko verjamemo. Čeprav ji je bil stric dober kot lastni oče, se je vendar od začetka bala vsega. Med posli se je čutila tujko

-- saj je vsa služinčad govorila nemško. To pa je bila izvrstna šola za mlado Slovenko. Hočeš, nočeš, se je morala tudi ona nasloniti na nemščino. Prisvojila si jo je kar kmalu in jo je obvladala v govoru in pisani besedi. Kako ji je to pozneje prav prišlo! Slovenščine je bila pa že prej večša.

Ker je slonela vse gospodinjstvo na njenih ramah, se je morala naučiti iz lastne skušnje, kako je treba postopati s hlapci in deklami, da bodo vdani hiši, ubogali in res delali. S svojo srčno dobroto, je kmalu uvidela, se dosežejo najlepši uspehi. Četudi mlada, se je kmalu vsem priljubila in jim zlezla v srce. Lep božji mir je vladal v hiši in hlapci so pazili, da ne bi kdaj zakleli v njeni navzočnosti. Če se je kdaj kateri pregrešil s kakim "h...", se je pa vlila nanj ploha. Navadno mirna, je znala biti res huda... Pred in po jedi so morali vsi moliti.

Seveda je morala tudi račune sama voditi. Prejemke in izdatke je vestno zapisovala. Počasi je dozorela v izvrstno gospodinjo.

Kaj se je godilo v njeni duši vsa ta leta, ne moremo vedeti, ker ni nikoli pripovedovala. Najbrž jo je božji ženin že dolgo snubil in ko je imela 24 let je bila prepričana, da je sedaj prišel pravi čas, da da slovo svetu. Stric bo moral dobiti koga drugega... S prihodom pomladi, je dozorel njen sklep. Sedaj ali nikoli! Seveda je bilo treba še marsikaj urediti, preden je mogla zapustiti stričevo hišo, ki ji je bila postala drugi dom.

GOSPODOV KLIC

Vonj junijskih rož je še polnil ozračje Eggenberga, mesteca na Srednjem Štajerskem, ko je na praznik Presvete Krvi potrkala na samostanska vrata Šolskih Sester Marija Puhar. Kongregacija teh sester je bila še v povojih, a je kazala vse znake, da se bo lepo razvijala. Sestre so izvolile sv. Frančiška za svojega očeta in takoj po ustanovitvi začele izpolnjevati pravila III. reda. Kako je Marija našla pot do njih ne vemo. Sama ni nikoli pripovedovala o svoji preteklosti. Živela je v sedanjosti, preteklost je prepustila Bogu.

Bila je sprejeta. Najbrž je imela kako znanko med njimi, da ni bila sestram tujka. In na praznik Presv. Krvi je prestopila samostanski prag. Lepšega dneva bi si ne bila mogla izbrati. Saj je tako želela tudi ona postati božja žrtev na oltarju odpovedi, trpeti in umreti Zanj, ki je pretil do zadnje kapljice Krvi za nas.

Marija je z vstopom postala kandidatinja. Je imela domotožje? Najbrž ne, saj je že prej zapustila očetovo hišo. Ker je bila vajena ukazovati, je gotovo čutila od začetka nekaj odpor, ko je bilo treba slepo ubogati. Njen gospodinjski čut se je gotovo v notranjosti duše večkrat uprl, pa ga je zadušila z mislijo, da je Bog vreden žrtve. Dolgočasje ni našla v samostanu. Saj je vsaka ura prinesla spremembo v delu. Vse jo je zanimalo, ker je bilo novo. Zvon jo je zbudil iz spanja, klical jo v kapelo. Zvonu je sledila v obednico, k rekreaciji, k delu, k molitvi, k počitku. Zvon gre samostanskim začeticam na živce. Ko pa izvedo, da je klic božji, se mu vsaka rada pokorava.

Marija je našla življenje v samostanu po volji, ko se je enkrat privadila. Razen uvajanja v duhovno življenje se je učila šivanja. Vežbala se je tudi v umetnosti drugih ročnih del. Največ veselja pa je našla v vezenju cerkvenih paramentov. Postala je prava umetnica v tej stroki.

BOŽJA ZAROČENKA

Dve leti se je Marija pripravljala na dan, ko se bo smela še tesneje združiti z Njim, po katerem je hrepenela njena duša. Nazadnje je le napočil 22. Avgust l. 1844. Oblečena v belo obleko neveste, z belim pajčolanom na glavi, je pred oltarjem dobila redovno obleko, ki jo je spominjala, "naj sleče starega človeka in obleče Kristusa". Dan zaroke z božjim Ženinom je vedno eden najlepših dni vsake redovnice. Z obleko je Marija zamenjala tudi ime. Imenovala se je sedaj s. M. Margareta in je bila sprejeta v novicijat.

V BOŽJEM CVETLIČNJAKU

Novicijat lahko imenujemo božji cvetličnjak, v katerem nebeški Vrtnar vzgaja svoje izvoljenke v duhovnem življenju, da bodo pozneje, ko bodo zapustile ta košček raja, zmožne delati Zanj in širiti njegovo kraljestvo v dušah. Voditeljica novink uvaja mlade sestre v redovno življenje. Novinkam ni ničesar prikritega, ne težave, križi, eventualno trpljenje, pa tudi srčni mir, ki ga dobra redovnica uživa. Seznanijo se s pravili, konstitucijami, etc. S. M. Margareta je bila vzorna novinka ves čas. Četudi je bila precej starejša od drugih, se je vendar znala prilagoditi mlajšim, da niso čutile nikake razlike -- sedaj bi to imenovali "generation gap bridged". Tako je z umrljivostjo, pobožnostjo, in hrepenenjem po večnostnih vrednotah zorela v duhovnost sv. Frančiška.

"DAN, KI GA JE NAREDIL GOSPOD".

Po dovršenem novicijatu, je še nekaj časa bila zaposlena v hiši novicijata. Pozneje je bila poslana na podružnico. Samo lepa poročila predstojnic so romala iz njih hiš v Eggenberg o vzorni, vestni, goreči s. Margareti. V delu in notranji sreči so ji tekla leta in 22. Avg. 1848 je smela storiti večne zaobljube. Ta dan ji je ostal neizbrisno zapisan v srcu. Vsa se je posvetila božjemu Ženinu. Trden sklep božje izvoljenke je bil: Samo Jezusa ljubiti, Zanj delati, Zanj trpeti in z Njim in Zanj nekoč umreti. Z vsem srcem se je predala njegovi ljubezni. Njene sosesestre najbrž niso slutile, kak zaklad so imele med seboj. Nam pa je jasno, da je v nji Bog videl dušo, ki je bila zmožna veliko storiti v Njegovo čast. Hrepenela je po frančiškanski svetosti, samo Njemu služiti. Hotel je dati naši kongregaciji, ki je takrat bila še v božjih načrtih, močno, trdno podlago, na kateri je hotel sezidati stavbo frančiškanske duhovnosti.

In v S. Margareti je našel tako dušo. Ponižna je bila, zato si jo je izbral. Ponižnost pa je fundament svetosti. Če ta manjka, se vsa duhovna zgradba, pa naj je se tako blesteča njena zunanost, zruši...

POSTAVLJENA NA SVEČNIK

Ker je bila že mlada sestra tako vzorna redovnica, so njeni predstojniki stavile velike upe v njeno delovanje in zmožnosti. Poslali so jo v Schwanberg na Srednjem Štajerskem za prednico tamošnjih Šolskih sester. Ta doba njene službe je bila nekaka predvaja za njeno poznejšo odgovorno in uspešno delovanje v njeni domovini, Sloveniji.

Ko je bil veliki apostol Slovenije, Slomšek, v Rimu, mu je papež Pij IX. svetoval, naj dobi redovnice za pouk mladine v svojo škofijo. To je bila že davno tudi želja svetniškega Slomška. Pa kje jih dobiti?

Ravno tista leta je bila rojena nova kongregacija Šolskih sester v Eggenbergu pri Grazu... Škof Zwerger, prijatelj Slomškov, mu je pripovedoval o njih in naravno je, da je Slomšek želel jih dobiti v svojo škofijo in je prosil za nje. Stopil je z njimi v pismeni stik.

A veselja videti sestre ni doživel, ker je umrl že l. 1862. Pač pa se je njegova želja izpolnila dve leti po njegovi prerani smrti, ko je škof Stepišnik dosegel, da so sestre dospele v tedanjo Lavantinsko škofijo 15. Okt. 1864. Naselile so se v najmanjši hiši ulice Schmiderer, ki so jim jo pripravile žene dobrodelnega društva.

Za prednico nove podružnice v Mariboru je bila postavljena s. Margareta Puhar. V duhu pokorščine jo je sprejela in vzela slovo od samostana, v katerem je preživela toliko let v tihi sreči, ki je plačilo za zvestobo v Gospodovi službi. Čeprav je s težkim srcem zapuščala kraj, na katerega jo je vezalo toliko lepih spominov, se je vendar na dnu njene duše vzbujalo čustvo radosti, da gre v domovino, Slovenijo, da bo delovala med mladino svojega naroda in jo vodila k Bogu.

Zgodovina kongregacije nič ne omeni, kako so bile sprejete prve sestre v Mariboru. Najbrž so tiho, neopaženo prišle, pozdravljene samo od društva Mariborskih gospa. Gotovo je le, da so se takoj lotile dela.

Sirotišče so začele že gospe društva, Sestre so potem nadaljevale z delom. Kmalu so dokupile še hišo, ki se je držala sirotišnice in jo spremenile v šolo. Leto za letom je rastle število učencev osnovne šole.

Mati Margareta je prevzela vodstvo novega malega zavoda, ki je bil seme iz katerega je pozneje zrastle mogočno drevo. Njene pomočnice so bile: S. Salezija Weitzer, S. Veronika Bauer, S. Ksaverija Longus. Zadnje je prelat Kosar takoj začel učiti slovenščine. L. 1866 sta prišli iz Eggenberga S. Koleta Haas, učiteljica ročnih del in vezilstva in S. Nepomucena Ziggall, učiteljica. To leto so sestre dobile dovoljenje za osnovno šolo. Prva šolska voditeljica je bila S. Romana Marschal, ker S. Margareta ni bila učiteljica. Šola je rastle, in vsako leto so prihajale nove učne moči iz Eggenberga: l. 1867 S. Brigita Metzger, 1868 S. Ambrozijo Kubin. Med tem so mlade slovenske sestre študirale in se pripravljale za učiteljsko službo.

POVIŠANA PONIŽNOST

Leto 1969 je bilo največjega pomena za našo kongregacijo. Kot vsi vemo, iz zgodovine, se je l. 1848 začela prebujati narodna zavest in Slovenci so začeli dvigati glave. Graški škof Zwerger in lavantinski škof Stepišnik sta bila mnenja, da bi bilo

bolje, ako mariborski samostan postane neodvisen od Eggenberskega. V Maribor je prihajalo vedno več gojenk, katerih starši so zahtevali, da njihove hčerke dobe vzgojo v slovenskem samostanu. Dekleta, ki so želele postati redovnice, so tudi mislile, da bi se bolj srečne čutile v domačem okolju. Veliko veselje je torej zavladalo v Mariboru pri Šolskih sestrah, ko je bila mariborska hiša 13. septembra 1869 proglašena za samostojno Materino hišo. Škof Maksimilijan je istočasno imenoval S. Margareto Puhar za generalno predstojnico Šolskih sester.

Umljivo, da si take službe ni želela. Ni se čutila vredne in zmožne. Gotovo je ostala v prijateljskih odnosih s sestrami v Eggenbergu. Če je zapihal hlad s severa, jo je gotovo bolelo. Za gotovo pa vemo iz kronike, da so Eggenberske 4 učiteljice dobile od škofijstva dopis, naj se prostovoljno odločijo, če hočejo ostati v Mariboru ali se vrniti v svojo Eggenbersko materino hišo. Odločile so se za zadnjo. Namesto njih je prišla S. Baptista Geisler iz Eggenberga. Dve sestri iz Voklarbruka sta pomagali mariborski šoli za eno leto. Med tem sta pa že dve mladi sestri lahko prevzeli mesta učiteljic, ki so se poslovile.

ARHITEKTA DUHOVNE ZGRADBE

Ko so slovenska dekleta izvedela o samostanu šolskih sester v Mariboru, so se začele oglašati za sprejem. Število sester se je z vsakim letom večalo. Mati Margareta je v svoji ponižnosti čutila, da sama ni zmožna izoblikovati Kristusovega lika v dušah mladih sester. Vzgoji novink je sicer posvetila največ svojih moči, največjo skrb, najglobljo ljubezen. Najbolj jo je skrbelo, kako uvesti Frančiškovega duha uboštva, točne pokorščine, požrtvovalnosti pri dolžnostih in ljubezni do zatajevanja v svojo ustanovo. V svoji Previdnosti ji je Bog poslal pomočnika in svetovalca v osebi g. prelata Franca Kosarja.

Ta gospod kanonik je bil mladi kongregaciji kot oče in vodnik. Zvesto je stal ob strani m. Margareti in jo v vsem in povsod podpiral. Bil je prvi komisar Šolskih sester. Vodil je duhovne vaje za sestre, včasih tri, včasih osemdnevne. Visoko je cenil redovni poklic. Mati Margareta ga je prosila, naj poučuje novinke in jih uvaja v Frančiškovega duha. Rad ji je ustregel in jih z veliko vnemo pripravljaj na zaobljube. In kadar so se zavezale z njimi, ni mogel prikriti solz sreče. Ob takih slovesnostih je dal duška svoji vnemi za večno srečo svojih varovank v vzneseni besedi. Zdelo se je, da je želel, a ni mogel najti primernih besed, da bi dovolj poveljčal srečo mlade Kristusove neveste.

Vsako prvo nedeljo je bila duhovna obnova za vso samostansko družino -- za sestre in novinke.

Kosarjeve smernice pri vzgoji prvih sester so bile:

1. Prisvojitev žive vere.
2. Prisvojitev Frančiškovega duha: ponižnosti, uboštva, vesele serafinske ljubezni.
3. Krepitev duhovnega življenja v zdravem cerkvenem duhu.

Želel je, naj bi se vse duhovne vaje, pobožnosti in molitve naslanjale na cerkveno leto. Prelat Kosar je imel glavno skrb za duhovni napredek kongregacije. Bil ji je zvest oče, prijatelj, svetovavec in voditelj, do svoje smrti l. 1894.

Šolske sestre moramo hvaliti Boga, da sta dve tako svetniški osebnosti, tako

globoko v Bogu zasidrani duši, polagali temelje naši kongregaciji, kot sta bila Kosar, Slomškov gojenec, in M. Margareta. Frančiškova duhovnost je bila tudi Slomškova, ki jo je podedoval Kosar, in po njem vse naše starejše sestre. Da bi vse sestre ostale zveste tej duhovni zapuščini!

LJUBEČA MATI -- VSEM

Sestra Evangelista Vogel, ki je bila novinka m. Margarete in je dosegla visoko starost, je rada pripovedovala sestrām, kako je m. Margareta skrbela za zdravje sester. V zimskih nočeh, ko je pritiskal mraz, je večkrat vstala ponoči in šla pogledat v spalnico novink, da se prepriča, če so vse dobro in dovolj odete. Ako se je zgodilo, da je kaka novinka zbolela, jo je vzela v svojo sobo, da bi bila takoj pri nji, če bi česar potrebovala. Novinke so imele globoko spoštovanje do nje in so jo ljubile kot lastno mater. Vse so pazile na svoje zdravje, da ne bi z morebitno boleznijo povzročala nepotrebnega truda dobri vzgojiteljici. V njeni srčni dobroti in iskreni ljubezni so se sončile tudi vse druge sestre. Med prvimi novinkami je bila tudi njena nečakinja Marija, s. M. Jožefa Ziggert, preoblečena 18. nov. 1869. Umrła 8. Marca 1916.

Znala pa je tudi strogo nastopiti, če je zapazila, da katera sestra krši obljubo ubožstva, ki mora biti podlaga vseh Frančiškovih ustanov. Zgodilo se je nekoč, da je sklicala skupaj vse sestre. Pokazala jim je nove čevlje, ki si jih je nabavila neka sestra, ko je nabirala miloščino za zidanje večje hiše. Vpričo grešnice in vseh sester jih je vrgla v peč. Najbrž so bili "premoderni", s previsokimi petami. Hotela je, naj bo njena ustanova uboga v resnici, ne samo na papirju. V sedanjih časih, bi tega najbrž ne storila, a za njeno dobo je bilo prikladno. V njeni hiši je vladala stroga disciplina. Klepetanja sester v času, ko je bila predpisana tihota, ni trpela. Tihota v samostanu je varhinja sestrinske ljubezni in medsebojnega umevanja. Saj tudi med svetom povzroči nebrzden jezik veliko hudega.

Z materinsko ljubeznijo je sprejemala sirote v svojo hišo. V njih je gledala Kristusa samega. "Kdor sprejme enega teh malih, mene sprejme". Skrbela je za nje, da jim ni ničesar manjkalo.

ODNOSI DO MLADINE

Njene materinske dobrote so bile deležne tudi gojenke, ki so jih starši zaupali vzgoji sester. Njej in njenem hčeram je gorela v duši samo želja, da bi mogle zasaditi v nedolžna srca deklic cvetice čednosti, ki bi jih noben vihar skušnjav ne mogel izruvatı. Slomškova želja je bila, dati slovenskemu narodu dobrih mater. Pod vodstvom m. Margarete so šolske sestre zvesto vršile oporoko svetniškega škofa, od prvega težkega začetka do sedanje dobe.

Ko so sestre začele sprejemati gojenke tudi v internat, je primankovalo sester. M. Margareta je nekaj let sama delila hrano gojenkam. Ko so tiho prihajale v obednico, je že stala v bleščečem belem predpasniku pri loncu z juho. Vsako jed je prva pred vsemi poskusila in potem začela deliti. Jed je romala, kar se je redko zgodilo, takoj nazaj v kuhinjo, če ni prestala preskušnje.

Deklice v mariborski osnovni šoli so se veselile njenega večkratnega obiska.

Pozneje, ko je bilo že več osnovnih šol Šolskih sester po Sloveniji, je z obiskom sester združila tudi šolskega. Imela je velik vpliv na mladino. Dekleta so občudovale njen dostojanstven nastop, njeno govorjenje, njene kretnje. Vesela je bila napredka deklic in jim je to tudi povedala. Žela je velike vzgojne uspehe, čeprav ni bila učiteljica. Poznala je psihologijo, ki nikoli ne odpove: ljubezen do mladine... to je ključ, ki odpre vsako otroško srce.

EVHARISTIČNI CVET

M. Margareta je zelo ljubila Jezusa v presvetem Zakramentu. Navduševala se je Zanj in priporočala pobožnost do Njega vsem sestram. Vemo že, da je bila strokovno izobražena umetnica cerkvenih paramentov že v Eggenbergu. Takoj, ko so dospele v Maribor, so poleg vzgoje sirot prve sestre začele z vezenjem. Mati Margareta je z veseljem prevzela izdelovanje cerkvenih paramentov za Družbo vednega češčenja, ki jih je ta potem razpošiljala siromašnim cerkvam po mariborski škofiji. Polagoma se ji je pridružilo več sester, ki so ji pomagale pri tem lepem delu. Navduševala jih je: "Naj vaša ljubezen do Jezusa v Zakramentu nikoli ne ugasne. Rade delajte cerkvena oblačila in z ljubeznijo lepšajte Gospodove oltarje. Angeli vas z veseljem opazujejo." Od takrat do danes Šolske sestre še vedno posvečajo temu delu posebno pozornost -- posebno v Sloveniji.

PRED SONČNIM ZATONOM

Vse svoje življenje, vso službeno dobo 12 let je bila m. Margareta kot čebela marljiva. In k nenehnemu delu je vzgajala vse sestre. Iz njene šole so izšle vse naše dosedanje vrhovne predstojnice -- razen sedanje. Vse so bile velike v svojem poklicu -- največ hvaležnosti pa dolgujem nji, ki je dala smernice podvigu našega apostolata. Ko je 14. Sept. 1881 bila izvoljena za vrhovno predstojnico s. Nepomucena Ziggall, je m. Margareta vesela odložila breme odgovornosti. "Sedaj bom pa imela več časa se pripraviti na srečanje s Sodnikom", je hvaležno vzdihnila. Mislila je, da bo kmalu umrla, ker jo je že takrat mučila revma, kruti sovražnik starosti.

Bog pa je imel z njo drugačne namene. Kot je bila v zdravju svetel zgled delavnosti, naj se s potrpežljivim prenašanjem trpljenja kaže mladi družbi, da mora Kristusova nevesta voljno vršiti voljo božjo tudi v brezdelju. Dolgo življenje, dolgo trpljenje je bila njena naloga. Bog ji je naklonil toliko let, da je bila duhovna opora mladi kongregaciji, ter je še lahko videla napredek svoje ustanove. Do zadnjega je bila bistrega duha. Hotela bi še delati, pa so ji noge popolnoma odpovedale. Bolničarka, njena rojakinja, S. Veronika Kralj, ji je srčno rada postregla. V vozičku jo je vozila v kapelo in na stekleni hodnik pred bolniško sobo. Tu je ure in ure presedela na lepem razglednem prostoru; pregledovala poslopje za poslopjem; opazovala mladino, ki si je igrala na dvorišču in večje gojenke, ki so se sprehajale pod vrtnim drevjem.

Kod so tedaj vasovale njene misli? Katere lepe spomine ji je domišljija pričarala pred dušne oči? Se je smehljala mladi božji nevesti, ki je, tega je že davno, obljubljala večno zvestobo Večni ljubezni? Je li mislila na težave ob prihodu v Maribor? Se je morda v mislih kdaj pomudila pri nakupovanju prostora, zidanja šol?

O, gotovo so ji bile sestre in mladina najdražji obiski v njenih mislih. Mnogo iskrenih molitev se je v takih tihih urah dvigalo proti nebu: Naj Bog zaliva z roso svoje milosti njeno setev, naj vzbrsti in zori v bogato žetev...

Sedem let pred smrtjo M. Margareta ji je Bog dal doživeti veliko duhovno veselje. Dne 22. avg. 1894 je mlada kongregacija proslavila zlati jubilej redovnega življenja svoje ustanoviteljice. Sestre so ji takrat dokazale, da so ji hvaležne, da jo se vedno nosijo zapisano v svojih srcih. Saj je se veliko od njih bilo priča, koliko trpljenja, žrtev, težav, in pomanjkanje je morala prestati prvo leto svojega bivanja v Mariboru. Kot sonce še enkrat zažari v vsi svoji lepoti, preden zdrkne za obzorjem v zaton, tako je ta zlati jubilej še enkrat z vsem žarom zagorel v duši trpeče jubilantije in ji napolnil srce z neskončno srečo -- ki jo more občutiti le srce, ki ni nikoli iskalo sebe... Sreča srca v žarkih zahajajočega sonca...

"PRIDI NEVESTA, BOŠ KRONANA!"

M. Margareta je čedalje bolj slabela. Vse sestre so čutile, da ni daleč dan, ko bo Gospod poklical svojo zvesto delavko na njegovi njivi po plačilo, da jo krona s krono večne slave. 6. Marca l. 1901, ravno na njen rojstni dan -- dopolnila je 84 let, je izdihnila svojo dušo v božje Srce... Naša družba se je bo vedno s hvaležnostjo spominjala.

Pokopana je bila v grobnici Šolskih sester na mestnem pokopališču, blizu samostana. Po drugi svetovni vojni so zravnali grobove, odstranili spomenike. Tam je sedaj park, pravijo. Najlepši spomenik si je sama postavila v svoji družbi, v svojih hčerah, ki nadaljujejo, kjer je m. Margareta začela. Kot ustanoviteljica hočejo tudi one stopati po Frančiskovih stopinjah - kot so stopale njene gojenke, njene naslednice, vrhovne predstojnice:

M. M. Nepomucena Ziggall od 14. sept. 1881 do 8. sept. 1887.

M. M. Angelina Križanič, od 8. sept. 1887 do 8. sept. 1896

M. M. Stanislava Voh, od 8. sept. 1896 do 8. sept. 1914

M. M. Lidvina Purgaj, od 8. sept. 1914 do 3. jan. 1923

M. M. Angelina Križanič, od 3. jan. 1923 do 18. jul. 1935.

M. M. Terezija Hanzelič, od 18. jul. 1935 do 18. avg. 1956

M. M. Teresa Vidan, od 18. avg. 1956 do Avg. 1969.

EPILOG

13. septembra 1969 smo praznovali Šolske sestre stoletnico našega obstoja. S tremi tovarišicami je m. Margareta začela orati ledino vzgoje med slovensko mladino. Njen delokrog se je vedno bolj širil in z njeno smrtjo je bilo že toliko Šolskih sester, da so že začele prodirati proti jugu med hrvatsko govoreče državljane tedanje Avstrije. Postojanko za postojanko so ustanovljale in l. 1908 so si upale že v Afriko. Božji blagoslov je počival na njih delovanju in l. 1909 jih že najdemo med ameriškimi Hrvati in Slovenci. Prva svetovna vojna je zahtevala mnogo žrtev; sestre so stregle ranjencem, za nje kuhale in prale. Nekaj jih je dobilo zaslužne križce od

rajne Avstrije - vse pa so gotovo dobile lepša trajnejša odlikovanja od Kristusa, ker so se izčrpale v ljubezni do Njega, ki so mu stregle v trpljenju. Njegovih najbolj ubogih... Najlepši razmah, beležijo kronike, je pa doživela kongregacija v meddobju prve in druge svetovne vojne. Že l. 1931 so šle pogumne misijonarke med Culupi Indijance v "Zelenem peklju" Južne Amerike. Seveda so prevzele šole tudi med belim prebivalstvom Argentine, Uruguaj in Paraguaj. Sedaj so tam cvetoče postojanke. Celo v Palestino so šle; v Jeruzalemu, pri Cerkvi sv. Ane, kjer je bila rojena Marija, gospodinjijo Belim Očetom.

Orkan druge svetovne vojne je pretil uničiti Slomškovo in M. Margarete ustanovo. Materino hišo v Mariboru, vse šole, ki so bile last sester, so zasedli Nemci in izgnali vse sestre. M. Terezija Hanzelič, naša druga ustanoviteljica jo lahko imenujemo, se je zatekla v sili z nekaj sestrami v Rim. Sv. Oče Pij XII ji je pomagal, da je našla hišo, v kateri se je naselila in v kateri še sedaj živi. S pomočjo sester Severne Amerike je kupila večjo hišo, ki je postala Materina hiša Mariborskih Šolskih sester. Da se je to zgodilo, je bilo gotovo v božjih načrtih in Šolske sestre smo hvaležne Bogu, da nas je ohranil. Po vsaki vihri sonce še lepše sije. In cvetje, trava, žito, ki leži po tleh, se zopet dvigne...

Z božjo pomočjo se je tudi naša poteptana kongregacija zopet dvignila. Posušene veje so odpadle, nove so pognale... in sedaj Šolske sestre zopet vrše svojo življenjsko nalogo, kot so jo vršile vse naše prednamke, ki že uživajo v večnosti sadove svojega poklica.

Naša kongregacija šteje letos 1.700 članic. Ko pride to v tisk, bo gotovo število večje z novim prirastkom. Kongregacija Šolskih sester Kristusa Kralja je razdeljena v 8 province:

1. Slovenska - Brezmadežnega Spočetja.
2. Tržaška - Sv. Petra in Pavla.
3. Avstrijska - Brezmadežnega Srca Marijinega.
4. Splitska - Presv. Srca Jezusovega.
5. Mostarska - Sv. Družine.
6. Bosanska - Sv. Srca Marije.
7. Severno Ameriška - Sv. Frančiška Asiškega
8. Juzno Ameriška - Sv. Jožefa.

"Mir in vse dobro" vsem, ki sledite Kristusu po Frančiškovih stopinjah!

Zlomljena ročica

Stari Hajman je s palico v roki bencal poleg konja. Noga mu je nerodno opletala, skrnina mu jo je čez zimo pošteno zdelala. Saj čudnega ni nič. Hajman nosi sedem križev. Marsikdo njegovih prijateljev že trohni, on pa še krepko drži za gruntarske vajeti. Ne da jih iz rok in jih ne da. Boštjanu, mlademu Hajmanu to seveda ni nič prav. Le kako? Kocjanova Rotija komaj čaka, da bi mogla gospodinjiti pri Hajmanu. Stari pa se ne da zriniti v kot. Vsako leto na zimo ti je kilav, da kar v tri gube hodi, na pomlad pa se zravna, kakor da mu je vso zimo sneg tiščal na vrat. Vse tegobe ga minejo.

- Sprežite, oče, - ga je že nekaj let sem Boštjan vsako zimo nagovarjal.
- Stari ste, naj pride mlada k hiši.

- Kaj star? Z deklo kar orjemo. Kar počakaj. - Ko sem bil toliko star kot ti, na žensko še mislil nisem.

In Boštjan je požrl jezo in se vrgel v delo. Skoraj da se ni pretegnil. Stari se je sicer povsod silil, naredil je pa komaj za otroka. Dekla je pa dekla. Ne dela na svojem.

Kocjanova Rotija je vsako zimo znova upala, toda še vsako pomlad je njeno upanje umrlo.

- Prekvati dedec, - se je jezila na tihem.

To pomlad jo je prav pogrelo.

- Šleva si, da ti povem. Zanori! Stari zato svojo tišči, ker nobene ne rečeš. Postavi se. Tovariši tvojih let so že gospodarji. Poglej Žnidarjevega. Že otroka ima. Ti si pa kakor tele. Šleva.

Boštjan je kar zijal. Kaj takega! Kocjanova Rotija taka! Vse doslej je bila z njim, zdaj mu pa take grmi.

Malo manj, da se nista pošteno sporekla.

Zdaj Boštjan misli na Rotijine besede. Saj nazadnje ima prav, zlomka. Žnidarjev gospodari po svoje. Polajnarjev tudi, še Svečanov je začel. Oče se pa ne dajo. Kako so že rekli to zimo? Ti meni luč, jaz tebi ključ.

Hudimana, potlej mislijo držati do zadnje ure.

Boštjan ogleduje očeta, kako benca ob palici. Z levo nogo opletajo, kakor da ni njihova. Za klobukom jim čepi račji krivček. Kar fantovski so, se utrinja Boštjanu. Hrbta so še ravnega, zima se jim nič ne pozna.

- Hovt, - zavpije Boštjan.

Oče se zasučejo in namršijo obrvi.

- Kaj hočeš? Saj gre prav.

Boštjan nič ne reče, le še močneje se oklene ročic.

Na ozarah obračata. Boštjan odnaša plug. Stari počaka, da sin z otko ostrga plug.

- Hi!

Konj potegne, da štrange škripljejo.

- Globoko orji, - reče stari in s palico frčne kamen od sebe.

- Saj ne orjem prvič, - se Boštjanu zdi za malo.

Konj stopa mirno, Boštjan spet gloda Rotijine besede.

- Šleva, - mi je rekla.

- Saj sem. Staremu pustim vse veljati. Zato me vrti kakor otroka.

Boštjana kuha jeza.

Oče mirno korakajo ob konju. Na ozarah spet obrneta.

Starega Hajmana je zaneslo.

- Oče, koraka pa niste trdnega, zgrabi za besedo Boštjan.

- Kanaj? Ne česnaj!

- Lahko bi mi že prepisali. Sram me je pred drugimi. Žnidarjev, Boltarjev, Polajnarjev, Benkov, Svečanov - vsi že sami gospodarijo, jaz se pa moram loviti za vami kakor otrok.

Boštjan je govoril z ihto.

- Otrok. Saj si. Kar počakaj. Hajmanovi ne dajejo gruntov kar tako iz rok. Bi me rad videl že v kotu, a?

Stari je ustavil konja in zasrepele v sina.

- Ni mi za to, - je izkolcal Boštjan. - Če boste pa še dolgo čakali, bova šla pa oba v kot.

- Saj si nor, - je vrgel Hajman in pognal konja.

Boštjan je trmasto buljil v ročice, ki so se dvigale in padale. Zaklel se je, da hoče danes priti na jasno. Prst se je osipala na stran, iz prerezanih korenin je mezel sok.

Konj se je sam od sebe ustavil in se oddihoval.

Lakotnice so mu burno utripale. Vroče je bilo.

Hajman se je naslonil na palico in čakal, Boštjan je strmel proti Storžiču, z očmi preskočil sedlo in potoval po Grintovcih.

Konj je spet pretegnil. Boštjana je vrglo.

- Kaj spiš, hudir, - je vzrožil stari. - Menda ti gre samo ženska po glavi. Kadar delaš, bodi pri delu. Ti si pa za grunt, ti pa ti. Komaj bi bilo, da bi jaz oral in ti vodil.

- Kar zamenjajva, - je bil sin strupen. - Pri hiši sem tako samo za hlapca. Vseeno kaj počnem.

Stari je planil pokonci.

- Ti ženska potuho daje, mrha. Če ti ni prav, pa preberi.

- Dolgo me ne bo treba prositi. Prav lahko se zgodi, da poberem svoje stvari in odidem. Vsaj zaslužil bom. Zdaj me je še v gostilno sram stopiti.

Hajman je kar goltal. Kaj takega pa še ne. Odkod se je pa fant snel! Vsa leta je molčal, kakor da ne zna govoriti, zdaj ti pa take robi.

- Puntar zlodjevi, - je siknil.

- Prej bi moral biti in bi bilo bolje. Hovt, pram!

Konj je potegnil, da je starega zaneslo.

- Me ne misliš končati, - je zatulil, zakaj noga ga je zbolela.

- Pa glejte, kako konj stopa, ali pa za ročice primite.

Po Boštjanu je vse vrelo. Rotijine besede ne smejo veljati. Zdaj bo videl stari.

- Smrkovec vražji, - je Hajman vzdignil palico. - Samo vdarite, pri priči vam vse pustim. Zdaj mi je dosti tega opletanja.

Hajman je stopil na stran in od same jeze ni mogel do besede. Pram je klamal kar naprej. Boštjan se je trdno oprl na ročice.

- Bistahor, hi!

Brazda je bila do ozar ravna. Stari je še kar stal.

Čez čas se je le odtrgalo od njega.

- Pamž prekleti.

Boštjan se je obrnil in jo rezal nazaj. Hajman se je ustopil pred konja in ga ustavil.

- Fant, - je pihal, - ali misliš zares?

- Hi, - je pogнал sin, da je oče komaj odskočil.

Potlej se je zagnal za plugom.

- Počakaj, smrkovec.

Boštjan je ustavil.

- Kaj bi radi? Mi boste prepisali ali ne? Boštjanov obraz je bil rdeč kakor prezrele češnje.

- Nikoli, - je zatulil starec.

- Takoo? Potlej naj hudič vzame ta grunt.

Boštjan je s pestjo telebnil po ročici. Odletela je kakor trhla palica.

Konj je splačeno pretegnil. Plug je rinil iz brazde. Mladi Hajman se je obrnil proti meji in brez besede odšel. Na njivi so ostali stari Hajman, pram in plug z odbito ročico. Sin se ni obrnil.

Stari je prišel domov, bled kakor pinjeno mleko. Boštjana ni bilo. Pram je moral okomatan v hlev.

Minca se je začudila, ko so oče vstopili.

- Sta že zorala? Kje je pa Boštjan?

- Ni ga več treba, - je grčal Hajman. - Pankrt hudičevi.

Hči je videla, da se je nekaj zgodilo, le razumeti ni mogla kaj. Da bi se Boštjan očetu uprl, ji še na misel ni prišlo.

Taka šleva.

Pri južini so bili z deklo sami. Boštjana ni bilo. Boštjan je prišel ponoči pijan kakor klada, krel je po hiši in razgrajal, da se ga je bala še sestra. Oče ni rekel nobene besede.

Zjutraj je šel Boštjan na njivo s starim plugom. Vodila mu je Minca.

Ko je bila rž za komolec visoka, je Kocjanova Rotija prišla za ta mlado k Hajmanu.

Plug z odlomljeno ročico tedaj še ni bil popravljen.

Stari Fronc

S tresočo se roko je zaklepal vegasta vrata, vtaknil ključ med skladanico butar in stopil po bregu. Kakor da ga je nekaj potegnilo nazaj, se je zasukal in se zastrmel v bajto, ki se je belila med razcvelimi vejami zgodnjih češpelj.

- Prijazna bajtica, bogme. Kakor nevesta. Nič čuda, da mi je Jože pisal, naj pregovorim gospodarja, naj počaka s prodajo. Eno leto še in spravil bo toliko skupaj, da jo bo kupil. Ej, v Franciji je denar pod zemljo.

Na smeh gre staremu Froncu. Deseto leto že živi todle. Vsako leto je dal Hrastarju tiste novce za najemnino, pa so ga vsi pustili z mirom. Prva leta je bil še Jože, edini, ki je ostal odrajnce. Potlej je oba zgrabila misel: ljubek dom, ta bajta - in Jože jo je potegnil v Francijo. Tam je še denar. Plačata Hrastarju kar bo zahteval, pa bosta na svojem.

To leto je pa Hrastarja obsedel zlodej. Prodaja. Fronc ne more verjeti.

- Rekli ste, da boste počakali, da se Jože vrne, - je letel kaj nad gospodarja, ko je zvedel za novico.

Preden se Jože vrne, mi bajta lahko razpade. Kupita, če mislita. Ceneje jo vama dam kakor tujcu.

Fronc ubira pot navzdol. - To mu pokažem. Jože piše da bo čez eno leto položil denar na roko.

Kar vroče je in v zraku diši po opranem cvetju. Po krošnjah sadnega drevja je tako šumenje, kakor da za prvim stogom šumi voda.

- Tudi moje češplje bodo letos napravile, - je sladko Froncu. - Cveti kakor še nobeno leto.

- Če me pa Hrastar zavrne? - ga je groza temne misli. Ne upa se je razprezati naprej.

Prav na dnu se domisli.

- Potlej bajto zažgem.

Hrastar je dobre volje. Fronca sprejme kakor prijatelja.

- Kaj bo novega, Fronc? Na dan z besedo.

- Jože mi je pisal. Čez eno leto bo prišel in vam položi denar v roke, do pare kakor boste zahtevali.

- Pokaži pismo.

Fronc ga s tresočo se roko odvija iz časopisnega papirja. Hrastar brž prebere okorne črke.

- Lepo, toda Jože mora še celo leto služiti, da bo za bajto zaslužil.

- Hrastar postrani škili na časopis, ki ga je bil poštar ravno dobro prinesel.

- Leto je brž okoli, - dobiva Fronc pogum. - Ena setev, ena košnja, ena žetev, mlačev in ko se otava pade, je pa z letom pri koncu.

Hrastar je čudno miren. Froncu tak ni všeč.

- Težko bo kaj. Meni se ponujajo dobri kupci, z Jožem pa najbrže ne bo nič.

- Zakaj ne? - Zavija Fronc.

- Poglej, kaj stoji v časopisu!

Hrastar s prstom hodi pod črkami.

- Težka gospodarska kriza v Franciji. Odpuščanje delavcev iz tujih držav.

- Veš, kaj je kriza? - je Hrastar resen.

Fronc splašeno odkimava.

- Dela ni, denarja ni, ljudje stradajo.

Fronc samo strmi.

- Jože ga bo vedno imel, priden je, - se nazadnje zdrami. Počakajte s prodajo.

- Morda bom, če mi ne pride pod roko kakšna ugodna kupčija. Če bom pa bajto prodal, ti bom že ob pravem času povedal.

Fronc je čutil, da je vse izgubljeno; vse sanje; Jožetov trud in krvavi pot pod zemljo v Franciji. Vidi Hrastarjevo roko, ki je lepo zalita, čuti, da gre skozi vežo, da stoji na cesti.

Nebo je modro, zrak poln vonja. Fronc počasi prihaja k sebi. Zažene se nazaj po poti. Domov!

V breg se je unesel. Sapa mu je nagajala. Nazadnje ni mogel nikamor več. Usedel se je nad pot in srepel proti bajti, ki je zaspano čemela na vrhu. Nekakšna zaspana vročina se je prelivala skozi cvetje.

- Ne grem iz te bajte, - je tolklo v srcu. Deset let sem prebival v njej. Vrtil sem napravil, prebeliti sem jo dal. Kos moje duše je v njej, in vse sanje. Kam naj grem zdaj, ko sem betežen? Od hiše do hiše, da mi bodo ljudje iz usmiljenja dajali kruh in prežgano juho.

- Zažgem jo, - je siknil. - Nihče je ne bo imel.

S težavo se je dvignil in rinil navkreber.

Poiskal je ključ in odprl vrata. Prijetno hladno je bilo v veži. Duri v hišo so bile odprte. S peči je skočila tigrasta mačka in se mu komajsala okrog nog.

- Kaj sem te zaprl, muc? Zamijavkal bi, pa bi te spustil. - Fronc je stopil čez prag. Peč se je zelenkasto svetila, ura je tiktakala na steni, na postelji je ležal razvegan klobuk.

Kar padel je za mizo. Čudna trudnost mu je ležala v nogah. Nekaj časa je sedel in gladil mačko, ki je skočila na klop, potlej je začutil žejo.

Odbencal je v vežo in zajel s korcem iz škafa. Pil je hlastno, da mu je ob straneh tekla voda od ust. Potlej je stopil k morajni in si urezal kos kruha. Lačen je bil.

Usedel se je kar v veži. Vrata so bila zaprta, skozi zadimljeno okence je sijalo sonce.

- Zažgem, vse zažgem, - je siknil in zlobna misel ga je privzdignila.

- Morda pa Jože pride, jutri, ta teden, in prinese denar. Morda je imel srečo in ima že toliko na strani, da bo za bajto dovolj. - Pomiril se je in stopil po krivec. V Kovačevi gmajni je videl drobno bukev, ki jo je bil podrl sneg. Kovač mu je dovolil, da jo spravi domov.

Zaklenil je in porinil ključ med butare.

Hrastar pa je le prodal. Že čez en teden. Fronc je ravno razsekoval bukev, ko sta se majala dva človeka v hrib. Napenjal je oči, pa nobenega ni mogel spoznati na daleč. Vendar ga je čudno stisnilo pri srcu.

- Bog daj, Fronc. Sekaš?

Hrastar je bil. Fronc se je tresel, kakor da ga je nekdo mahnil z brinjevo vejo.

- Bajto sem prodal. Ta je kupec. Zdaj bi si jo rad ogledal, - je Hrastar kar metal besede. Malo mu je bilo nerodno, ko je videl obupno žalost v Francovih očeh.

Kupec je kar sam od sebe stopil čez prag. Fronc ga je čul, kako je zadovoljno brundal.

Stiskal je sekiro v roki in begal z očmi od Hrastarja do kupca. - En mesec boš imel časa, da si poiščes stanovanje. Lahko ga boš dobil, - bi Hrastar rad spravil Fronca do govorjenja.

- Da ste mi to napravili! Nisem mislil.

Čuden ogenj se mu je vžgal v očeh.

- Priložnost je bila, saj boš razumel, Fronc. Toliko ti Jože že pošlje, da boš lahko živel.

Kupec je prišel iz bajte in zdaj ogledoval vrtič in cvetoče češplje.

- Prav prijazno je vse, sicer malo zanemarjeno, pa se bo dalo to in ono preurediti. Za upokojenca kakor nalašč.

- Torej, Fronc, danes mesec naj bo bajta prazna. Kar je tvojega, vzemi, kar si pa k bajti svojega dal, se pa oglasi, da se zmeniva. Nočem, da bi ti imel škodo.

Hrastar je ponudil roko, toda Fronc je ni videl. Ko se je zavedel, je sedel na tla in po glavi mu je šumelo kakor po prehudi pijači.

- Prodaj jo je, - je bila prva misel.

- Zažgem jo, še nocoj jo zažgem, - se je utrnila takoj druga. Ko so se mu umirile noge, je omahnil proti veži in čez prag v hišo.

- Podobe bom snel, mojega očeta so. In skrinja je moja, postelja, ura in omara tudi.

Pričel je nositi iz hiše v grapo, kjer je vedel za jamo. Do noči je vlačil. Skrinjo in omaro je moral najprvo sprazniti in perilo na rokah zvlačiti do jame. Tudi prazni ni privlekel daleč. Preveč je bilo v hrib. Prevrnil ju je z vozička koj na začetku gmajne.

Potlej je še enkrat preštefnil vse kote in kar je spoznal za svoje in je mogel odnesti, je vzel.

Ko se je trdo znočilo, je pričel v hišo nositi butare in slamo s podstrešja.

- Vse bom zažgal, vse, - je sikal. Nenadoma se je spomnil na vrtič kamor je bil že vsejal nekaj solate. Zdirjal je iz hiše in poteptal gredice, da je bila kotanja pri kotanji.

Potlej se je vrnil v hišo in obrizgal stene ter strop s petrolejem. Roke so se mu tresle od divje iht. Nazadnje je šel po kramp in nekajkrat udaril po peči. Koj se je udrla.

- Da bo bolj vleklo, - je odprl še okna.

Vse je bilo pripravljeno. S tresočo se roko je privlekel vžigalice iz žepa. Prva se ni vžgala. Druga je zagorela z drobnim plamenčkom, ki ga je koj vtaknil v slamo.

Tudi v veži je zažgal.

Potlej je smehljaje se stopil čez prag in odšel proti gmajni. Na parobku se je ustavil.

Ogenj je že butal skozi okna.

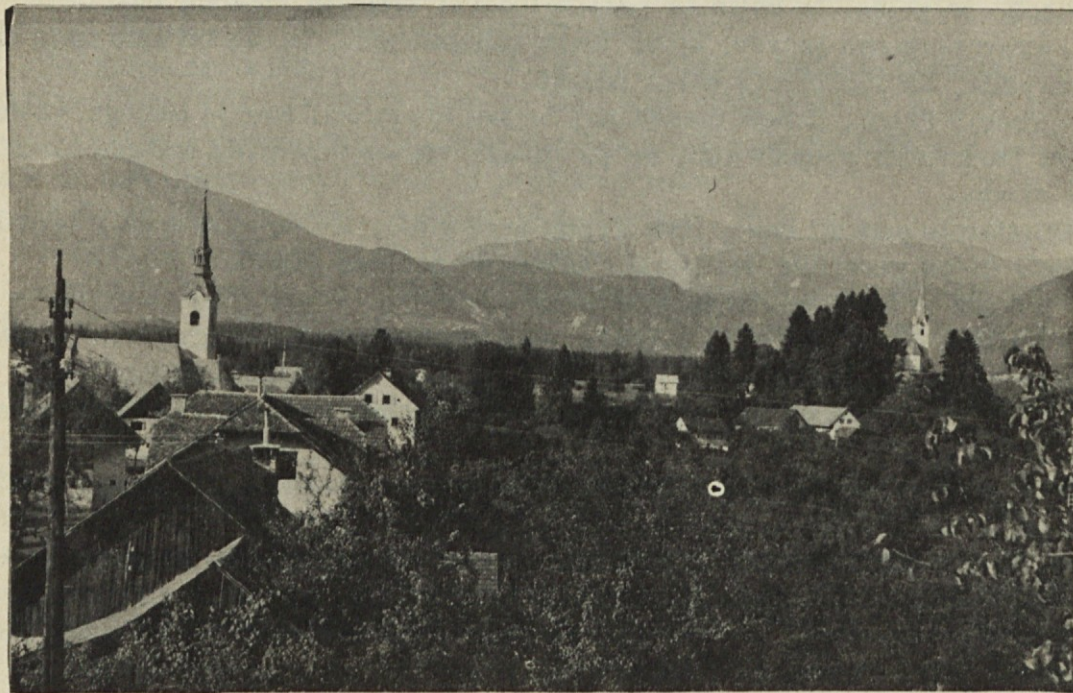
Froncu so se raztegnila usta.

Bilo je plat zvona.

Fronc je videl ljudi, ki so hiteli v hrib, slišal je kričanje in topotanje cokel, toda vedel je: bajte nihče več ne reši.

Čutil je, kakor da prihaja vročina goreče bajte vse bliže, da mu buta v glavo, v vse ude, da se ogenj vrti v velikanskem kolobarju, ki ima v sredi Hrastarjevo glavo.

Potlej se je sesedel, kakor pogorelo ostrešje.

Podbrezje s cerkvico Podtabor v ozadju

Boltarji

V našem bregu že cvete češnja.

Pomlad.

Kos žvižga ves dan.

Pri Taborski cerkvi zvoni marije. Počasno, slovesno zvoni Reberski Matija. In dolgo. Pol roženkranca zmoliš, preden se oglasi zvon za duše v vicah. Možakarji stoje na dvorišču, razkritih glav in sklenjenih rok.

- Za srečno zadnjo uro, za milostno sodbo božjo - oče naš.

Tako so molili še stari oče in tako je ostalo.

Zarja na zahodu rdi, češnja v bregu se rožnato barva.

Jutri bo sonce in lepo vreme.

Hvala Bogu, dežja je bilo že pravšno mero.

Hejs!

Boltar orje, Marička mu vodi.

Akramihel, dobra prst! Kakor vzhajano testo.

Boltar se smeje skoz brke, ki mu vise čez ustnice in gleda vole. Krepki živali, salabolt!

Plug hrsti. Lemež gre čez polje kakor ladjin gredelj.

Boltar tako rad orje.

Kar samo se mu smeje, ko drži za ročice. Sicer se mladi Gregor krega, če misli orati do zadnje ure, toda Boltar ne izpusti ročic.

Kaj naj pa potlej počne? Sedi doma v zapečku in gleda, kako mladi svet drvi mimo njega?

Ti meni luč, jaz tebi ključ, je že nekajkrat povedal Gregorju. Boltar ve: ko bo toliko ob moč, da ga bo plug metal, potlej je konec. Takrat se bo treba pripraviti za drugo oranje.

Z Boltarjevim očetom je bilo prav tako. Teden dni po tistem, ko je nehal orati, je legel. Štirinajst dni je ležal, pa je minil.

Boltar se smeje.

- Hejs, Lisec!

- Marička, od sebe, od sebe.

Marička pogleda nazaj in se tudi smeje.

Tako Boltarjeva dva orjeta.

Gregor pa travnik brana.

Opoldne ležeta pod češnjo in čakata na južino. Toliko je ostalo, da se ne spleča hoditi domov. Bodo že sem prinesli.

Boltar je moker. Sonce je močno. Hudimana! Senca se prileže. V češnji šume čebele.

- Lepo sva orala, - gleda Boltar brazde.

In se spet smeje.

Marička tudi.

Potlej dekla prinese južino. V cekarju.

Boltar in Marička jesta. Počasi zajemata in gledata v polje. Vola se otepata muh in silita v leščevje.

Po južini Boltarjeva dva sedita. Za spoznanje vetra je. Od križke gore vleče.

Boltar sedi in s palcem tlači tobak v čedro. Marička je s hrbtom naslonjena na češnjo.

Potlej Boltar kadi in s prsti mečka odpadlo češnjevo cvetje. Letos bodo češnje obrodile. Vse tako kaže.

Ko je čedra mrzla, se Boltar vzdigne. Nič mu ni toplo, v pleča ga mrazi. Spet orjeta. Sonce sije, a Boltarja skoraj zebe.

Na sredi njive mu uide plug iz brazde.

- Prekvat vendar!

Boltarja je sram pred Maričko.

Vola morata nazaj. Marička od strani gleda očeta. Nekam blede so videti.

Še preden prideta do ozar, je plug že drugič zunaj. Boltar se na koncu težko oddihava.

Nazaj grede skoraj sloni na ročicah in čeprav gresta vola počasi, mu gresta prehitro.

- Zebe me, - nerad izdavi pred Maričko.

- Zebe? Mokri ste bili in vetrovno je.

- Res je vetrovno, - pravi Boltar.

- Pa naj Gregor pride, da končava, - tiho izkolca Marička. Pozna očeta. Zdaj bo zrasel.

Pa nič. Boltar je čudno miren.

- Nemara bi bilo tako najbolje.

Marička se čudi.

- Do Gregorja bom šla z vami, ata.

- Kar tu ostani, sam mu lahko povem. Saj bosta brž končala.

Boltar odhaja. Med njivami gre in se ozira na levo in desno. Da bi imel palico, bi bil podoben beraču. Marička strmi za njim.

Potlej orjeta Gregor in Marička. S konji. Vola sta privezana k češnji.

Hitro gre. Gregor stopa pokonci in je resen. Z očmi gre za lemežem. Prst pada na stran.

Do treh je vse zorano.

Brez očeta.

Češnja v našem bregu je gola.

Oprašena je in videti je drobne, zelene plodove.

Včeraj je Boltar umrl. Tako kakor da bi šel na polje in ne na drugi svet.

Zjutraj je bil še pri zavesti. Testament je naredil koj, ko je zdravnik omenil pljučnico. Očeta je tudi pobrala.

Že proti večeru je šlo, ko se mu je zbledilo. Roke je držal od sebe, kakor da orje, in narahlo se je smejal.

- Hejs, Lisec!

Potlej je hotel vstati. Komaj so ga potisnili nazaj.

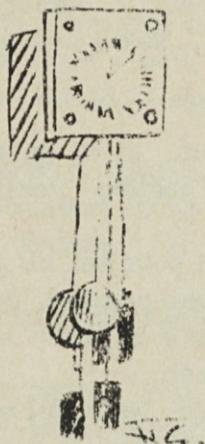
Pod noč je pričel umirati. Nihče ni mogel uganiti, ali je pri zavesti ali so ga moči že docela zapustile.

Tako je ugasnil.

Gregor je ustavil uro in zagrnil okna.

Zdaj orje in seje Gregor. Pa je prav tak kot oče. Ko orje, se smehlja in pravi, da bo oral do zadnje ure.

Boltarji so vsi taki.

DOMISLICE

Napis v oknu knjigarne:

„Naprodaj stara enciklopedija. Nikoli ni bila rabljena. Naslov: Žena ve vse.“

Klavirski učitelj učencu:

„Svarim te prav resno. Ako ne boš pazljiv, bom povedal staršem, da si nadarjen za glasbo.“

„Ako si vedno vljuden in prijazen do svojih sošolcev,“ je podučeval učitelj Janezka, „kaj bodo mislili o tebi?“

„Da me lahko pretepajo.“

Otroci so se pretepali, ko je prišel oče domov.

„Janezek, kdo je začel pretep?“

„Pretep se je začel, ko me je Tonček udaril nazaj.“

Obram

Obram čaka sina.

Najstarejšega. Volbenka.

Vsa vas to ve. V tovarno se je udinjal. Naveličal se je hriba in dolge poti do fare in železnice. Kar v glavo mu je planila blodna misel in ga držala kakor na vrvi.

Kakšno je bilo tisti dan! V začetku je Obram prosil in rotil. Volbenk je komaj poslušal.

- Zemlja ni prava, povsod sam hrib. Kaj naj se ubijam po teh zaplatah? Do smrti bi si ne opomogel. Kruh je odmerjen, krompir preštet. Nikoli ni preveč, pa naj bo letina še taka. Nekaj jerbasov češenj in jabolk prodamo, to je vse.

Obram je zrasel.

- Fant, pa ješ vsaj svoj kruh, ki si ga sam vsadil. Krompirja nisi še stradal - in za praznik si imel pogačo. Pozimi je bilo suho meso večkrat na mizi. - Ni tako res?

- Ne bom rekel, da ni, pa mi povejte, ali je pri nas sploh kaj počitka? Od prve zore do trde noči garaj, vso pomlad, celo poletje do jeseni, prav tja do snega. In ko sneg nakosmata, nas zapahne od vseh strani, da vidimo samo v zrak. Vso zimo smo v samih gazeih.

Trdo postavlja Volbenk besede. Ne misli se vdati.

Obram čuti, da je v sebi že odločen. Z govorjenjem mu raste jeza.

- Počitka res ni veliko, toda sreče je dovolj. Do le-sem še ni prišel mestni hudič, ki nam je že tri speljal iz tega gnezda. Vorenc je umrl za grdo boleznijo. Peklajev Matija se je zapil in izgubil. Mežnarčkov pa je od stradanja zašel v jetiko. Vse si poznal in ti si četrti.

Obramu se trese glas.

Volbenk zamahne z roko.

- Dela sem navajen in poštene ljudi povsod obrajtajo!

Zdaj šele Obram zraste.

- Ne poštenjaki, barabe imajo prva mesta. Kdor ima ubov hrbet, ta napreduje. Volbenk, v grapi si zrasel in če prej ne, na starost se boš vrnil v grapo, morda občini v breme in mojim kostem v sramoto.

Pod strop je zrasel Obram in dvignil roke.

- Tako ti povem, ne zapiram ti vrat, vsak dan te bodo čakala, podnevi in ponoči. Niti v nočeh ne bom potegnil zapaha prek njih. Vsako uro bi lahko prišel.

Še pred košnjo je Volbenk odšel. Obram je zjutraj zgodaj vstal. Samo da ne bi bil pri slovesu. V gmajno se je zarinil, sedel na štor in glasno zavekal.

Tako odhaja njegova kri v mesto, v to prekleto gnezdo, brezno mladih

ljudi. Petkrat v življenju je bil Ogram v njem, pa vselej je pljunil, ko je prišel med polja.

Zdaj mu sin sili med zidove, za katerimi stoje dimniki in ropotajo stroji.

Kakor pijan je zvečer odtaval domov. Nič ni jede, naravnost v čumnato je zavil in legel. Kakor da misli umreti. Še je povsod dišalo po Volbenku, po najstarejšem Ogramu, ki hoče zatajiti zemljo.

Še v sanjah je prosil Ogram, a Volbenk trmast odhaja.

Hudič ga je obsedel.

Ogram čaka. Zadnji lega, da kdo ne zapahne vrat. Da bo mogel vstopiti Volbenk, če morda pride ponoči, naskrivaj.

Jesen je, a Volbenka ni. Trikrat je pisal. Dvakrat je Ogram odprl pismo, dvakrat je šel v gmajno vekat.

- Tu je lepše, oče. Svoje ure napravim in sem - gospod.

Tretje pismo je zapečateno vrgel v peč. Torej gospod hoče biti. Iz grape doma, bi rad jedel bel kruh. Več mu je za mesto, kakor za zemljo.

Vendar Ogram čaka.

Po snegu diši od Kriške gore, a Ogram še čaka. Peč je zakurjena, v čumnati je gašperček. Da bo Volbenk lahko zakuril.

Ko pade prvi sneg, Ogram obupuje. Če Volbenka ne bo do prvih zametov, ga letos ne bo.

Kadar otroci ne vidijo, stopi na prag, zasloni oči in gleda po belini. Nikogar ni.

- Pa se vendar v resnici ni zvrigel, - veka v sebi Ogram.

V svojo kri veruje, kakor v sveto pismo. Prišla bo ura, ko bo Volbenk odprl vrata, sedel za mizo in tiho spregovoril:

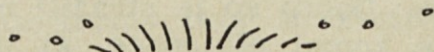
- Oče, prav ste imeli.

Tega hipa čaka Ogram.

Čuti, da ga bo dočakal, kajti Volbenk ne piše več.

Morda na pomlad, ko bo grapa zelena in bodo bregovi svetli od rož kot večerno nebo.

Tedaj je grapa močna, kakor deklič, ki se mu zbudi mlada kri.

Na farnem sestanku je nekdo sprožil vprašanje, kako veže „dieta“, ki jo predpiše zdravnik: Ali greši, kdor je ne drži?

Župnik jim je tako pojasnil:

„Ako zdravnik predpiše strogo dieto, jo je treba držati. Ako jo samo priporoča, obveznost diete ne veže pod grehom. Prav je pa, da vsi pazimo, koliko jemo, saj smo templji Svetega Duha. Če pa kdo hoče postati bazilika, je odvisno od njega.“

Velikonočnice

Za Danejevega hlapca Matijo nihčeni prav vedel, odkod je doma. Od mladega je živel pri Daneju, zrastel v hlapca. Nekam neroden je bil v život, čudno kratke grčaste roke pa so ga delale še bolj nerodnega.

Ko je odbrenkal vojaščino, se je zasidral pri Daneju za velikega hlapca, čeprav se je Danej že bal, da bo po vojaščini šel k Čebbru, kjer je bilo manj dela na polju in so hlapci največ vozili les s Pokljuke. Matija je bil s Čebrom že nekaj v dogovoru, pa ga je med vojaščino prehitel Modrasov hlapec Tomaž, ki je šele dobrih pet let služil na Gmajni.

Tako je Matija tudi po vojaščini ostal pri Daneju. Navsezadnje, kaj je hodil preč in prebiral delo. Hlapec je povsod hlapec. Potlej je že vseeno, ali služiš pri Daneju ali pri Čebbru, pri Mežanu ali pri Burji. Je vse en hudik. In pri Daneju služi že tri leta tudi Marica. Pri Čebbru pa ne.

Kakor je bil Matija nekaj časa na Čebbra hud, na tistem mu je bilo prav, da se je tako zonegavilo. Marica je prijazna, pridna in ko ji je na Šmarna na Mlinem kupil za odpustek lectovo srce, se ga ni prav branila.

Saj če takole Matija premišlja, mora kar priznati, da leta teko. Trideset jih je že bil. Na starega dedca se nobena ženska ne bo obesila, posebno na hlapca ne. Zdaj je čas, če se kdaj misli ženiti. Zapuščena Danejeva kajža, kamor spravljaajo orodje, ki se dala lepo urediti in Danej se ni onegavil.

Res, kar prav je, da ga je Tomaž pri Čebbru prehitel. Saj ga pri Marici ne bo.

Tista pomlad je bila lepa kakor že dolgo ne. Led na Blejskem jezeru je začel pokati, zrak je bil čudno dober in nekaj je ležalo v njem, kar je gruntarje privzdigovalo. Po njivah za pokopališčem se je razkrila ozimina. Dobro so je stražili mrtvi čez vso zimo.

Blejski grad je komaj pil sonce, ki je odsevalo na vodi; vsa grajska okna so se svetikala in mežikala, rdeča streha se je vzdigovala v sinjino in razkošateni zavaljeni stražni stolpi so razigrano viseli v živahno pomlad.

Blejska kotlina je zadihala. Sv. Katarina nad Zasipom je zamežikala čez Piškovco proti Žirovnici; Gorje so se predale veselemu vetru, ki je zavel s Pokljuke. Stol z belo glavo se je pomlajal in odrival sneg na koroško stran.

V Ribnem je župnik Janez stopil pred župnišče, zakašljal po stari navadi in se s starimi očmi zastrmel v Jelovco. Tako je kot bi jo na novo obliil z zelenim oljem.

Župnik France z Bleda je mislil na svojega prijatelja v Ribnem in z očmi obiskoval Marijo na Otoku. Lepo je skrbela vso zimo za trmaste Blejčane.

Že prihajajo stari od peči na pomladno sonce. Pokljukar, Baloh, Turščev ata. V gosjem redu gredo proti Zagoricam. Na pelinkovec. Pozna jih, starine! Brez pelinkovca ne morejo začeti pomladi, osemdesete v svojem življenju.

Sveti Jurij bo letos kar prepozen. Bled ne more čakati nanj. Pod Stražo so se že nagnetle kurjice. Nekatere so še v popkih, druge pa z vehastimi listi že vse košate. Matija jih je pošten pušeljc prinesel Marici. Samih popkov, belih, da so kar oči bolele. Marica se je smejala s svojim visokim smehom, rekla pa ni ničesar. Matiji se je zdelo, da jih ni preveč vesela. Res, kakšne posebne rože kurjice niso, so nemara velikonočnice z raznobarvnimi cvetovi lepše. Pa vendarle. Saj jih še gosposke punce prenašajo. Še kupujejo jih od gorjanskih betinov, ki jih nosijo na Bled, da ujamejo kakšen belič za zvezke in šolo.

Tedaj je v Matijo legla čudna žalost. Ni je pokazal pred Marico, tudi pred Danejem ne, grizla pa ga je bolj kakor skrita bolezen.

Potlej je neke noči slišal, da pri Marici nekdo vasuje pod oknom. Vstal je že bil, da bi pogledal, pa se je premislil. Legel je nazaj in s pridržano sapo prisluškoval, dokler šepetanje pod njim ni utihnilo. Nič ni razumel, po glasu pa se mu je zdelo, da bi utegnil biti Tomaž.

Zjutraj je z navadnim pogledom ošinil Marico. Ujela je njegov pogled in se rahlo nasmehnila. Matija je čutil, da ne brez zadrege.

Na tiho nedeljo sta šla Matija in Marica na sprehod. Misel je sprožil Matija in Marica se ni upirala.

Dan je bil lep, ko sta šla pod Nogradom proti Zaki. Sprehod okrog jezera je lep, pot lepa in mirna. Matija je obračal besede po srcu, jih tehtal in privzdigoval, toda vsaka se mu je zdela pretežka za Maričino dobro voljo.

Nemara le ni vse tako, kakor si mislil, potlači Matija težke besede v zadnji kot srca. Sonce se koplje v jezeru, blejski grad je videti topel in Maričina židana ruta se sveti kot samo srebro.

Okrog in okrog jezera sta šla in Matija ni rekel besede. Preveč je bilo sonca na jezeru.

Cvetna nedelja je dišala po beganicah in oljki, po jabolkih, ki so vse leto čakala, da pridejo na butaro, po pomarančah in po bršljanu.

Na vratih je bila Velika noč. Trkala je na vsa vrata po Bledu, po Zasipu, po Gorjah, po Ribnem, po Koritnem, prav tja do gora je trkala s prvim cvetjem in z vedrim, toplim soncem.

Pod Nogradom in v Zaki so se razprle velikonočnice, rože z modrimi, rdečimi in vijoličastimi cvetovi.

Veliki teden je poglobil Matijevo žalost. Ko so zavezali zvonove,

se je Matiju zdelo, da je zvezana tudi vsa njegova notranjost. Marica je postala čudno pristujena, včasih prav zadirčna.

Matija ni upal z besedo na dan. Bal se je zvedeti resnico. Pa se je tako veselil Velike noči.

Velika sobota je zadišala po blagoslovljenem ognju, delo za možakarje se je uneslo, ženske pa so bile vprežene ves dan. Kuha, pospravljanje, tisoč drobnih del, ki morajo biti opravljena še pred Vstajenjem, ki bo zvečer.

Matija je vprašal Marico, če bo šla tudi ona k Vstajenju na Bohinjsko Belo. Tam je Vstajenje v nedeljo koj po četrti uri zjutraj in muzika je taka, da človeka kar zanaša proti nebu. In pot do Bohinjske Bele je samotna. Marsikaj bi se lahko zmenila.

Samo namrdrnila se je.

Ko je silil vanjo, je rekla:

- Prezgodaj je. Kaj bi beleštrala tako daleč?

Na jeziku je že imel Tomažovo ime, pa ga je požrl.

Ni hotelā dregniti. Sobota je, dela čez glavo, pa so vse ženske nasajene.

Ko so zavihrala bandera in zagrmeli možnarji, ko se je odtrgalo petje, je Matija v procesiji čudno stisnilo. Kakor da nekdo s tanko, gibko vejico tolče po njegovih najlepših mislih. Ni mu šlo do srca ne pritrkavanje, ne petje, samcat je bil v množici kakor tujec, ki je prvič med neznanimi ljudmi.

V nedeljo zjutraj ni šel na Bohinjsko Belo. Ves dan je bil doma in mlel misli, jih podiral in spet zidal, prosil Marico in jo spet prekinjal. Pozno v noč je rinil vase in se skušal prepričati, da s Tomažem ni nič.

Na Velikonočni ponedeljek je kanil iti na pol litra k Zrimcu v Zagorice. Pa se je sredi poti premislil in se obrnil pod cerkev in proti Nogradu. Prav do Zake je šel.

Med smrekami je obstal. Podleščevjem so mežikale velikonočnice in z mirnimi barvami uživale hlad.

Matija se je sklonil in jih pričel nabirati.

- Zanesem jih Marici in jo povprašam. Naj reče odkrito besedo, da se ne bova borila. Jaz ali Tomaž, samo reče naj.

Matijeve roke se tresejo. Srhka stebelca in ostro listje ga čudno vznemirjajo.

Čeden pušeljč modrih, rdečih in vijoličastih cvetov. Počasi se Matija vrača. Jezero je svetlo in med ločje rahlo buta voda.

Koj od Ribnikarja, ko cesta za hip postane samotna in kjer pride na glavno cesto gozdna pot, se je Matija nenadoma ustavil. Odprl je usta, kot da bi hlastnil za sapo, in se je zamaknil za robidovje.

Maričin smeh se je trkljal po rebri. Za njim Tomažev visoki glas.

- Pa še kar upa? Dovolj je neumen.

- Saj mu nisem nič rekla. Vpraša pa tudi ne. Ne morem zato, če je slep.

Maričine besede so razigrane.

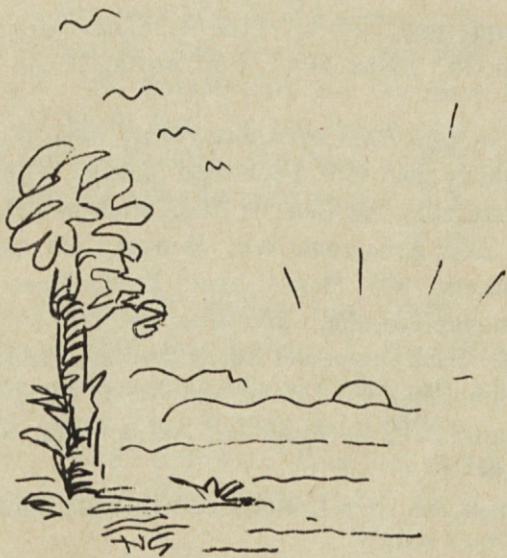
Matija z golimi rokami grabi po trnju, samo, da bi bolečina pri srcu popustila.

Marica in Tomaž sta se obrnila proti Zagoricam.

Matiju se tresejo roke, noge v kolenih so kakor zlomljene, na razpraskani koži so kaplje krvi.

Kakor pijan je omahnil čez cesto in se ustavil pred bregom, pod katerim je plivkalo jezero. Kakor mrtva je roka izpustila šopek velikonočnic, ki so se nekaj časa zibale na svetli gladini, potlej pa so počasi se obrnile proti ločju, ki je šumelo ob kraju.

Maričin smeh je donel že od Nograda sem. Matijeve motne oči pa so sledile raztresenim velikonočnicam, ki so z vehastimi listi veslale proti suhemu ločju.

SLOVENSKI DUHOVNIKI

BAZNIK, Rt.Rev.Louis, 16550 Rock Creek Rd., Thompson, Ohio 44086
BUTALA, Rt.Rev.Mathias, 416 No.Chicago St., Joliet, Ill., 60432
GNIDOVEC, Rt.Rev.Albin, 633 Bridger Ave., Rock Springs, Wyo. 82901
JERSHE, Rt.Rev.John,
KRALJIC, Rt.Rev.John, 390 Missouri, San Francisco, Calif. 94107
POPESH, Rt.Rev.Bernard, 4901 E. Superior St., Duluth, Minn. 55811
SCHERINGER, Rt.Rev.Frank, 330 Oak St., Manistique, Mich. 49854
ZAPLOTNIK, Rt.Rev.John, D.C.L., St.Catherine's Hospital, 9th & Forest Ave.,
Omaha, Nebr. 68108

ADAMICH, Rev.Albert, 126 Grand Canyon St., Hoffman Estates, Roselle, Ill., 60173
AMBROZIC, Rev.Aloysius, Kingston Rd., Stop 15, Scarborough, Ont., Canada
AMBROZIC, Rev.Bernard, ofm, Double Bay, NSW 2028, Australia
ANDOLSEN, Rev.Richard, cpps, Cardinal Newman H.S., Santa Rosa, Calif. 95400
ARCH, Rev.Joseph, Mt.Gallitzin Academy, Baden, Pa., 15005

BANDI, Rev.Bonaventure, osb, 611 No. 11th St., Canon City, Colo. 81212
BARBIS, Rev.Rudolph, Rt. 2 Box 340 A, Fort Worth, Texas 76135
BERAN, Rev. Nace,
BLATNIK, Rev.Francis, sdb, 202 Union Ave., Patterson, N.J., 07502
BLENKUSH, Rev.Mathias, Box 699, Glenwood Springs, Colo. 81601
BOGOLIN, Rev.Leonard, ofm, 386 Geneva Ave., Highland Park, Mich. 48203
BOHTE, Rev.Daniel, 2375 E.Arizona Ave., Denver, Colo. 80210
BOLJKA, Rev.Stanko, cm, 405 Marie Anne East, Montreal, Quebec, Canada
BORGOLA, Rev.Bonaventure, ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa., 15906
BOZNAR, Rev.Joseph, 1852 Richmond Rd., Cleveland, Ohio 44132
BREZNIK, Rev.Aloysius, Box 97, Uniontown, Wash., 99179
BREZNIKAR, Rev.Victor, 722 W. Alder St., Walla Walla, Wash., 99362
BRODNIK, Rev.Joseph
BROOKER, Rev.Richard, mm, Las Condes Casilla 162, Santiago, Chile

CADONIC, Rev.William, 12704 Foothill Blvd., Etiwanda, Calif. 91739
CAGRAN, Rev.Joseph, ofm, St.Mary's Seminary, 1400 Main St., Lemont, Ill., 60439
CANJAR, Rev.John, 3050 Dahlia St., Denver, Colo. 80207
CAREK, Rev.Peter, 12746 W.Cameron Ave., Butler, Wis., 53007
CASL, Rev.Joseph, cm, 611 Manning Ave., Toronto 4, Ont., Canada
CEGLAR, Rev.Charles, sdb, Mont Don Bosco, Sherbrooke, Quebec, Canada
CEGLAR, Rev.Stanley, sdb, Cath.Univ., Caldwell Hall, Box 174, Washington, D.C.
20017

CELESNIK, Rev.Joseph, 840 E. 222nd St., Euclid, Ohio 44123
CEPON, Rev.Dr.Ludwig, St.Vincent's College, Latrobe, Pa., 15650

CEPON, Rev.Michael, 6005 So.Marshfield Ave., Chicago,Ill., 60636
CERPICH, Rev.Richard, 3600 So.Kinnickinnic Ave., Milwaukee,Wis. 53207
CHEMAZAR, Rev.Blase,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill., 60439
CIMPERMAN, Rev.Victor, 1558 Creighton Ave., Akron,Ohio 44310
CORNISH, Rev.Ronald, 204 W. 8th St., Topeka, Kansas 66603
CUK, Rev.Dr.Alphonse, St.Vincent's College, Latrobe,Pa. 15650
CVELBAR, Rev.Joze, 45 Prestly Rd., Bridgeville,Pa., 15017

DALEY, Rev.Neil,ofm, Chaplain U.S.Air Force
DEMSHER, Rev.Ferdinand, 223 57th St., Pittsburgh,Pa. 15201
DOBNIKAR, Rev.Ivan,osb, 1005 Division St., Lisle,Ill. 60532
DOLSINA, Rev.John, 231 E.Camp St., Ely,Minn. 55731
DOLSINA, Rev.Stanko, 610 99th Ave.W., Duluth, Minn., 55808

ERZEN, Rev.Edward,odm, Chaplain, Fort Sill, Oklahoma 73503

FALE, Rev.Richard, 600 Maryhill Rd., Pineville,La., 71360
FALEZ, Rev.Joseph, 6019 Glass Ave., Cleveland,Ohio 44103
FERKULJ, Rev.Joseph, 1340 No.10th St., Quincy,Ill. 62301
FERYAN, Rev.Philip,ofm, Via Merulana 124, 00185 Rome, Italy
FLAC, Rev.Philip,sdb, 960 So.Soto St., Los Angeles,Calif. 90023
FLAJNIK, Rev.Rudolph,ocarm, 100 Harpersville Rd. Newport News,Va. 23601
FRANKOVICH, Rev.Frank, 625 Nardo Ave., Solana Beach,Calif. 92075
FURLAN, Rev.William, St.Patrick's Rectory, St.Johnsville,N.Y. 13452
FURLEY, Rev.Cyril, 39-38 29th St., Long Island City,L.I.,N.Y. 11101

GABER, Rev.Francis, 109 So.59th Ave.W., Duluth,Minn. 55807
GABRENYA, Rev.Edward,ofm, 10 St.Elizabeth Drive, Crowley,Texas 76036
GERMOVNIK, Rev.Francis,cm, Vincentian Fathers, Lemont,Ill. 60439
GNIDICA, Rev.Daniel,osb, 217 Mesa Ave., Pueblo,Colo. 81004
GODINA, Rev.Mirko, ofm conv., 330 E. 45th Ave., Gary,Ind. 46409
GOLE, Rev.Dr.Joseph, Sacred Heart Theologate, 7331 So. Lovers Lane Rd.
Hales Corners, Wis. 53130

GOLOB, Rev.Joseph,osb, St.Martin's Abbey, Lacey, Wash. 98553
GOLOBIC, Rev.John, 56 Horn Blvd, Silver Bay,Minn. 55614
GRABRIAN, Rev.Joseph,osm, 323 W.Illinois St., Chicago,Ill. 60610
GRABRIAN, Rev.Victor,osm, 3549 Navajo St., Denver, Colo. 80211
GRDINA, Rev.Francis,sj, 1911 W.30th St., Cleveland,Ohio 44113
GREBENC, Rev.Aloysius, Hamilton,Ont., Canada
GREGOR, Rev.Joseph,cm, P.O.Box 90 Voth Sta., Beaumont, Texas 77709
GREGORY, Rev.Edmund, 207 So.Main St., Manteno,Ill. 60950
GROM, Rev.Lawrence,ofm, 8500 W. Cold Spring Rd., Greenfield,Wis. 53228
GYORKOS, Rev.Stefan, Calgary, Alberta, Canada

HITI, Rev.Mathias, 520 W. 10th St., Waukegan, Illinois 60085
HLEBS, Rev.Milan, 61 Catalpa Lane, Campbell, Calif. 96008
HOBART, Rev.Raymond, 840 E. 222nd St., Euclid,Ohio 44123
HOCHEVAR, Rev.Mark,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown,Pa. 15906
HODNIK, Rev.Emil, St.Bernard's Church, Abbotsford,Wis. 54405
HOGE, Rev.Benedict,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill. 60439
HOGE, Rev.Thomas,ofm, 1852 W.22nd Pl., Chicago,Ill. 60608
HORVAT, Rev. Stephen, 36 Melmore St., Tiffin, Ohio 44883
HORVATH, Rev.Francis, 12704 Foothill Blvd., Etiwanda,Calif. 91739
HORZEN, Rev.Bernard,osb, St.Bede's College, Peru,Ill. 61354
HREN, Rev.Innocent,op, 505 W.Washington Blvd., Oak Park,Ill. 60302
HRIBSEK, Rev. Aloysius, 450 Pine St., Bridgeport,Conn. 06605

JAGER, Rev.Mathias, 15519 Holmes Ave., Cleveland,Ohio 44110
JAN, Rev.Ivan,cm, 739 Brown Line, Toronto 14, Ont., Canada
JAZBEC, Rev.Stanley, 680 So.Santa Fe St., San Jacinto,Calif. 92383
JENKO, Rev.Aloysius, 53 St.Patrick's Pl., Staten Island, L.I.,N.Y. 10306
JENKO, Rev.Valerian,ofm, 66 Gordon, Paddington, Sydney, Australia
JERASA, Rev.Francis, Box 247, Plains, Kansas 67869

KALCIC, Rev.Dismas,osb, St.Procopius College, Lisle,Ill. 60532
KAPUSHION, Rev.Marvin, 309 Madison St., Pueblo,Colo. 81005
KAUSEK, Rev.John, St.Joseph's Church, Gilbert,Minn. 55741
KNIFIC, Rev.Francis,sdb, 2975 Independence Ave., New York,N.Y. 10063
KOLARIC, Rev.Dr.Jacob,cm, St.Jakob im Rosental, Karnten Austria
KONCNIK, Rev.Innocent,ofm conv., 118 Ridge Ave., Box 666, New Cumberland,
West Virginia 26047

KOPUSAR, Rev.Dr.Milan, Ashton, Nebraska 68817
KORBIC, Rev.Beno,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown,Pa. 15906
KOREN, Rev.Louis, 822 New Jersey Ave., Sheboygan, Wis. 53081
KORETIC, Rev.Franc, Sacred Heart Church of Urbank, P.O.Parkers Prairie, Minn.
KOS, Rev.Joseph, 7238 E. 10th St., Indianapolis, Ind. 46219
KOSEM, Rev.Francis, 3501 Oberlin Ave., Lorain, Ohio 44053
KOSTELZ, Rev.Richard, 905 So. 8th St., Kankakee, Ill. 60901
KOTNIK, Rev.Bertrand,ofm, 62 St.Mark's Place, New York,N.Y. 10003
KOVACIC, Rev.Anthony, 416 No.2nd St., Albemarle,No.Carolina 28001
KOVACIC, Rev.Francis, Chaplain U.S.Army
KOZINA, Rev.Vladimir, 813 First St., Brentwood,Calif. 94513
KRAINZ, Rev.Paul,sss, 5384 Wilson Mills Rd., Cleveland,Ohio 44143
KRAJNIK, Rev.Paul, 15519 Holmes Ave., Cleveland,Ohio 44110
KRALICH, Rev.Stephen, St.Agnes Church, Kenmare, No.Dakota 58746
KRISTANC, Rev.Leo, 3700 No.Sutter St. Apt. 107, Stockton,Calif. 95204
KUZMA, Rev.George, St.Rose Church, Wilmington,Illinois 60481

LAMPE, Rev.Victor,cssr, Mt. St. Alphonsus, Esopus, N.Y. 12429

LANGERHOLZ, Rev.Dr.Kalist,ofm, 5401 So.Cornell, Chicago,Ill. 60615
LAVRIH, Rev.John, 706 E. 6th St., Kinsley, Kansas 67547
LEKAN, Rev.Joseph,sm, 2056 E.107th St., Cleveland,Ohio 44106
LIVOJEVIC, Rev.Ronald, Kansas City, Kansas
LOCNIKAR, Rev.Julius,osb, Assumption Abbey, Richardton, No.Dakota 58652
LOVRENCIC, Rev.Athanasius,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill. 60439

MACEK, Rev.Rudolf, 8928 - 207th St., Bellaire, Queens Village, N.Y. 11427
MADIC, Rev.Aloysius,ofm, 1852 W. 22nd Pl., Chicago, Ill. 60608
MAIERLE, Rev.John, 900 Woodward Ave., Pontiac, Mich. 48053
MAJHENIC, Rev.Pelagij,ofm, 1400 Main St., Lemont, Ill. 60439
MALAVASIC, Rev.Roman, 416 No.Chicago St., Joliet, Ill. 60432
MARTELANC, Rev.Jost, Via Aurelia 476, 00165 Rome, Italy
MAVSAR, Rev.Joseph, P.O.Box 96, Bozeman, Mont. 59715
MAZOVEC, Rev.Robert, 536 Decker Ave., Johnstown,Pa. 15906
MEJAC, Rev.Joseph,cm, 95 McDonald Ave., Winnipeg 2, Manitoba, Canada
MEJAK, Rev.Heliodore, 274 Orchard Ave., Kansas City, Kansas 66105
MELOVASICH, Rev.Frank, 211 W. 4th St., Duluth, Minn. 55806
MERVAR, Rev.John, 1640 Addison St., Berkeley,Calif. 94703
MIHELCIC, Rev.Francis, 826 E.Pattison St., Ely,Minn. 55731
MIHELICH, Rev.Francis, R.R.5, Lindsay, Ontario, Canada
MIHELICH, Rev.Leopold, 4695 Pearl St., Denver, Colo. 80216
MUZIC, Rev.Anthony, 4387 Claque Rd., North Olmsted,Ohio 44070

NACHTIGAL, Rev.Frederick, 2427 W.Tuscarawas St., Canton,Ohio 44708
NADRACH, Rev.Adolph, 534 W.Kilgore, Kalamazoo,Mich. 49001

OHMANN, Rev.Daniel,mm, P.O.Box 3058, Nairobi, Kenya
OKORN, Rev.Claude,ofm, 8500 W.Cold Spring Rd., Greenfield,Wis. 53228
OKORN, Rev.Dusan, St.Catherine's Church, Big Fork, Mont. 59912
OMAN, Rev.Edwin, Rt.4, Foley, Minn. 56329
OZIMEK, Rev.Joseph, 264 - 15th St.N.W., Barberton,Ohio 44203

PAIK, Rev.Francis, 8537 Mentor Ave., Mentor, Ohio 44060
PAKIZ, Rev.Rudolph, St.Agnes Church, Walker,Minn. 56484
PAPESH, Rev.Francis, retired
PECOVNIK, Rev.Karel, Urbank, P.O.Parkers Prarie, Minn. 56361
PERCIC, Rev.Joseph, Church of Our Lady of Seven Dolors, Millerville.
P.O.Brandon,Minn.56315

PERKOVICH, Rev.Frank, Box 586, Eveleth, Minn. 55734
PERME, Rev.Eugene, 525 Dover Rd., Bay Village, Ohio 44140
PETERNEL, Rev.Warren,ofm, 701 E.Pyron Rd., San Antonio, Texas 78214
PETRASIC, Rev.Martin, St.Patrick's Church, Elkhorn,Nebraska 68022
PEVEC, Rev.Edward, Euclid & Bishop Rd., Wickliffe, Ohio 44092
PIERCE, Rev.Justin,sds, 500 Prospect Ave., Waukesha, Wis. 53186

PIRC, Rev. Joseph, 7th St. at Vagueros Ave., Rodeo, Calif. 94572
 PIZMOHT, Rev. Louis, 840 E. 222nd St., Euclid, Ohio 44123
 PLANINSEK, Rev. Henry, cssp, 7085 Brockton Ave., Riverside, Calif. 92506
 PLEVNIK, Rev. Joseph, sj, Loyola College, Montreal, Quebec, Canada
 POTOCHNIK, Rev. Aloysius, osb, P.O. Box 351, Canon City, Colo. 81212
 PRAH, Rev. John, ocd, 109 W. 6th St., Erie, Pa. 16501
 PRAZNIK, Rev. Rudolph, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 PREBIL, Rev. Andrej, cm, 611 Manning Ave., Toronto 4, Ont., Canada
 PRIMOZIC, Rev. Robert, o carm, 6428 So. Dante Ave., Chicago, Ill. 60637

 REBOL, Rev. Anthony, 3181 W. 41 St., Cleveland, Ohio 44109
 REBOL, Rev. Francis, mm, 120 San Min Rd. 1st Sect., P.O. Box 149, Taichung,
 Taiwan, Formosa
 RELIC, Rev. John, Chaplain U.S. Marine Corps
 REPENSHEK, Rev. Wayne, 5960 W. Loomis Rd., Greendale, Wis. 53129
 RINK, Rev. Louis, esc, P.O. Box 176, Fort Portal, Uganda, East Africa
 ROBERTS, Rev. Edward, sss, P.O. Box 3044, Arusha, Tanzania, East Africa
 ROGAN, Rev. Richard, ofm, 62 St. Mark's Place, New York, N.Y. 10003
 RUPAR, Rev. Aloysius, 1709 E. 31 St., Lorain, Ohio 44051
 RUS, Rev. Gabriel, sm, University of Dayton, Dayton, Ohio 45409

 SAVINSHEK, Rev. Stephen, ofm conv, Holy Cross Church, Aurora, Minn. 55705
 SCHWAB, Rev. Alan, osb, Box 351, Canon City, Colo. 81212
 SCHWEIGER, Rev. Francis, 330 E. 3rd St., Duluth, Minn. 55805
 SEDEY, Rev. Francis, Hibbing General Hospital, Hibbing, Minn. 55746
 SEDLAK, Rev. Christopher, ofm, 8500 W. Cold Spring Rd., Greenfield, Wis. 53228
 SEDLAR, Rev. Daniel, ofm, 1400 Main St., Lemont, Ill. 60439
 SELISKAR, Rev. Donald, sj, Park & Miramar Blvds., Cleveland, Ohio 44118
 SELLAK, Rev. Jerome, ofm, 9546 Ewing Ave., Chicago, Ill. 60617
 SENTA, Rev. Robert, 14500 N.E. 11th Ave., No. Miami, Florida 33161
 SESEK, Rev. Raphael, ofm, Immaculata College, Immaculata, Pa. 19345
 SETNICAR, Rev. Dr. Matthew, 1210 So. 61 St., Milwaukee, Wis. 53214
 SEVER, Rev. Edgar, ofm, 203 E. Washington St., Stockton, Calif. 95202
 SHUBITZ, Rev. John, 211 W. 4th St., Duluth, Minn. 55806
 SHUBITZ, Rev. Thomas, 1122 - 11th St. S.E., Brainerd, Minn. 56401
 SIMCIC, Rev. Joseph, sdb, 1100 Franklin St., San Francisco, Calif. 94109
 SKULLY, Rev. Gerald, 1905 Portage Trail, Cuyahoga Falls, Ohio 44221
 SKUMAVC, Rev. Franc, 7 Awde St., Toronto 4, Ont., Canada
 SKUMAVC, Rev. Michael, Box 586, Eveleth, Minn. 55734
 SLAPSAK, Rev. Julij, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 SMERKE, Rev. Francis, osc, Ss. Peter & Paul Church, Meyersville, Texas 77974
 SMERKE, Rev. John, St. Rita Church, Hillman, Minn. 56338
 SMERKE, Rev. Joseph, Box 789, Hastings, Nebraska 68901
 SNOJ, Rev. Joseph, Box 208, Bryn Mawr, Calif. 92318
 SODJA, Rev. Max, 9133 Hammock Lake Drive, Miami, Florida 33156

SOKLIC, Rev. Sebastian, tor, Chaplain U.S. Air Force
 SOKLICH, Rev. Dr. Anthony, cm, 4019 Yoakum Blvd., Houston, Texas 77006
 SPEHAR, Rev. George, 424 W. 2nd St., Leadville, Colo. 80461
 SREBERNAK, Rev. Frank, 2221 Winchell Dr., Ann Arbor, Mich. 48103
 SRSEN, Rev. Anton, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 STARC, Rev. Martin, Box 463, San Andreas, Calif. 95249
 STARESINIC, Rev. Edbert, o carm, 6700 Mt. Carmel Drive, Houston, Texas 77017
 STARESINIC, Rev. Nicholas, o carm, 6725 Reed Rd., Houston, Texas 77017
 STAUDOHAR, Rev. Walter, ep, 18th & Monastery Ave. SS, Pittsburgh, Pa. 15203
 STEFANICH, Rev. Edward, 1540 So. Highland Ave., Lombard, Ill. 60148
 STEPANICH, Rev. Dr. Martin, ofm, 1400 Main St., Lemont, Ill. 60439
 STERBENTZ, Rev. Ralph, St. Bruno's Church, Nadeau, Mich. 49863
 STERK, Rev. Francis, 7107 Wilber Ave., Parma, Cleveland, Ohio 44129
 STERLE, Rev. Aloysius, 404 E. 87th St., New York, N.Y. 10028
 STONICH, Rev. Raymond, Rt. 1 Box 112, Warrenville, Ill. 60555
 STOPAR, Rev. Dr. Anton, 1250 Wyoming Ave., Reno, Nevada 89503
 STRAGISHER, Rev. Henry, 116 So. Washington St., Berkeley Springs, Va. 23523
 STRAGISHER, Rev. Raphael, ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa. 15906
 STRANCAR, Rev. Ignatius, 584 W. 5th St., San Bernardino, Calif. 92410
 SURTZ, Rev. Edward, sj, 6525 Sheridan Rd., Chicago, Ill. 60626
 SUSTARSIC, Rev. John, Box 247, Pengilly, Minn. 55775
 SUSTRICK, Rev. Stephen, osb, Box 151, Florence, Colorado 81226
 SVETE, Rev. Andrew, ofm, 1400 Main St., Lemont, Ill. 60439
 SVETE, Rev. Augustine, ofm, St. Mary's Hospital, Rochester, Minn. 55901
 SVETE, Rev. Bartholomew, Box 6, Hartville, Wyoming 82215

 TARMAN, Rev. William, Box 68, Swanville, Minn. 56382
 TKALEC, Rev. John, 960 So. Soto St., Los Angeles, Calif. 90023
 TOMC, Rev. Victor, 15519 Holmes Ave., Cleveland, Ohio 44110
 TOMTZ, Rev. Louis, 125 Centennial Parkway No., Box 3304 Sta C.
 Hamilton, Ont., Canada
 TRPIN, Rev. Thaddeus, ofm, 9546 Ewing Ave., Chicago, Ill. 60617
 TRUNK, Rev. George, 245 Linden St., San Francisco, Calif. 94102
 TURK, Rev. Francis, 4935 Yonge St., Willowdale, Ont., Canada
 TURK, Rev. Lawrence, oeso,
 TURK, Rev. Martin, 1081 Burrard St., St. Paul Hospital, Vancouver 1, B.C., Canada

 URBIC, Rev. Rudolph, St. Joseph's Rectory, Fairview, P.O. Fairchild, Wis. 54741

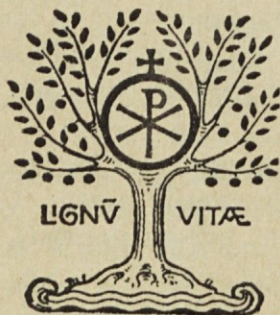
 VALENTIN, Rev. Basil, ofm, 19 A'Beckett St., Kew, Melbourne, Victoria Australia
 VARGA, Rev. Joseph, 3547 E. 80th St. Cleveland, Ohio 44105
 VIRANT, Rev. Ludwig, P.O. Box 235, Peninsula, Ohio 44264
 VODUSEK, Rev. Vital, 245 Linden St., San Francisco, Calif. 94102
 VOGGIN, Rev. Joseph, St. William Church, Parkers Prairie, Minn. 56361

VOLK, Rev.Robert,osm, 3549 Navajo St., Denver,Colo. 80211
VOVK, Rev.Joseph, St.Mary's Church, Willow River, Minn. 55795
VOVKO, Rev.John, 12969 Chillicothe Rd., Chesterland,Ohio 44026
VUKSINIC, Rev.Anton, 22 Golden Blvd., Welland,Ont., Canada

WEBER, Rev.Albin, 190 School St., Athol, Mass. 01331
WOLBANG, Rev.Charles,cm, Box 351, Princeton, N.J. 08540

YAKES, Rev.William, 9555 St.Mary's Ave., Detroit,Mich. 48227

ZAGORC, Rev.Francis,csc, Box 176, Fort Portal, Uganda, East Africa
ZAGORC, Rev.Thomas,sss, Box 1000, Masaka, Uganda, East Africa
ZANUTIC, Rev.Arthur, 1231 Chardon Rd., Cleveland, Ohio 44117
ZAVBI, Rev.August, Box 93, Winnemucca, Nevada 89445
ZDOLSEK, Rev.Alojz, Carmel of Mary, Wahpeton, No.Dakota 58075
ZELEZNIKAR, Rev.Michael, 542 Crosat St., La Salle, Ill. 61301
ZITKO, Rev.Aloysius, Third & Parker, Rodeo, Calif. 94572
ZORE, Rev.Richard, 616 So. East St., Indianapolis, Ind. 42625
ZORMAN, Rev.Fortunat,ofm, 1400 Main St., Lemont, Ill. 60439
ZRNEC, Rev.Anthony,cm, 611 Manning Ave., Toronto, Ont., Canada
ZUPANCIC, Rev.William, 611 Lake Ave., Elyria, Ohio 44035

AVE MARIA - Lemont - Illinois